ความในใจของผู้เขียน

“ความจริง ย่อมลอยขึ้น เหนือน้ำ เหนือฟ้าเสมอ”

ผู้เขียนขอเรียนชี้แจงไว้เป็นปฐม ณ ที่นี้ว่า จุดเริ่มต้นของการเขียน หาได้มีเจตนาที่จะลบหลู่พระบรมเดชานุภาพขององค์พระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีแต่อย่างใดไม่ หากแต่อยู่บนพื้นฐานความต้องการเปิดเผยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยความสำนึกที่รุ่มร้อน และตระหนักต่อหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่เคารพความจริงคนหนึ่ง และด้วยเหตุผลที่ว่า "ข้อเท็จจริง" เป็นสัจธรรมที่มีความเที่ยงตรง มันจึงได้ปรากฏคุณค่าและพระเกียรติอย่างตรงไปตรงมาและแจ่มชัดในตัวมันเอง ดังนั้นความกระทบกระเทือนอันใดที่มีจึงหาใช่เจตนาในข้อเขียนของข้าพเจ้าแต่อย่างใดไม่ แต่เป็นเพราะข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์นั้นเอง

ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นแสงสว่างอันมีคุณค่าและดูเหมือนจะมีคุณค่ายิ่งโดยเฉพาะในยุค ๒๐๐ ปีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ผู้คนส่วนหนึ่งพยายามจะเชิดชูพระเกียรติกษัตริย์ไทยให้สูงส่งเกินจริง ราวกับหวั่นเกรงว่า ข้อเท็จจริงอันเลวร้ายของราชวงศ์จักรีที่ปกปิดกันมาช้านานจะรั่วหลุดไปถึงสายตาปวงชน อันจะนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาครั้งใหญ่และจะยังความวิบัติแก่ราชวงศ์จักรี โดยที่แม้แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆก็ไม่อาจคุ้มครองได้

ท่านผู้อ่านที่เคารพ ประวัติศาสตร์ไทยที่เราท่านเล่าเรียนกันมา มิได้สะท้อนความเป็นจริงแห่งการดำรงชีพของคนไทยและความเป็นจริงของเหตุการณ์ในแผ่นดินอย่างตรงไปตรงมา เนื้อหาส่วนใหญ่กลับเป็นเรื่องบิดเบือนและปิดหูปิดตาไม่ให้ผู้คนรู้ความจริง ประวัติศาสตร์ไทยกลายเป็นตำนานของการสืบสันตติวงศ์ เป็นการยกย่องกษัตริย์ให้ผิดมนุษย์ธรรมดา ทำให้ผู้คนหลงเชื่อว่า กษัตริย์คือเทพเจ้าอยู่เหนือคำตำหนิใดๆของมนุษย์ เมื่อกล่าวถึงกษัตริย์จะมีแต่ส่วนดีงามและการยกย่องสรรเสริญเท่านั้น

ผู้เขียนมีความเห็นอย่างบริสุทธิ์ใจว่า กิจวัตรของกษัตริย์และราชนิกุลทั้งหลายก็เฉกเช่นคนสามัญ ที่ประกอบคละกันไปด้วยส่วนที่ดีงามควรแก่การสรรเสริญ กับส่วนที่เลวร้ายควรแก่การตำหนิวิจารณ์ ฉะนั้นการที่มีแต่สรรเสริญถ่ายเดียวและห้ามเอ่ยถึงส่วนที่เสียแม้แต่น้อยเพื่อการปรับปรุงสร้างสรรค์จึงเป็นหนทางแห่งการเสื่อมถอยมากกว่าเป็นเรื่องดี โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่การศึกษา ความรับรู้ของมนุษย์ได้ก้าวไปไกลมาก อีกทั้งสังคมก็มีสิทธิเสรีภาพ ข้อยึดปฏิบัติเกี่ยวกับกษัตริย์จึงเป็นเรื่องล้าหลังอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาค้นคว้า ทำให้เราทราบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ว่าใครถูกผิด ใครดีชั่ว อีกประการหนึ่งปุถุชนวิสัยมีความอยากรู้อยากเห็นยิ่งบิดเบือนมากเสียงซุบซิบก็จะหนาหูขึ้น ดังเช่นในยุคปัจจุบันที่ผู้คนวงการต่างๆนำเรื่องในราชสำนักมาเล่าลือจนกลายเป็นเรื่องตลกหลังอาหารอย่างกว้างขวาง การโป้ปดมดเท็จหลอกลวงผู้คนเพื่อหวังกดหัวประชาชนให้รับใช้พวกตนอย่างงมงายด้วยความสัตย์ซื่อมานับร้อยๆปีนั้น มาบัดนี้จะเป็นหน้าที่ของประวัติศาสตร์ที่จะได้เปิดให้เห็นโฉมหน้าอันแท้จริงของเจ้าศักดินาไทย โดยเฉพาะกษัตริย์ราชวงศ์จักรีให้ประจักษ์ชัดต่อประชาชนไทย

ณ ที่นี้ ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณนักคิดนักเขียน นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ทั้งคนไทยและคนต่างชาติที่กล้าหาญและซื่อสัตย์ต่อข้อเท็จจริง พวกเขาได้เขียนบันทึกและเผยโฉมหน้าที่แท้จริงของประวัติศาสตร์ออกมาจนผู้เขียนสามารถนำมาเรียบเรียงเป็นหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนมีความเชื่ออย่างเต็มเปี่ยมว่า "ความเป็นจริง ย่อมลอยขึ้น เหนือน้ำ เหนือฟ้าเสมอ"

ด้วยความเคารพ
รักษ์ธรรม รักษ์ไทย
๑๑ มี.ค. ๒๕๒๕

รู้ทันราชวงศ์จักรี

บทนำ

ประเทศไทยปกครองด้วยระบบศักดินามานานหลายร้อยปี พวกเจ้าศักดินาจะครองบ้านครองเมือง ตั้งตนเป็นเจ้าของที่ดินทั้งที่ตนไม่เคยออกแรงถางป่าพันไร่ มีอำนาจเป็นเจ้าเหนือหัวเหนือชีวิตผู้คนในบ้านเมือง ดังที่พวกเรารู้จักกันในนามพระมหากษัตริย์, พระราชา, พระเจ้าแผ่นดิน, พระเจ้าอยู่หัว ซึ่งชื่อของเขาได้บ่งถึงความยิ่งใหญ่กับฟ้าอยู่ในตัว ข้าราชบริพารและไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ต่างต้องทำมาหากินเป็นชาวนาชาวไร่ ไม่มีใครเป็นอิสระ ต้องเป็นไพร่ติดที่ดินสังกัดเจ้าศักดินาคนใดคนหนึ่ง ปีหนึ่งๆไพร่ชายที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปต้องถูกเกณฑ์แรงงานถึง ๖ เดือน คือเข้าเดือนเว้นเดือนโดยไม่มีค่าตอบแทนแม้แต่สตางค์แดงเดียว ซ้ำยังต้องนำข้าวไปกินเอง ทุกคนต้องเป็นข้ารับใช้แรงงาน ไปรบ ไปทำอะไรต่อมิอะไร แม้แต่ไปตายตามที่เจ้าศักดินาสั่ง ต้องทำเช่นนี้จนถึงอายุ ๖๐ ปีจึงจะเป็นไท ชีวิตไพร่จึงเหมือนวัวควายที่พูดได้ จะอยู่จะตายขึ้นอยู่กับคำสั่งของเจ้านาย หากเจ้าศักดินายกที่ดินให้ใคร ไพร่ติดที่ดินนั้นก็ต้องไปขึ้นกับเจ้าศักดินาคนใหม่ทันที นอกจากนั้นการเพาะปลูกของไพร่ยังต้องถูกเรียกเก็บภาษี ถูกรีดอากรในรูปของเงินและพืชผลอีกหลายประเภท พวกเขาต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากแค้น ต้องทำงานหนักหน่วงไม่เพียงเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว แต่ยังต้องเลี้ยงเจ้าศักดินาของตน แท้ที่จริงชีวิตของชาวไทยทุกคนมีไว้เพื่อเลี้ยงดูเจ้าศักดินาทั้งสิ้น ใครที่ทนไม่ได้ก็จะหนีไปอยู่ป่าอยู่ดงไปให้ไกลๆพ้นจากเงื้อมมือการปกครองของพวกเขา คนประเภทนี้เจ้าศักดินาจะไม่รับรองความเป็นคน จะไม่มีสิทธิฟ้องร้อง ร้องเรียนต่อบ้านเมือง ดังได้ตราไว้ในกฎหมายตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาและถอดแบบเป็นกฎหมายตราสามดวงในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ หากคนพวกนี้ถูกค้นพบจะถูกสักข้อมือกลายเป็นไพร่หลวง คือข้ารับใช้ของเจ้าแผ่นดินทันที

ชีวิตของพวกศักดินาจำนวนหยิบมือหนึ่งนี้อยู่กันอย่างฟุ้งเฟ้อหรูหรา กินทิ้งกินขว้าง เสพสุขโดยไม่ออกแรงทำงานใดๆทั้งสิ้น ซ้ำยังดูถูกการใช้แรงงานเป็นสิ่งต่ำต้อยหยาบช้า ขณะที่พวกเขาเฝ้าเสพเมถุนเช้ายันค่ำโดยไม่ใยดีว่าเป็นลูกเต้าและเมียใคร แล้วกลับยกย่องสรรเสริญหญิงนั้นว่ามีบุญวาสนาสูงส่งจึงได้บำเรอเจ้าศักดินาหลายยุคหลายแผ่นดินที่ผ่านมา พวกเขายังคงเสวยสุขบนน้ำตา เลือดเนื้อและความขมขื่นของไพร่ฟ้าชาวไทยทั้งหลาย

การที่ระบบศักดินายืนยงอยู่ได้ยาวนาน สาเหตุที่สำคัญอันหนึ่งคือ การสร้างความนิยมชมชอบให้เกิดขึ้นโดยอาศัยบรรดาสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากสิ่งที่ผู้คนศรัทธาเชื่อถืออยู่แล้ว เช่น แอบอิงพระพุทธศาสนา ด้วยการโอ้อวดว่ากษัตริย์คือพระโพธิสัตว์ซึ่งจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า(๑) เพื่อหลอกลวงผู้อื่นให้เข้าใจว่า การปกครองของกษัตริย์นั้นชอบธรรมและทั้งๆที่ไม่มีข้อความใดในพระไตรปิฎก ทั้ง๘๔,๐๐๐พระธรรมขันธ์จะรับรองว่ากษัตริย์คือพระโพธิสัตว์เลย พวกเขาก็ยังยืนยันเรียกกษัตริย์ว่า "พระพุทธเจ้าอยู่หัว" ซึ่งเป็นพระนามอันมีไว้เฉพาะพระพุทธองค์ และเรียกลูกกษัตริย์ว่า "หน่อพุทธางกูร" อันหมายถึง ผู้ที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการนำเอาพระนามของพระศาสดาอันประเสริฐที่สุดองค์หนึ่งมาใช้โดยปราศจากความเคารพ เช่น รัชกาลที่ ๑ ซึ่งพวกเจ้าศักดินารุ่น "ร.ศ.๒๐๐" พยายามจะยกขึ้นเป็นมหาราช ถึงกับได้รับคำสรรเสริญจากศักดินาด้วยกันที่แต่งหนังสือเทศนาจุลยุทธการวงศ์ว่า "พระองค์เป็นพงศ์พุทธางกูรทรงบำเพ็ญพุทธการจริยา..."

นอกจากแอบอิงพระพุทธศาสนาแล้ว ยังแอบอิงความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดถือกันมานานได้อย่างวิจิตรพิสดารนั่นก็คือ การที่พวกศักดินาถือว่ากษัตริย์เป็นเทวดาตั้งแต่ขณะที่มีชีวิตอยู่ จึงสร้างราชาศัพท์ซึ่งมีไว้ใช้เฉพาะกับกษัตริย์และราชนิกุลทั้งหลาย และมีการตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆอันทำให้แลดูว่ากษัตริย์สูงส่งกว่ามนุษย์ทั่วไป เช่น ห้ามมองดูกษัตริย์ โดยอ้างว่าถ้ามนุษย์มองดูพระเจ้าก็เหมือนมองพระอาทิตย์ กษัตริย์จะไม่ยอมให้เท้าเหยียบแผ่นดินโดยไม่ใส่รองเท้า โดยอ้างว่าเท้าของเทวดาย่อมร้อน ถ้าเหยียบแผ่นดินแล้วไฟจะไหม้โลก (๒) นอกจากนี้ยังห้ามแตะต้องกษัตริย์ (๓) ผู้ที่มีสิทธิ์ถูกต้องตัวกษัตริย์ได้จึงมีแต่ช่างตัดผมและนางบำเรอของกษัตริย์เท่านั้น

ไม่เพียงเท่านี้ เจ้าศักดินายังแต่งตำนานโกหกพกลม โดยอ้างกฎแห่งกรรมมาบิดเบือนว่า พวกตนมีบุญญาธิการสูงส่งหาผู้ใดเปรียบเปรยมิได้ ชาตินี้จึงเกิดมาได้เป็นเจ้าแผ่นดิน ลูกท่านหลานเธอ จึงได้เสวยสุขบรมสุข มีอำนาจเหนือหัวผู้คนทั้งหลาย แท้ที่จริงพระพุทธองค์ไม่เคยตรัสเช่นนั้นเลย ดังจะเห็นได้จากยักคัญสูตรที่พระ

พุทธองค์ทรงย้ำว่า คนเราแตกต่างกันเพราะการกระทำหาใช่ชาติกำเนิด ในพระสูตรดังกล่าวได้กล่าวถึงกำเนิดของกษัตริย์โดยไม่ยอมรับเลยว่า กษัตริย์นั้นมีบุญมากกว่าผู้อื่นแต่อย่างใด

๑. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ "เรื่องการปกครองของประเทศสยามโบราณ"
หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า ๕๔
๒. มรว. คึกฤทธิ์ ปราโมช "สถาบันกษัตริย์" (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓)หน้า ๑๔-๒๓
๓. เรื่องเดิม หน้า ๑๔

พระเจ้าตาก
กษัตริย์ผู้กอบกู้บ้านเมือง

หลังกรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่าในปี พ.ศ.๒๓๑๐ พระเจ้าตากสินได้รวบรวมผู้คนและนักรบต่อสู้ขับไล่พม่าอย่างเด็ดเดี่ยวจนกอบกู้บ้านเมืองได้สำเร็จ จากนั้นก็ใช้เวลาอีก ๑๕ ปี กรำศึกสงครามรวบรวมหัวเมืองต่างๆที่กระจัดกระจาย ขณะเดียวก็ต้องทำศึกใหญ่กับพม่าหลายครั้ง จนสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่บ้านเมือง พร้อมกับทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างขนานใหญ่ พระองค์เป็นพุทธบริษัทที่ดี เมื่อว่างเว้นจากราชการแผ่นดินพระองค์จะไปทรงศีลบำเพ็ญพระกรรมฐานที่วัดบางยี่เรือเป็นนิจ (๑)

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๒๓ ทางเมืองเขมรเกิดกบฏขึ้นโดยการยุยง แทรกแซงของญวนฝ่ายองเชียงสือ เป็นการหากำลังและเสบียงขององเชียงสือ เพื่อทำสงครามแย่งชิงความเป็นใหญ่กับญวนฝ่ายราชวงศ์ไต้เซิง(เล้) ขณะเดียวกันในกรุงธนบุรีเอง องเชียงชุน(พระยาราชาเศรษฐี)ซึ่งเข้ามาสวามิภักดิ์ต่อพระเจ้าตาก ได้ก่อกบฏขึ้นในเดือนอ้าย พ.ศ.๒๓๒๔ หลังจากทำการปราบปรามกบฏสำเร็จในเดือนยี่ พระเจ้าตากได้พิจารณาเหตุการณ์ต่างๆและทรงตัดสินพระทัยให้กองทัพไทยยกไปตีเมืองเขมรและไปรับมือญวนให้เด็ดขาดลงไป จึงทรงแต่งตั้งสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์ พระมหาอุปราช องค์รัชทายาทเป็นแม่ทัพใหญ่ (๒) เจ้าพระยาจักรี(ด้วง) (๓) เจ้าพระยานครสวรรค์ เจ้าพระยาสาศรี(บุญมา น้องชายเจ้าพระยาจักรี)เป็นแม่ทัพรองๆลงมา ในครั้งนั้นแม่ทัพใหญ่พยายามรุดหน้าไปตามพระราชโองการ แต่ติดขัดที่แม่ทัพรองบางนายพยายามยับยั้ง เพื่อคอยฟังเหตุการณ์ทางกรุงธนบุรี ส่วนทางญวนซึ่งไม่ต้องการเผชิญศึก ๒ ด้าน ทั้งไทยและญวนราชวงศ์เล้ ได้แต่งทูตมาเจรจาลับกับแม่ทัพรองฝ่ายไทย ทางแม่ทัพรองตกลงจะช่วยเหลือองเชียงสือในอนาคต หากงานที่เตรียมไว้สำเร็จ ทางญวนได้ทำตามสัญญาด้วยการล้อมกองทัพมหาอุปราชองค์รัชทายาทอย่างหนาแน่น เปิดโอกาสให้แม่ทัพรองฝ่ายไทยยกกำลังกลับกรุงธนบุรี (๔)

เหตุการณ์ในกรุงธนบุรี เกิดมีผู้ยุยงชาวกรุงเก่าให้เกิดความเข้าใจผิดในพระเจ้าตากและชักชวนกบฏย่อยๆขึ้นจากนั้นก็ยกพลมาล้อมยิงพระนคร ขณะเดียวกันภายในกรุงธนบุรีเองก็มีคนก่อจลาจลขึ้นรับกับกบฏ พระเจ้าตากทรงบัญชาการรบจนถึงรุ่งเช้า จึงทราบว่าพวกกบฏเป็นคนไทยด้วยกันทั้งสิ้น ก็สลดสังเวชใจ เพราะพระทัยทรงตั้งอยู่ในธรรมปฏิบัติมุ่งโพธิญาณเป็นสำคัญ และทรงเห็นว่าหากการเปลี่ยนแปลงอำนาจนั้นไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ชาวไทย พระองค์จะทรงหลีกทางให้ พวกกบฏจึงทูลให้ออกบวชสะเดาะเคราะห์สัก ๓ เดือนแล้วค่อยกลับสู่ราชบัลลังก์ ขณะนั้นพระยาสรรคบุรี พระยารามัญวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ยังอยู่ในกรุงและมีความภักดีต่อพระเจ้าตาก เห็นเป็นการคับขัน จำต้องผ่อนคลายไปตามสถานการณ์

หลังจากบวชได้ ๑๒ วัน พระยาสุริยอภัยหลานเจ้าพระยาจักรี ยกทัพมาโดยมิได้รับพระบรมราชานุญาต เกิดการรบพุ่งกับกำลังของกรุงธนบุรีและได้รับชัยชนะ จากนั้นอีก ๓ วันคือเช้าวันที่ ๖ เมษายน เจ้าพระยาจักรี(ด้วง)ซึ่งเลี่ยงทัพจากสงครามเขมรมาถึงกรุงธนบุรี ได้มีการสอบถามความเห็นกัน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ยังจงรักภักดีและเชื่อในปรีชาสามารถของพระเจ้าตาก ต่างยืนยันให้อัญเชิญพระองค์มาครองราชย์ต่อไป แต่ข้าราชการเหล่านี้กลับถูกคุมตัวไปประหารชีวิต เช่น เจ้าพระยานครราชสีมา(บุญคง ต้นตระกูลกาญจนาคม), พระยาสวรรค์ (ต้นตระกูลแพ่งสภา), พระยาพิชัยดาบหัก (ต้นตระกูลพิชัยกุลและวิชัยขัทคะ), พระยารามัญวงศ์ (ต้นตระกูลศรีเพ็ญ) เป็นต้น จำนวนกว่า ๕๐ นาย

พระเจ้าตากก็ถูกปลงพระชนม์ทั้งที่ทรงเพศพระภิกษุในวันนั้นเอง ณ พระวิหารที่ประทับในวัดแจ้งและอัญเชิญพระศพไปฝังที่วัดอินทรารามบางยี่เรือ ใกล้ตลาดพลู คลองบางหลวง ส่วนราชวงศ์ที่เป็นชายและเจริญวัยทั้งหมดถูกจับปลงพระชนม์หมด นอกนั้นให้ถอดพระยศ แม้กระทั่งสมเด็จพระราชินีและสมเด็จพระน้านาง เป็นการถอดอย่างที่ไม่เคยมีมา (๕) เมื่อข่าวนี้ทราบไปถึงเจ้าพระยาอินทวงศา อัครมหาเสนาบดีฝ่ายกลาโหมซึ่งตั้งบัญชาการทัพอยู่ที่ปากพระใกล้เมืองถลาง ก็ได้ฆ่าตัวตายตามเสด็จ เพราะไม่ยอมเป็นข้าคนอื่น

เมื่อข่าวการปลงพระชนม์พระเจ้าตากแพร่ออกไป เมืองตะนาวศรีและเมืองมะริดอันเป็นเมืองสำคัญทางตะวันตกก็ตกไปเป็นของพม่าในปีนั้นเอง และเนื่องจากพันธะสัญญาที่ทำไว้กับญวนอย่างลับๆ ไทยจึงต้องช่วยญวนฝ่ายองเชียงสือรบกับญวนฝ่ายราชวงศ์เล้ถึง ๒ ครั้ง รวมทั้งการช่วยอาวุธยุทธภัณฑ์อีกนับไม่ถ้วน พอครั้นญวนฝ่า

ยองเชียงสือมีกำลังกล้าแข็งขึ้น ไทยกลับต้องเสียเมืองพุทไธมาศและผลประโยชน์อีกมากมายแก่ญวนไป (๖) โอ้อนิจจา .... เรื่องนี้ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ

ด้วยความเหิมเกริมทะยานอยากได้อำนาจสูงสุด เจ้าพระยาจักรีจึงเป็นกบฏ ทรยศต่อพระเจ้าตาก กษัตริย์ผู้กู้ชาติไทย กระทำการเข่นฆ่าล้างโคตรอย่างโหดเหี้ยม อำมหิตที่สุด ซ้ำยังเสริมแต่งใส่ร้ายพระเจ้าตาก ว่าวิปลาสบ้าง (๗) กระทำการมิบังควรแก่สงฆ์บ้าง วิกลจริตในการบริหารราชการบ้าง จากนั้นก็ตั้งตนเป็นกษัตริย์องค์ใหม่ และเริ่มสร้างพระราชวังใหม่ที่ฟากตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนาราชวงศ์ใหม่ "ราชวงศ์จักรี"

และด้วยความโหดร้ายบนเลือดเนื้อและชีวิตของกษัตริย์ในเพศพระภิกษุ กษัตริย์องค์ต่อๆมาในราชวงศ์จักรีจึงเต็มไปด้วยความบาดหมาง แก่งแย่งชิงราชสมบัติกันทุกรัชกาล ลูกฆ่าพ่อ พี่ฆ่าน้อง น้องฆ่าพี่อย่างไม่ว่างเว้น แม้กระทั่งในรัชกาลองค์ปัจจุบัน

๑. กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประชุมพงศาวดารเล่ม ๓ เรื่องไทยรบพม่า
๒. ตามพงศาวดารกล่าวว่า "ให้พระยาจักรีเป็นแม่ทัพใหญ่" (ตามประเพณีสงคราม กษัตริย์จะเป็นจอมทัพและจะแต่งตั้งผู้ที่ไว้วางพระทัยที่สุดเป็นแม่ทัพใหญ่ ซึ่งน่าจะเป็นองค์รัชทายาทมากกว่าพระยาจักรี...ผู้เขียน)
๓. ตามพงศาวดารบางฉบับอ้างว่าได้ยศเป็น "เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก" ชื่อนี้เกิดเป็นปัญหาขัดแย้งกันจนถึงปัจจุบัน
๔. นายต้นหยงทหารปืนใหญ่ พงศาวดารญวน เล่ม ๒ หน้า๓๗๘-๓๘๒
๕. กรมศิลปากร หนังสือไทยต้องจำ และลำดับสกุลเก่า ภาค ๔ พิมพ์ครั้งที่ ๒
๖. นายหยงทหารปืนใหญ่ พงศาวดารญวนเล่ม ๒ หน้า ๒๙๔, ๕๑๘ และกรมศิลปากร หนังสือไทยต้องจำ พิมพ์ครั้งที่ ๒ หน้า ๑๑๓
๗. สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๓ เรื่องไทยรบพม่า
๘. ประเด็นวิกลจริต อาจารย์ขจร สุขพานิช ได้เคยสัมภาษณ์ในวิทยาสารปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓๒,๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๔ กล่าวว่า "มีหลักฐานเป็นเอกสารภาษาฝรั่งเศส ซึ่งบาทหลวงในสมัยนั้นเขียนไว้ว่า ท่านเป็นบางครั้งบางคราวเท่านั้น เช่น เมื่อครั้งหนึ่งรับสั่งให้บาทหลวงเข้าเฝ้า แล้วตรัสว่า "นี่แก ฉันจะเหาะแล้วนะ" บาทหลวงทูลว่า "ไม่เชื่อ" ท่านก็ว่า "ฮื้อ ไอ้นี่ ขัดคอซะเรื่อย"(หัวเราะ) แล้วก็ไล่ออกไปไม่ได้เฆี่ยนตีอะไร คือบ้าทั้ง ๒๔ ชม.นั้นไม่ใช่ แค่เป็นบางครั้ง นี่เป็นข้อเท็จจริง แต่ผมไม่เขียน ถ้าเขียนแล้วเป็นผลร้ายต่ออนาคต ผมไม่เขียน"

รัชกาลที่ ๑

ผู้สถาปนาราชวงศ์จักรีด้วยชีวิตของกษัตริย์ผู้กู้ชาติ

เมื่อรัชกาลที่ ๑ ย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงเทพแล้ว ก็พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเองไม่มีข้อบกพร่อง ไม่เคยกระทำสิ่งใดผิดพลาด เป็นเอกบุรุษที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยบุญญาบารมีและบริสุทธิ์กว่าผู้อื่นทั้งแผ่นดิน เพื่อให้สมกับที่ตนเองได้เป็นพระโพธิสัตว์และเทวดาแล้ว โดยเสแสร้งทำเป็นลืมไปว่า ในโลกแห่งความเป็นจริงพระองค์มิได้วิเศษกว่าบุคคลอื่น ตรงที่เป็นมนุษย์เดินดินกินข้าวแกงเหมือนกัน และที่สำคัญทำเป็นจำไม่ได้ว่าก่อนหน้านี้พระองค์ก็เป็นสามัญชน ที่มิได้มีเลือดสีน้ำเงิน แม้พ่อจะได้ชื่อว่าเป็นขุนนาง ก็จัดอยู่ในชั้นปลายแถว แม่ก็เป็นเพียงหญิงเชื้อสายจีนพ่อค้า(๑) มิได้เลิศเลอไปกว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่ตนเหยียดหยามเป็นไพร่ราบพลเลวเลย

จุดบอดที่รัชกาลที่ ๑ เห็นว่าสร้างความอัปยศให้แก่ตนเองมากคือ ความปราชัยในการรบกับอะแซหวุ่นกี้ที่พิษณุโลก ในรัชกาลพระเจ้าตากสิน การรบคราวนั้นศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช สรุปจากพงศาวดารที่แต่งโดย Sir Arthur Phayre และจากจดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี น้องสาวรัชกาลที่ ๑ เอง ได้ความว่า แม้อะแซหวุ่นกี้รบชนะเมืองพิษณุโลกที่มีรัชกาลที่ ๑ เป็นแม่ทัพฝ่ายไทย แต่ก็ถูกกองทัพของพระเจ้าตากสินหนุนเนื่องขึ้นมาโจมตีจนแตกพ่ายยับเยิน จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี (เพิ่งถูกค้นพบสมัยร.๕) บันทึกว่าฝ่ายไทยสามารถ "จับได้พม่าแม่ทัพใหญ่ ได้พม่าหลายหมื่น พม่าแตกเลิกทัพหนีไป" หลักฐานฝ่ายพม่าก็ปรากฏว่า อะแซหวุ่นกี้ถึงกับถูกกษัตริย์พม่าถอดจากยศ "หวุ่นกี้" และเนรเทศไปอยู่ที่เมืองจักกายด้วยความอัปยศอดสู(๒) ทั้งที่อะแซหวุ่นกี้เคยได้รับการยกย่องในฐานะวีรบุรุษที่รบชนะกองทัพจีนมาแล้วก็ตาม

หลังจากที่ปราบดาภิเษกสำเร็จและปลงพระชนม์พระเจ้าตากสินรวมทั้งขุนนางฝ่ายตรงข้ามไปกว่า ๕๐ ชีวิตแล้ว คราใดที่ระลึกถึงเหตุการณ์ที่เมืองพิษณุโลก หัวใจก็เหมือนถูกชโลมด้วยยาพิษ ใจหนึ่งนั้นแสนจะอัปยศอดสูที่ต้องล่าทัพหนีพม่า อีกด้านก็ริษยาพระเจ้าตากสินที่สามารถปราบกองทัพพม่าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสมัยกรุงธนบุรี และกำหราบอะแซหวุ่นกี้ที่เอาชนะทั้งกองทัพจีนและพระองค์มาแล้ว พระองค์จึงใช้เล่ห์เพทุบายบังคับให้อาลักษณ์แก้ไขประวัติศาสตร์ทุกฉบับ บิดเบือนว่าอะแซหวุ่นกี้มิได้รบกับพระเจ้าตากสิน แต่ต้องถอยทัพไปเพราะกษัตริย์พม่ามีหมายเรียกตัวกลับบ้าน(๓) พงศาวดารฉบับราชหัตถเลขาถึงกับบิดเบือนว่า พออะแซหวุ่นกี้กลับพม่า ก็ได้รับบำเหน็จรางวัลจากกษัตริย์พม่าในฐานะที่ปราบหัวเมืองเหนือของไทยได้สำเร็จ(๔) เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าอะแซหวุ่นกี้นั้นมิใช่ย่อยๆ หาไม่แล้วที่ไหนเลยจะเอาชนะรัชกาลที่ ๑ ได้ จึงมิใช่เรื่องอับอายเลยที่รัชกาลที่ ๑ รบแพ้อะแซหวุ่นกี้

พงศาวดารฉบับพระนพรัตน์ถึงกับบันทึกไว้อย่างน่าขบขันว่า รัชกาลที่ ๑ ได้สำแดงความเป็นเสนาธิการชั้นเซียนเหยียบเมฆ ด้วยการแต่งอุบายให้เอาพิณพาทย์ขึ้นตีบนกำแพงลวงพม่าเหมือนขงเบ้ง ตีขิมลวงสุมาอี้ในเรื่องสามก๊ก แล้วรัชกาลที่ ๑ ก็ชิงโอกาสตีแหกทัพพม่าที่ล้อมเมืองพิษณุโลกหนีออกมาได้ ก็ขนาดเรื่องใหญ่เช่นนี้รัชกาลที่ ๑ ยังกล้าให้อาลักษณ์บิดเบือนกันถึงเพียงนี้ ทำนองเดียวกับเหตุการณ์ที่อะแซหวุ่นกี้ขอดูตัวเจ้าพระยาจักรีนั้น ก็กล่าวได้ว่าเป็นความเท็จอีกเช่นกัน เพราะจะมีแม่ทัพชาติไหนกันที่จะขอดูตัวแม่ทัพอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อสรรเสริญว่า เก่งกาจสามารถเป็นเยี่ยม เนื่องจากการทำเช่นนี้ย่อมทำลายขวัญสู้รบของทหารฝ่ายตนให้พังพินท์ไป อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์วิจารณ์ไว้ชัดเจนว่า

"ถ้าจะมองจากกฎหมายของไทยและพม่าแล้ว ถ้าพระยาจักรีและอะแซหวุ่นกี้เจรจากันดังที่ศักดินาจักรีอวดอ้างแล้ว ทั้ง ๒ ฝ่ายน่าจะมีความผิดถึงขั้นขบถเลยทีเดียว(๕) ทั้งนี้เป็นไปตามกฎมณเฑียรบาล กฎหมายตราสามดวงที่ว่า อนึ่ง ผู้ใดไปคบหาxxxเมืองxxxxราชทูตเจรจาโทษถึงตาย"

สำหรับเรื่องที่มีผู้รู้เห็นมากมาย รัชกาลที่ ๑ ยังกล้าใช้ให้อาลักษณ์แต่งพงศาวดารกลับดำให้เป็นขาว ดังนั้นสิ่งที่เป็นเรื่องส่วนตัวไม่มีผู้อื่นรู้เห็นด้วย เช่น เรื่องของซินแสหัวร่อ ทำนายว่า พระยาจักรีกับพระยาตากสินจะได้เป็นกษัตริย์นั้นจึงวินิจฉัยได้ไม่ยากว่า เป็นสิ่งที่รัชกาลที่ ๑ เสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาเอง ซึ่งพวกศักดินาจักรีจะอ้าง

ไม่ได้ว่าเรื่องนี้เกิดจากคำเล่าลือของคนรุ่นหลัง เพราะรัชกาลที่ ๑ เองนั่นแหละที่เป็นผู้ออกปากเล่าความให้เจ้าเวียงจันทร์กับพระยานครศรีธรรมราชฟังในวัดพระแก้ว จนกระทั่งมีผู้ได้ยินได้ฟังด้วยกันหลายคน(๖) การที่รัชกาลที่ ๑ กล้าโป้ปดมดเท็จถึงเพียงนี้ ก็เพราะพระองค์กำลังอยู่บนบัลลังก์เลือดของกษัตริย์องค์ก่อน จึงต้องล่อลวงให้ผู้อื่นเข้าใจว่า พระองค์มีพระปรีชาสามารถเป็นเลิศ มีปัญญาอภินิหารกว่าผู้อื่นในแผ่นดินรวมทั้งพระเจ้าตากสินด้วย นี่เป็นการพยายามสร้างเหตุผลเพื่อรับรองว่า การปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์องค์ใหม่เป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุด

ภายในจิตใจลึกๆของสองพี่น้อง คือรัชกาลที่ ๑ กับกรมราชวังบวรมหาสุรสีหนาถ มีทั้งความพยาบาทชิงชังและความไม่พอใจในตัวพระเจ้าตากสินไม่น้อย ทั้งที่พระเจ้าตากสินได้ทำนุบำรุงให้พี่น้องคู่นี้มีอำนาจวาสนากว่าขุนนางทั้งหลายในกรุงธนบุรี ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากว่า กรมพระราชวังบวรฯนั้น เคยถูกพระเจ้าตากสินโบยถึง ๖๐ ที เพราะมีพฤติกรรมซุ่มซ่าม คลานเข้าถึงตัวพระเจ้าตากสินขณะกรรมฐานอยู่ที่ตำหนักแพ กับสมเด็จพระวันรัตน์ (ทองอยู่) โดยมิได้ตรัสเรียก(๗) กรมพระราชวังบวรฯจึงมีจิตอาฆาตแค้นเป็นหนักหนา ส่วนรัชกาลที่ ๑ ก็เคยถูกพระเจ้าตากสินโบยถึง ๒ ครั้ง คราวแรกในปี ๒๓๑๓ เพราะรัชกาลที่ ๑ รบกับเจ้าพระฝางด้วยความย่อหย่อนไม่สมกับที่เป็นขุนนางใหญ่ จึงถูกโบย ๓๐ ที(๘) และในปี ๒๓๑๘ รัชกาลที่ ๑ ได้รับคำสั่งให้ทำเมรุเผาชนนีของพระเจ้าตากสิน แต่เมรุนั้นถูกฝนชะเอากระดาษปิดทองที่ปิดเมรุร่วงหลุดลงหมดสิ้น พระเจ้าตากจึงว่า "เจ้าไม่เอาใจใส่ในราชการ ทำมักง่ายให้เมรุเป็นเช่นนี้ดีแล้วหรือ" ทำให้รัชกาลที่ ๑ ถูกโบยอีก ๕๐ ที

ความสัมพันธ์ระหว่างรัชกาลที่ ๑ กับพระเจ้าตากสิน มิได้สิ้นสุดลงเพียงเท่านี้ รัชกาลที่ ๑ ได้ถวายบุตรสาวเป็นสนมของพระเจ้าตากสิน ซึ่งศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช ตั้งข้อสังเกตว่า สนมพระเจ้าตากสินผู้หนึ่งที่ถูกประหารชีวิตเพราะมีชู้ ก็น่าจะเป็นบุตรสาวของรัชกาลที่ ๑ นี่เอง(๙) ด้วยเหตุนี้ รัชกาลที่ ๑ จึงเคียดแค้นพระเจ้าตากสินมาก เมื่อมีโอกาสคราใดก็จะประณามอย่างตรงไปตรงมา คราวหนึ่งถึงกับประณามไว้ในสารตราตั้งเจ้าพระยานครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๗ เพื่อประจานพระเจ้าตากสินว่าเป็นผู้ที่ "กอรปไปด้วย โมหะ โลภะ"(๑๐) ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ยืนยันว่า พระเจ้าตากสินเป็นผู้นำในการรวบรวมผู้คนที่แตกระส่ำระสาย ในภาวะที่บ้านเมืองไม่มีขื่อแป อดอยาก และพม่าเข้ากวาดต้อนข่มเหงผู้คนไปทั่ว รวบรวมกำลังทีละน้อยรบกับพม่าและคนไทยขายชาติบางกลุ่ม รบกันหลายสิบครั้ง ผลัดแพ้ผลัดชนะ จนสุดท้ายมีกำลังปราบพวกพม่าและชิงกรุงศรีอยุธยากลับคืนมาได้ จากนั้นก็ปราบก๊กต่างๆจนสามารถรวบรวมเป็นประเทศได้อีกครั้งหนึ่ง นี่ย่อมหมายความว่า พระเจ้าตากสินต้องมีบุคลิกของความเป็นผู้นำ มีลักษณะรักชาติ กอรปด้วยจิตใจที่กล้าหาญดีงาม จึงจะสามารถเป็นศูนย์รวมของชาวไทยในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาด จนสามารถนำชาวไทยไปกอบกู้บ้านเมืองได้สำเร็จในช่วงเวลาเพียงปีเดียว

นอกจากนั้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น เอกสารของบาทหลวงสมัยนั้นกล่าวว่า พระเจ้าตากมีความเป็นอยู่อย่างง่ายๆ แม้แต่ปราสาทราชวังหลังเดียวก็ไม่ปรากฏขึ้นในกรุงธนบุรี อนุสรณ์ที่พระเจ้าตากสินสร้างไว้เป็นเพียงท้องพระโรงที่พระราชวังเดิม ซึ่งดูๆไปก็ไม่วิจิตรพิสดารไปกว่าโบสถ์ขนาดย่อมหลังหนึ่ง จึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะวินิจฉัยเอาเองว่า ใครกันแน่ที่กอรปด้วยโลภะ โมหะ

หลังจากรัชกาลที่ ๑ ได้ผลิตผลงานชิ้นเอกด้วยการปลอมแปลงประวัติศาสตร์ของชาติแล้ว พระองค์ก็หันมาฟื้นฟูพุทธศาสนาครั้งใหญ่ โดยการแสดงตนเป็นพระโพธิสัตว์ผู้รู้แจ้ง ด้วยการกล่าวร้ายคณะสงฆ์ไทยอย่างสาดเสียเทเสีย เช่น หาว่า"ทั้งสมณะและสมเณรมิได้รักษาพระจตุบาริยสุทธิศีล" (๑๑) บ้าง "มิได้กระทำตามพระวินัยปรนิบัติเห็นแต่จะเลี้ยงชีวิตผิดธรรม" (๑๒) บ้าง นอกจากนี้ยังโมเมว่าพระภิกษุ "มิได้ระวังตักเตือนสั่งสอนกำกับว่ากล่าวกัน" (๑๓) บ้าง ทั้งๆที่สมัยพระเจ้าตากสินเพิ่งมีการฟื้นฟูพุทธศาสนาหลังภาวะสงครามครั้งใหญ่ และพระองค์ทรงส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างกว้างขวาง ด้วยพระองค์เองก็ทรงมั่นในวิปัสสนาธุระ สภาพของสงฆ์จึงอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยได้เคร่งครัด ดังนั้นการกล่าวร้ายจึงไม่อาจมองเป็นอื่นไปได้ นอกจากการสร้างเรื่องเพื่อหาช่องทางเข้าไปควบคุมศาสนจักร เพื่อเสริมอำนาจการครองราชย์ของพระองค์ให้เข้มแข็งขึ้น จึงมีการควบคุมจิตสำนึกของสังคมด้วยการบีบบังคับพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่ ไม่ให้มีโอกาสคัดค้านการนำเอาพระพุทธศาสนา ไปกระทำปู้ยี่ปู้ยำเพื่อรับใช้ผลประโยชน์ของกษัตริย์จักรี

พระมหากรุณาธิคุณของพระมหาราชองค์นี้ ในด้านการฟื้นฟูพุทธศาสนาคือ ให้ตำรวจวังไปเอาสมเด็จพระวันรัต (ทองอยู่) วัดบางหว้าใหญ่ ซึ่งเป็นพระอาจารย์วิปัสสนาธุระของพระเจ้าตากสินและเป็นพระอาจารย์ของลูกฟ้าฉิม (รัชกาลที่ ๒) ให้สึกออกแล้วลงพระราชอาญาเฆี่ยน ๑๐๐ ที และมีดำรัสให้ประหารชีวิตเสีย(๑๔) เพราะแค้นพระทัยมานานแต่ครั้งสมเด็จพระวันรัต เคยทูลให้พระเจ้าตากสินลงโทษ พระองค์เคราะห์ดีที่ลูกฟ้าฉิมทรงทูลขอไว้ชีวิตอาจารย์ของตนไว้ พระแก่ๆที่เคร่งในธรรมจึงได้รอดชีวิตมาอย่างหวุดหวิด
การที่พระองค์ทรงบังอาจลงโทษด้วยการทำร้ายพระสงฆ์ชราผู้มั่นในโลกุตรธรรมอย่างรุนแรง นับเป็นพฤติกรรมที่ชั่วร้ายมาก อันชาวบ้านสามัญชนถือเป็นบาปมหันต์ ไม่น้อยกว่าการฆ่าบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้า แต่ด้วยโมหะจริตที่พยาบาทอาฆาตมานาน และด้วยอำนาจอันยิ่งใหญ่ในแผ่นดิน ทุกสิ่งที่พระองค์กระทำ จึงเป็นความถูก

ต้องชอบธรรมทุกประการ
แต่เดิมนั้นกษัตริย์จะควบคุมสงฆ์ไว้เพียงระดับหนึ่ง แต่ในรัชกาลนี้ การควบคุมกลับเข้มงวดกว่าเดิม กษัตริย์จะให้ขุนนางในกรมสังฆการีมีอำนาจปกครองสงฆ์และเป็นผู้คัดเกรดแต่ละรูปว่าควรอยู่ในสมณะศักดิ์ขั้นใด นอกจากนี้ยังให้กรมสังฆการีดูแลความประพฤติของสงฆ์และคอยตัดสินปัญหาเวลาที่พระภิกษุต้องอธิกรณ์ โดยจะเป็นทั้งอัยการและตุลาการ สิ่งนี้ทำให้กษัตริย์และกลุ่มคนดังกล่าวมีอำนาจเหนือพระ(๑๕)
ในที่สุดคณะสงฆ์ไทยก็ต้องตกอยู่ภายใต้ภาวะที่น่าอเนจอนาถใจเพราะถูกครอบงำโดยพวกศักดินาจักรี อันเป็นฆราวาสซึ่งมีเพศที่ต่ำทรามกว่า บางครั้งถึงกับถูกควบคุมโดยพวกลักเพศ เช่นคราวหนึ่งคณะสงฆ์ทั้งอาณาจักรต้องตกอยู่ใต้การปกครองของกรมหลวงรักษ์รณเรศ โอรสของรัชกาลที่ ๑ ซึ่งเป็นพวกลักเพศ ชอบมั่วสุมกับเด็กหนุ่มๆ แต่ได้รับการมอบหมายจากกษัตริย์ให้บังคับบัญชากรมสังฆการี
แม้ว่ารัชกาลที่ ๑ รวมทั้งศักดินาอื่นจะถือตนว่าเป็นพระโพธิสัตว์และหน่อพุทธางกูร จนก้าวก่ายเข้าไปในศาสนจักรอย่างน่าเกลียด ก็มิอาจปกปิดธาตุแท้ที่โลภโมโทสันได้ พวกเขาต่างก็ปัดแข้งปัดขากันเองอุตลุดเพื่อแก่งแย่งอำนาจและผลประโยชน์ที่ได้มาจากหยาดเหงื่อแรงงานของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ
ความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างพวกศักดินาในรัชกาลที่ ๑ เกิดขึ้นระหว่างกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท หรือวังหน้ากับรัชกาลที่ ๑ หรือวังหลวง สองพี่น้องซึ่งต่างก็ไม่ยอมลดราวาศอกให้แก่กันและกัน คราวหนึ่งวังหน้าจะสร้างปราสาทมียอดขึ้นประดับเกียรติยศ ทั้งที่รู้ว่าปราสาทยอดเป็นของหวงห้ามไว้สำหรับกษัตริย์เท่านั้น ในปี ๒๓๒๖ จึงเกิดมีผู้ร้ายแปลกปลอมเข้าไปในวังหน้าจะฆ่ากรมพระราชวังบวรฯขณะทรงบาตร บังเอิญผู้ร้ายเหล่านี้ถูกจับได้เสียก่อน ซึ่งก็ปรากฏว่าเป็นคนในวังหลวงเป็นส่วนใหญ่(๑๖) วังหน้าจึงรู้ว่า "ที่พระองค์มาทรงสร้างปราสาทขึ้นในวังหน้า เห็นจะเกินวาสนาไป จึงมีเหตุ จึงโปรดให้งดการสร้างปราสาทนั้นเสีย" (๑๗)

เหตุการณ์ได้รุนแรงยิ่งขึ้นหลังจากที่วังหน้าขอให้วังหลวง เพิ่มผลประโยชน์จากภาษีอากรให้วังหน้ามากกว่าเดิม แต่วังหลวงไม่ยินยอม วังหน้าจึงโมโหหัวฟัดหัวเหวี่ยง จนไม่เข้าเฝ้ารัชกาลที่ ๑ พอถึง พ.ศ.๒๓๓๙ พวกวังหน้าได้เห็นขุนนางวังหลวงขนปืนใหญ่ขึ้นป้อม จึงตั้งปืนใหญ่หันไปทางวังหลวงบ้าง จนเกือบเกิดสงครามกลางเมือง ทำให้พี่สาวรัชกาลที่ ๑ ต้องเล้าโลมวังหน้าให้เข้าเฝ้า เหตุการณ์จึงสงบลงได้(๑๘)
โดยพื้นฐานแล้วพวกวังหน้ามักดูถูกดูหมิ่นพวกวังหลวงว่าไม่เอาไหน สู้พวกตนไม่ได้ เมื่อคราวทำสงครามที่เชียงใหม่ในปี ๒๓๓๙-๒๓๔๕ พวกขุนนางวังหลวงจึงถูกวังหน้าซึ่งเป็นแม่ทัพบริภาษติเตียนว่า รบไม่ได้เรื่อง (๑๙)

พอถึงปี ๒๓๔๔ วังหน้าป่วยหนักด้วยโรคนิ่ว อาการกำเริบ จึงให้คนหามเสลี่ยงเดินรอบวังหน้า แล้วสาปแช่งว่า "ของใหญ่ของโตก็ดี ของกูสร้าง นานไป ใครไม่ใช่ลูกกู ถ้ามาเป็นเจ้าของเข้าครอบครอง ขอผีสางเทวดาจงดลบันดาล อย่าให้มีความสุข" (๒๐) เพราะทั้งนี้รู้อยู่เต็มอกว่าของเหล่านั้น "ต่อไปจะเป็นของท่านอื่น" (๒๑) ครั้นมาถึงวัดมหาธาตุ ทรงเรียกเทียนมาจุดxxxxxมาติดที่พระแสง แล้วเอาพระแสงจะแทงพระองค์ พระองค์เจ้าลำดวนและพระองค์เจ้าอินทปัต พระโอรสใหญ่ทั้งสองเข้าปลุกปล้ำแย่งชิงพระแสงไปได้ วังหน้าทรงกันแสงกับพื้นและตรัสว่า "สมบัติครั้งนี้ ข้าได้ทำสงครามกู้แผ่นดินขึ้นมาได้ก็เพราะข้านี่แหละ ไม่ควรให้สมบัติตกไปได้แก่ลูกหลานวังหลวง ใครมีสติปัญญาก็ให้เร่งคิดเอาเถิด"

พอวังหน้าสวรรคต พวกวังหน้าจึงตั้งกองเกลี้ยกล่อมหาคนที่มีวิชาความรู้ฝึกปรืออาวุธกัน ทำนองจะเป็นกบฏ โดยมีพระองค์เจ้าลำดวนและอินทปัตเป็นหัวหน้า แต่เป็นคราวเคราะห์ดีของรัชกาลที่ ๑ ที่ความแตกก่อน จึงสามารถจับคนเหล่านี้ไปฆ่าจนหมดสิ้น(๒๒) ราชบัลลังก์ของรัชกาลที่ ๑ จึงยังคงตั้งอยู่ได้บนคราบเลือดและซากศพของหลานตนเอง
หลังจากนั้นไม่นาน จะมีการประกอบราชพิธีกรรมทางศาสนา เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับพระอนุชาร่วมพระอุทร แต่รัชกาลที่ ๑ ทรงไม่หายกริ้วเรื่องอดีตถึงกับตรัสว่า "บุญมา เขามันรักลูกยิ่งกว่าแผ่นดิน ให้สติปัญญา ให้ลูกกำเริบถึงคิดร้ายต่อแผ่นดิน ผู้ใหญ่ไม่ดี ไม่อยากเผาผีเสียแล้ว" (๒๓) พวกเจ้าศักดินาไม่ว่าจะอยู่ระดับสูงหรือต่ำไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือปัจจุบันต่างก็มีความคิดตื้นๆอยู่เสมอว่า"ใครก็ตามที่คิดร้ายต่อข้า เขาผู้นั้นคิดร้ายต่อแผ่นดิน" เพราะพวกเขาคิดว่า แก่นแท้ของความถูกต้องก็คือตัวเขานั่นเอง

จะอย่างไรก็ตาม เหตุการณ์สุดท้ายที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ ซึ่งน่าจะหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง เพื่อตัดสินว่ากษัตริย์เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินทั้งหลายนั้นมีศีลธรรมจรรยา สมกับที่ตั้งตนเองเป็นเทวดาและพระโพธิสัตว์ หรือไม่ ก็คือเรื่องคาวๆฉาวโฉ่ ที่สร้างรอยด่างให้กับราชสำนัก รัชกาลที่ ๑ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่เจ้าฟ้าฉิม(ซึ่งต่อมาเป็นรัชกาลที่ ๒) เกิดมีจิตปฏิพัทธ์กับเจ้าฟ้าบุญรอดหลานสาวของรัชกาลที่ ๑ จนถึงขั้นลักลอบเสพสังวาสกันในพระบรมมหาราชวัง โดยไม่นึกถึงขนบธรรมเนียมของปู่ย่าตายาย ที่สั่งสอนให้สตรีไทยรักนวลสงวนตัว
หนังสือขัตติยราชปฏิพัทธ์สมุดข่อยที่พวกศักดินาบันทึกไว้ ได้เปิดเผยว่าหลังจากที่เจ้าฟ้าบุญรอดท้องถึง ๔ เดือน ความจึงแตก เพราะเรื่องอย่างนี้ถึงอย่างไรก็ปิดไม่มิด(๒๔) เมื่อเหตุการณ์อันน่าอับอายขายหน้าของพวกเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินถูกเปิดเผยขึ้นมา รัชกาลที่ ๑ ก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟที่หน่อพุทธางกูรกระทำการอุกอาจถึงในรั้ววังหลวง ซึ่งพวกศักดินาถือว่าศักดิ์สิทธิ์ จึงขับไล่เจ้าฟ้าบุญรอดออกไปจากวังหลวงทันทีที่รู้เรื่อง และห้ามไม่

ให้เจ้าฟ้าฉิมเข้าเฝ้าอีกเป็นเวลานาน(๒๕) นับเป็นบุญของเจ้าฟ้าฉิมที่ไม่ถูกลงโทษมากกว่านี้ เพราะโอรสของรัชกาลที่ ๑ นี้เคยถูกราชอาญาของพ่อถึง ๓๐ ปี เพราะบังอาจไปหลงสวาทพี่สาวของตนเองเข้าให้(๒๖)

๑. เป็นคำอธิบายของรัชกาลที่ ๔ที่ให้ไว้แก่จอห์น เบาริ่ง ดู นิธิ เอียวศรีวงศ์ ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา (สถาบันไทยคดีศึกษา ธรรมศาสตร์,๒๕๒๓) หน้า ๓๙
๒. ศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยบางกอก (ภาควิชาประวัติศาสตร์ม.ศรีนครินทรวิโรฒน์ ประสานมิตร ๒๕๑๘) หน้า ๕๔-๕๗
๓. เรื่องเดิม หน้า ๓๘
๔. เรื่องเดิม หน้า ๕๔
๕. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่องเดิม หน้า ๔๕
๖. ดู "อภินิหารบรรพบุรุษ" (เป็นสมุดข่อยพบในสมัยรัชกาลที่ ๗) อินทุจันทร์ยง เรียบเรียง (ประพันธ์สาสน์, ๒๕๑๗-๒๕๒๐) หน้า ๓๐
๗. เรื่องเดิม หน้า ๕๖-๕๘
๘. เรื่องเดิม หน้า ๔๙
๙. ขจร สุขพานิช เรื่องเดิม หน้า ๖๓
๑๐. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่องเดิม หน้า ๔๓
๑๑. "กฎพระสงฆ์" กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๔ (คุรุสภา,๒๕๐๕
๑๒. เรื่องเดิม หน้า ๑๙๓
๑๓. เรื่องเดิม หน้า ๑๗๘
๑๔. ประกอบ โชประการ, ประยุทธ สิทธิพันธ์, สมบูรณ์ คนฉลาด พระมหากษัตริย์ไทย หน้า ๕๕๖
๑๕. อัจฉรา กาญจโนมัย การฟื้นฟูพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๕) หน้า ๒๑
๑๖. กรมหลวงนรินทรเทวี จดหมายเหตุความทรงจำ (คุรุสภา, ๒๕๐๗) หน้า ๗
๑๗. กรมดำรงราชานุภาพ ตำนานวังหน้า ประชุมพงศาวดารเล่ม ๑๑ (คุรุสภา, ๒๕๐๗) หน้า ๒๗
๑๘. เรื่องเดิม หน้า ๓๘
๑๙. เรื่องเดิม หน้า ๓๘-๕๑
๒๐. เรื่องเดิม หน้า ๔๗
๒๑. เรื่องเดิม หน้า ๔๖
๒๒. เรื่องเดิม หน้า ๔
๒๓. ประกอบ โชประการ, ประยุทธ สิทธิพันธ์, สมบูรณ์ คนฉลาด พระมหากษัตริย์ไทย หน้า ๕๕๑-๕๕๓
๒๔. บรรเจิด อินทจันทร์ยง (รวบรวม) ขัตติยราชปฏิพันธ์ พงศาวดารกระซิบ (ประพันธ์สาสน์ ๒๕๒๑) หน้า ๑๑๘
๒๕. เรื่องเดิม หน้า ๑๑๙
๒๖. เรื่องเดิม หน้า ๑๑๗

รัชกาลที่ ๒

กษัตริย์กวี ผู้อื้อฉาวเรื่องโลกีย์

เจ้าฟ้าฉิมได้เป็นกษัตริย์องค์ต่อมา และแต่งตั้งเจ้าฟ้าบุญรอดให้เป็นราชินีของพระองค์ รุ่งวันใหม่ของการเป็นกษัตริย์ก็มิใช่ว่าจะเป็นวันมงคลอะไร ที่จะห้ามไม่ให้พวกศักดินาเข่นฆ่าเพื่อแย่งความเป็นใหญ่กัน เพราะพอรัชกาลที่ ๒ ขึ้นนั่งเมืองได้เพียง ๓ วัน พระองค์ก็ทรงบัญชาให้จับเจ้าฟ้าสุพันธวงศ์ หลานรัชกาลที่ ๑ และพรรคพวกไปฆ่าร้อยกว่าคน โดยกล่าวโทษว่าพวกนี้คิดจะกบฏ ขณะเดียวกันพวกศักดินาที่บันทึกพงศาวดาร ซึ่งอยากจะยกย่องรัชกาลที่ ๒ เต็มแก่ ก็ได้แต่งนิยายหลอกเด็กว่า รัชกาลที่ ๒ รู้ว่าเจ้าฟ้าสุพันธวงศ์จะเป็นกบฏนั้นก็เพราะมีกาดำคาบหนังสือแจ้งรายชื่อพวกคิดร้ายต่อกษัตริย์ มาทิ้งในวังหลวง(๑) ทำนองสร้างเรื่องให้คนเชื่อว่า กษัตริย์มีบุญญาธิการเป็นล้นพ้น กระทั่งกาดำสัตว์ชั้นต่ำก็ยังจงรักภักดี คาบข่าวมาทูลให้ทราบเหตุเภทภัย เรื่องพรรค์อย่างนี้ก็ไม่รู้ว่าจะหลอกคนไปได้สักกี่น้ำ
กลับมาเรื่องคาวๆฉาวโฉ่ ใช่ว่าชราแล้วจะลดลงบ้าง ทำเอาเจ้าฟ้าบุญรอดต้องทุกข์ระทมในบั้นปลายชีวิต เพราะรัชกาลที่ ๒ ก็เหมือนกับพ่อ คือเป็นผู้มักมากในกามคุณ พอได้เมียสาวก็มักจะลืมเมียหลวง กล่าวคืออยู่มาวันหนึ่ง รัชกาลที่ ๒ ไปเห็นเอาเจ้าฟ้ากุณฑล น้องสาวคนละแม่ของตนเอง ซึ่งมีอายุเพียง ๑๘-๑๙ ปีเข้า ก็มีจิตพิศวาส จึงยกขึ้นเป็นมเหสีข้างซ้าย เคียงคู่เจ้าฟ้าบุญรอด มเหสีข้างขวา เจ้าฟ้ากุณฑลมีอายุอ่อนกว่าเจ้าฟ้าบุญรอดถึง ๓๐ ปี รัชกาลที่ ๒ จึงลุ่มหลงเป็นนักหนา ตามประสาโคเฒ่ากับหญ้าอ่อน
ในที่สุดเจ้าฟ้าบุญรอดก็ทนเห็นภาพบาดใจต่อไปมิได้ จึงหนีออกจากวังหลวง ไปอยู่ที่พระราชวังเดิมธนบุรี ไม่ยอมเข้าเฝ้ารัชกาลที่ ๒ อีก(๒)

เมื่อกล่าวถึงเรื่องนี้แล้ว ต้องกล่าวว่า เจ้าฟ้าบุญรอดนั้นยังมีชะตากรรมดีกว่าพระชนนีของรัชกาลที่ ๒ คือมเหสีของรัชกาลที่ ๑ มาก พระชนนีของรัชกาลที่ ๒ ถึงกับเคยต้องเจ็บช้ำน้ำใจเพราะถูกพระสวามีที่หน้ามืดตามัวหลงอิสตรีวัยรุ่น วิ่งไล่ฟันด้วยดาบมาแล้ว สาเหตุที่รัชกาลที่ ๑ โกรธพระมเหสีถึงกับจะลงไม้ลงมือ ก็เพราะว่าคืนหนึ่ง ขณะที่รัชกาลที่ ๑ เมื่อครั้งเป็นขุนนางเมืองธนบุรี นอนเปล่าเปลี่ยวใจอยู่คนเดียวนั้น ไม่อาจทนราคะจริตอยู่ได้ เพราะพระมเหสีในขณะนั้นไปนอนอยู่กับบุตรสาวในวังพระเจ้าตากสิน จึงวางแผนจะเรียกเด็กสาวลาวผู้หนึ่ง ซึ่งต่อมาเป็นเจ้าจอมแว่น ให้เข้าไปหาในห้องนอน เพื่อหวังจะเผด็จสวาท แต่พระมเหสีรู้ข่าวเข้าเสียก่อน จึงเอาไม้ตีเด็กนั้นเพราะความหึงหวง รัชกาลที่ ๑ พอรู้เข้าก็โกรธจัด คว้าดาบไล่ไปถึงที่อยู่ของพระมเหสี แล้วจะพังประตูห้อง แต่เข้าไม่ได้ จึงฟันประตูห้องอุตลุดจะเข้าไปทำร้ายพระมเหสีให้ได้ ร้อนถึงลูกฉิม ต้องพาแม่หนีภัยออกไปทางหน้าต่าง(๓) แต่นั้นมาแม่รัชกาลที่ ๒ ก็ไม่ยอมอาศัยอยู่ใต้ชายคาบ้านของรัชกาลที่ ๑ อีกจนตายจากกันไป(๔)

๑. สิริ เปรมจิตต์ พระบรมราชจักรีวงศ์ (โรงพิมพ์เสาวภาค, ๒๕๑๔) หน้า ๘๒
๒. โสมทัต เทเวศร์ เจ้าฟ้าจุฬามณี (แพร่พิทยา, ๒๕๑๓) หน้า ๑๑-๑๒
๓. บรรเจิด อินทุจันทร์ยง (รวบรวม) "เจ้าจอมแว่น" พงศาวดารกระซิบ (ประพันธ์สาสน์, ๒๕๒๑) หน้า ๑๒๙-๑๓๑ โปรดดูเทียบกับหนังสือ เรื่อง โครงกระดูกในตู้ โดย มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
๔. เรื่องเดิม หน้า ๑๓๒

รัชกาลที่ ๓
กษัตริย์ผู้ฆ่าพระราชบิดา

กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์เป็นเพียงโอรสของเจ้าจอมมารดาเรียมและประสูตินอกเศวตฉัตร มีความทะยานอยากเป็นกษัตริย์แทนเจ้าฟ้ามงกุฎมานานแล้ว ประจวบกับปลายรัชกาลที่ ๒ พระองค์ทรงหมกมุ่นอยู่กับการกวีและกามารมณ์ จึงปล่อยให้กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทำงานแทนพระเนตรพระกรรณร่วม ๒๐ ปี จึงใกล้ชิดรัชกาลที่ ๒ มากกว่าโอรสองค์อื่นๆ และจากพงศาวดารทำให้ทราบว่า ความจริงรัชกาลที่ ๒ ไม่ได้ประชวรมากนัก แต่เพราะเสวยพระโอสถที่จัดถวายโดยเจ้าจอมมารดาเรียม พระอาการจึงทรุดหนักและสวรรคตโดยปัจจุบันทันด่วน ก่อนหน้านี้ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์สั่งให้ทหารล้อมวัง ห้ามเข้าออก รัชกาลที่ ๒ จึงหมดโอกาสมอบบัลลังก์ให้เจ้าฟ้ามงกุฎ ส่วนเจ้าฟ้ามงกุฎเองต้องรีบร้อนออกบวชก่อนหน้านี้เพียง ๒ เดือน ราวกับทรงทราบว่ามหันตภัยสำหรับพระองค์กำลังจะคืบคลานเข้ามาหากไม่ละจากพระราชวัง แต่ก็ทรงจากไปด้วยภาวะ "ร้อนผ้าเหลือง" และก็ต้องร้อนไปเป็นเวลานาน เพราะไม่สามารถสะสมกำลังอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมหมื่นเจษฎาบดินทร์จะกดเจ้าฟ้ามงกุฎลงใต้บาทได้ ก็หาใช่จะห้ามไม่ให้ศักดินาอื่นสะสมกำลังเพื่อความมักใหญ่ใฝ่สูงได้ กรมหลวงรักษ์รณเรศ โอรสรัชกาลที่ ๑ "หน่อพุทธางกูร" องค์นี้ เริ่มสะสมไพร่พลมากขึ้นๆทุกที จนรัชกาลที่ ๓ ทนไม่ได้ จึงด่ากรมหลวงรณเรศว่า "เป็นพืชพันธุ์ลูกอียายเดนเกือกเป็นคนอุบาทว์บ้านเมือง..." (๑) และว่า "อย่าว่าแต่มนุษย์จะให้กรมฯรักษ์รณเรศเป็นกษัตริย์เลย แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็ไม่ยอม" (๒) แล้วจึงให้จับกรมฯรักษ์รณเรศ ยัดเข้าถุงแดงและให้ใช้ไม้ทุบจนตาย ทั้งนี้มีข้ออธิบายว่าที่ต้องฆ่าในถุงสีแดงนั้น ก็เพราะความเจ้ายศเจ้าอย่างของพวกศักดินานั่นเอง ด้วยถือว่าเลือดพวกเจ้าเป็นเลือดเทวดา พระโพธิสัตว์ เป็นของขลัง หากตกถึงแผ่นดิน ปฐพีจะลุกขึ้นเป็นไฟและใช้ปลูกอะไรไม่ได้(๓) จึงต้องฆ่าให้ตายในถุงสีแดง

นอกจากนี้รัชกาลที่ ๓ ก็เกิดขัดแย้งกับวังหน้าของพระองค์ คือกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพย์อีก เรื่องนี้รัชกาลที่ ๕ เล่าว่าความสัมพันธ์ระหว่างวังหน้าและวังหลวงไม่ใคร่จะดีนัก เหตุเพราะคราวหนึ่ง วังหน้าจะไปรบกับลาว กษัตริย์พระนั่งเกล้าไม่ไว้วางพระทัย จึงบังคับให้วังหน้าดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเสียก่อน หลังจากนั้นมาไม่นาน วังหน้าจะสร้างปราสาทมียอดขึ้นในวังของตน แต่รัชกาลที่ ๓ ทรงทราบจึงห้ามไว้ เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ทำให้วังหน้าน้อยพระทัยมาก(๔) ถ้าวังหน้าไม่สวรรคตไปก่อน ความขัดแย้งระหว่างรัชกาลที่ ๓ กับวังหน้าจะต้องรุนแรงกว่านี้อย่างแน่นอน

มีข้อน่าสังเกตว่า การที่รัชกาลที่ ๓ ทรงอุปการะพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ อีกทั้งสร้างวัดวาอารามและเจดีย์ที่มีชื่อเสียงไว้มากมายนั้น เหตุผลสำคัญที่น่าสนใจคือ เพราะพระองค์ทรงปิตุฆาตจึงสร้างไว้เพื่อไถ่บาป(๕)

๑. ล้อม เพ็งแก้ว "ฟ้าอาภร(แปลกพักตร์ อาลักษณ์เดิม)" วารสารศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๘ เดือน มิ.ย. ๒๔ หน้า ๖๕
๒. เรื่องเดิม หน้า ๖๕
๓. มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องเดิม หน้า ๒๕
๔. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เล่ม ๑ (แพร่พิทยา, ๒๕๑๖) หน้า ๖๕๙-๖๖๐
๕. ส.ธรรมยศ พระเจ้ากรุงสยาม (โรงพิมพ์ ส.สง่า ๒๔๙๕) หน้า ๑๐๑

รัชกาลที่ ๔

กษัตริย์อดีตภิกษุ
เฒ่าหัวงูผู้ไม่อิ่มในกามคุณ

รัชกาลที่ ๔ ทวดของรัชกาลองค์ปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีประวัติโลดโผนมาก ก่อนเป็นกษัตริย์เคยบวชมานานและมีสาวกมาก เพราะเป็นผู้ริเริ่มเทศน์แบบปาฐกถา ซึ่งเร้าอารมณ์ ไม่ใช่การแสดงธรรมตามธรรมเนียมแบบเก่าตามคัมภีร์ซึ่งไม่มีชีวิตชีวา(๑) นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่รู้จักหาเสียงด้วยวิธีที่แหวกแนว โดยมีบรรดาสาวกคอยช่วยเหลือ เผยแพร่การโฆษณาอันเป็นเท็จ เช่น กระพือข่าวว่า ขณะที่เป็นสงฆ์นั้นเพียงแค่พระองค์ขอพระธาตุจากพระปฐมเจดีย์ในปี จศ.๑๑๙๓ พระบรมธาตุก็แสดงปาฏิหาริย์ตาม "เสด็จ" ถึงกรุงเทพฯ พอถึงปีจุลศักราช ๑๑๙๕ ภิกษุฟ้ามงกุฏธุดงค์ไปถึงชัยนาท ก็มี "จระเข้ใหญ่ลอยขึ้นเหนือน้ำชื่นชมบารมี" ครั้นนั่งวอไปสวรรคโลก ก็พบเสือร้ายใหญ่เท่าโค นอนกระดิกหางชื่นชมบารมีห่างจาก "ทางเสด็จ" เพียง ๘ ศอก ครั้นไปถึงแก่งหลวง เมืองสวรรคโลก ซึ่งเป็นหน้าแล้งไม่เคยมีปลามาก่อน ก็บังเกิดมีปลาตะเพียนใหญามากมายเหลือประมาณ กระโดดขึ้นริมตลิ่ง ชื่นชมพระบารมี และพอพระองค์เล่าให้ญาติโยมที่เมืองสุโขทัยฟังว่า เมื่อคืนนี้ได้ฝันว่ามีชาวเมืองสุโขทัยมากมายมาขอให้อยู่ที่สุโขทัยนานๆหน่อยเท่านั้นเอง ก็ปรากฏว่ามีฝนตกใหญ่ จนน้ำท่วมแผ่นดินถึง ๒ วันซ้อนในฤดูแล้ง เป็นปาฏิหาริย์ (๒)

นอกจากนี้ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ ยังรู้จักวิธีการที่จะทำให้ประชาชนศรัทธาตนด้วยวิธีการแปลกๆไม่ต่างจากที่กล่าวไปแล้ว พระองค์ถึงกับหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าตนเป็น "ภิกษุยิ่งกว่าภิกษุอื่น" ด้วยการบวชซ้ำบวชซากถึง ๖ ครั้ง ทั้งที่ตามพุทธบัญญัตินั้น ทรงอนุญาตให้ทำอุปสมบทกรรมด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาเพียงคราวเดียว (๓) ก็สำเร็จเป็นสงฆ์ ภาษิตไทยที่ว่าชายสามโบสถ์นั้นคบไม่ได้ แต่พระองค์เป็นถึงชาย ๖ โบสถ์จะน่าคบหาสมาคมด้วยเพียงใด ท่านผู้อ่านก็ลองใช้สติปัญญาตรองดูเอาเถิด

โดยพื้นฐานแล้ว ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎอยากเป็นกษัตริย์มากกว่าเป็นพระ ตามสิทธิแห่งการเป็นโอรสของราชินี และตามความปรารถนาของบิดา ซึ่งพระยาตรังรัตนกวีแห่งรัตนโกสินทร์ตอนต้น บอกให้เรารู้ว่ารัชกาลที่ ๒ นั้นประกาศตั้งแต่ยังไม่สวรรคตว่า จะให้เจ้าฟ้ามงกุฎเป็นกษัตริย์(๔) แต่ด้วยสติปัญญาของเจ้าฟ้ามงกุฎเองก็รู้ว่าถ้าตนสึกเมื่อใด ก็หัวขาดเมื่อนั้น จึงทนอดเปรี้ยวไว้กินหวานเพื่อสะสมกำลัง โดยหวังที่จะเอาอย่างบุตรของพระเอกาทศรถผู้หนึ่ง ซึ่งบวชจนได้เป็นพระพิมลธรรมและมีญาติโยมมากกระทั่งสามารถยกกำลังเข้าไปในวัง และจับกษัตริย์ศรีเสาวภาคปลงพระชนม์ แล้วสถาปนาตนเองเป็นพระเจ้าทรงธรรมสมัยอยุธยา
การสะสมกำลังของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎนั้น ใช้วิธีการที่น่าเกลียดไม่แพ้รัชกาลที่ ๑ ปู่ของตนเอง ซึ่งใส่ร้ายป้ายสีพระภิกษุทั่วทั้งแผ่นดิน ดังจะเห็นได้ว่า พอพระองค์บวชอยู่ที่วัดมหาธาตุได้ไม่ถึงปี ก็วิจารณ์พระภิกษุไทยว่า "สมณะเหล่านั้น ไม่เป็นที่นำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธา เปรียบเหมือนต้นไม้ที่ไม่มีรากเหง้าอันเน่าผุพัง" ครั้นไปถามปัญหาต่างๆกับท่านที่เป็นอาจารย์ "ก็งุบงิบอ้อมแอ้ม ไม่อธิบายให้กระจ่างสว่างได้" จึงต้องไปศึกษาพระธรรมวินัยกับภิกษุมอญ (๕) หลังจากนั้นอีก ๕ ปี ก็ใส่ไคล้ว่าสงฆ์หลายร้อยรูปในวัดมหาธาตุที่สถิตย์ของพระสังฆราช อุปัชฌาย์ของพระองค์เอง เต็มไปด้วยภิกษุลามกอลัชชี (๖) จึงหนีไปตั้งธรรมยุตินิกายที่วัดสมอราย (๗)
การที่ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎคุยเขื่องถึงเพียงนี้ นับเป็นเรื่องที่น่าตลกมาก เพราะเมื่อพระองค์บวชไม่ถึง ๑๒ เดือน ยังเป็นนวภิกขุ แปลบาลีก็ไม่ได้ กลับเพ้อเจ้อว่าพระมอญรู้วินัยดีกว่าพระไทย และยังมีสติปัญญาแก่กล้าถึงขนาดที่ถามปัญหาธรรม ไล่ต้อนจนอาจารย์จนแต้มได้ พึงทราบว่าอุปัชฌาย์ของพระองค์ สมเด็จพระสังฆราช(ด่วน) ธรรมดานั้น ภิกษุใหม่มีปัญหาอะไร ย่อมต้องศึกษาหาความรู้กับอุปัชฌาย์ ในกรณีของภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎนี้เป็นไปได้หรือที่ พระสังฆราชประมุขของสงฆ์ทั่วราชอาณา ถึงกับจนแต้มศิษย์น้อยจอมกระล่อนที่บวชพระได้ไม่ถึงปี? ถ้าไม่เรียกว่าเป็นการโป้ปดมดเท็จแล้วจะเรียกว่าอะไร?
แน่นอนการที่ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ ยกตนข่มครูโดยปราศจากความเคารพด้วยการอุตริมนุสธรรมเช่นนี้ ก็เพื่อเหตุผลประการเดียว คือการโฆษณาหาเสียง สร้างความนิยมในหมู่สาวก เพื่อเตรียมการเป็นกษัตริย์ในวันหน้า

การดึงเอาพระศาสนามาแปดเปื้อนการเมืองของภิกษุมงกุฎนั้น มิใช่จะไม่มีผู้ใดจับได้ไล่ทัน คุณ ส.ธรรมยศ นักปรัชญาคนสำคัญวิจารณ์ว่า ธรรมยุติและมหานิกายมีวัตรปฏิบัติต่างกันเพียงเล็กน้อย เช่น วิธีการครองผ้า วิธี

สวดมนต์ และวิธีลงอุโบสถสังฆกรรม ซึ่งเป็นความแตกต่างเพียงเศษหนึ่งแห่งเสี้ยวธุลีดิน ไม่เหมือนกับนิกายแคทอลิคและโปรแตสแตนในคริสต์ศาสนา ซึ่งแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ตั้งแต่ วัด คัมภีร์ ชีวิตของพระและการแต่งกาย จึงไม่มีเหตุผลเพียงพอที่พระองค์จะแยกธรรมยุติเป็นอีกนิกายหนึ่งต่างหากจากมหานิกาย เหมือนกับที่โปรแตสแตนแยกตัวออกจากแคธอลิค(๘)

หากจะกล่าวถึงสาเหตุที่ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ แยกตนมาตั้งธรรมยุตินิกาย และรังเกียจไม่ให้คณะมหานิกายซึ่งเป็นสงฆ์ส่วนใหญ่ของประเทศร่วมสังฆกรรมกับตน โดยไม่ยอมรับว่าการอุปสมบถกรรมของฝ่ายมหานิกายบริสุทธิ์พอ คือไม่ถือว่าคณะภิกษุฝ่ายมหานิกายเสื่อมถอยไปเสียจากพระธรรมวินัย จึงยังไม่นับว่ามีเหตุผล เพราะใครจะกล้าอวดอ้างว่า โดยพื้นฐานแล้วมหานิกายตกต่ำกว่าธรรมยุติ ดูเอาแต่ประมุขของแต่ละคณะเถิด ใครจะกล้ายืนยันว่าสมเด็จปาวัดโพธิ์พระสังฆราชองค์ก่อนฝ่ายมหานิกาย มีวัตรปฏิบัติอ่อนด้อยกว่าสมเด็จวัดมงกุฎสังฆราชองค์ก่อนหน้าท่าน และอ่อนด้อยกว่าสมเด็จวัดราชบพิธ สังฆราชองค์ปัจจุบันซึ่งเป็นฝ่ายธรรมยุตินิกาย หากย้อนไปสู่อดีตใครเลยจะกล้ารับรองว่าภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ มีศีลบริสุทธิ์และสันโดษเสมอด้วยพระเถระฝ่ายมหานิกาย ซึ่งมีอยู่ในยุคสมัยใกล้เคียงกับพระองค์ เช่น สมเด็จพุฒาจารย์(โต)และสมเด็จพระสังฆราช(สุก) ซึ่งเชี่ยวชาญในวิปัสสนาธุระจนทำให้ไก่ป่าเชื่องได้

ด้วยเหตุนี้ คุณ ส.ธรรมยศ จึงวิจารณ์ว่า การที่ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎตั้งนิกายธรรมยุตินั้น "ไม่ใช่เนื่องจากแต่ความเสื่อมโทรมของศาสนา กล่าวให้ชัดก็คือ ทรงตั้งธรรมยุติกะขึ้นมาในนามของพระพุทธศาสนา เพื่อการเมือง คือเอาพระพุทธศาสนามาเป็นโล่ เป็นเครื่องมือของพระองค์เพื่อชิงเอาราชสมบัติ" (๙)

ในที่สุดเจ้าฟ้ามงกุฎก็เล่นการเมืองเต็มที่ ด้วยการคบหากับขุนนางตระกูลบุนนาคขณะที่ยังอยู่ในสมณเพศ เพื่อสร้างหนทางทอดไปสู่ความเป็นกษัตริย์ สำหรับจุดเริ่มต้นแห่งสัมพันธภาพดังกล่าวนั้น กรมฯดำรงราชานุภาพเล่าไว้ในหนังสือประวัติเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ว่า เมื่อจวนสิ้นรัชกาลที่ ๓ นั้นพวกบุนนาคอยากให้ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎเป็นกษัตริย์ จึงปฏิสังขรณ์วัดบุปผารามเป็นวัดธรรมยุติ จนสามารถสนิทสนมกับพระองค์ตั้งแต่คราวนั้น(๑๐)

ในที่สุดพอถึงปลายรัชกาลที่ ๓ ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎก็กำลังกล้าแข็งมาก ในวันอังคารเดือน ๓ ขึ้น ๑๐ ค่ำ เป็นวันที่รัชกาลที่ ๓ มีอาการทรุดหนัก สุดวิสัยที่จะรักษาได้ ในวันพุธ เดือน ๔ แปดค่ำเจ้าพระยาพระคลัง หัวหน้าพวกบุนนาคจึงเชิญภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎขึ้นเป็นกษัตริย์ ทั้งที่รัชกาลที่ ๓ ยังมาสวรรคต(๑๑)

ในคราวที่รัชกาลที่ ๒ สวรรคตนั้น ภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎเที่ยวถามใครต่อใคร เช่น น้าชายของตนเอง และกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสว่า ควรสึกเพื่อเรียกร้องสิทธิที่จะได้รับสมบัติหรือไม่ จนได้ข้อสรุปว่าไม่ควรสึก แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมาถึงคราวรัชกาลที่ ๓ จะสิ้นแล้ว พระองค์ไม่พักต้องไปถามใครทั้งสิ้น ยินยอมตกลงตามข้อเสนอของเจ้าพระยาพระคลังด้วยความยินดี โดยไม่ได้อาลัยอาวรณ์ผ้ากาสาวพัสตร์และตำแหน่งประมุขแห่งธรรมยุตินิกายแม้แต่น้อย

ในที่สุดภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎก็ได้เป็นกษัตริย์ ทั้งที่รัชกาลที่ ๓ ไม่ได้ปรารถนาที่จะให้เป็นเช่นนี้เลย เซอร์ แฮรี่ ออด เจ้าเมืองสิงคโปร์สมัยรัชกาลที่ ๔ เขียนจดหมายเหตุเล่าว่า รัชกาลที่ ๓ อยากให้ราชสมบัติตกอยู่กับลูกชายตนเอง(๑๒) ซึ่งก็ได้แก่พระองค์เจ้าอรรณพ เพราะพระองค์เคยมอบแหวนและเครื่องประคำของรัชกาลที่ ๑ อันเป็นของสำหรับกษัตริย์ ให้แก่ลูกชายคนนี้ก่อนสวรรคต(๑๓) แต่โชคร้ายที่พระองค์เจ้าอรรณพไม่ได้สิ่งของดังกล่าวตามสิทธิ(๑๔) เพราะถูกกีดกันจากฝ่ายภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งต่อมาเป็นรัชกาลที่ ๔ และได้มอบประคำและแหวนดังกล่าวให้แก่รัชกาลที่ ๕ ต่อไป(๑๕) ในภายหลังไม่มีใครรู้เรื่องราวของพระองค์เจ้าอรรณพอีกเลย (๑๖)
สำหรับภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎนั้นพอเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ก็หลงใหลปลาบปลื้มอยู่กับกามารมณ์ไม่รู้สร่าง พวกขุนนางที่รู้ว่ากษัตริย์พอใจในเรื่องพรรค์นี้ ได้กวาดต้อนเอาผู้หญิงมาบำรุงบำเรอเจ้าชีวิตของตนเต็มที่ เหมือนกับที่สุนทรภู่สะท้อนภาพศักดินาใหญ่ไว้ในกาพย์พระไชยสุริยาว่า

"อยู่มาหมู่ข้าเฝ้า ก็หาเยาวนารี
ที่หน้าตาดีดี ทำมโหรีที่เคหา
ค่ำเช้าเฝ้าสีซอ เข้าแต่หอล่อกามา"

บางคนถึงกับฉุดคร่าตัวเด็กสาวๆจากบิดา มารดามา"กราบ"รัชกาลที่ ๔ อดีตสมภารนักการเมือง "ต้นตระกูลกิตติวุฒโท" แห่งจิตตภาวันในปัจจุบัน เช่น ในกรณีของพระยาพิพิธฤทธิเดช เจ้าเมืองตราด คร่ากุมเอาลูกสาวชาวบ้าน ๓ คนไป "ถวายตัวให้กษัตริย์" เมื่อพ่อแม่เด็กยื่นถวายฎีกา รัชกาลที่ ๔ ที่มัวเมาโมหะกลับหาว่าพระยาพิพิธฤทธิเดชไม่ผิด ผู้ที่ผิดคือพ่อแม่เด็กที่ "เป็นคนนอกกรุง ไม่รู้อะไรจะงาม ไม่งาม" แถมยกย่องว่าพระยา

พิพิธฤทธิเดช "ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา อยู่ในพระนามพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ควรเห็นว่าเป็นอัน เหมือนขนทรายเข้าวัด มิใช่เกาะกรองเร่งรัดลงเอาเบี้ยหอยเงินทองอะไรฤา จะเอาไปถวายเจ้าอื่นนายอื่น ประจบประแจงผู้ใดก็หาไม่ ไม่ควรจะเอาโทษ" (๑๗)

การที่รัชกาลที่ ๔ สะสมนางในไว้ในฮาเร็มมากมายนั้น ถึงกับทำให้ข้าราชการฝ่ายในกับวังจน แทบไม่มีที่อยู่ที่กิน พระองค์เองก็หลงๆลืมๆจำชื่อคนเหล่านั้นไม่ได้หมด (๑๘) ภายในระยะเวลาเพียงสิบกว่าปี แม้ว่าพระองค์จะเฒ่าชะแลแก่ชราเต็มที ก็ยังสามารถผลิตลูกได้ถึง ๘๒ คน(๑๙) เพราะหมกมุ่นอยู่กับอิสตรีไม่มีวันหน่าย ซึ่งนับว่าไม่มีกษัตริย์อื่นใดในกรุงรัตนโกสินทร์จะสู้ได้ เพราะรัชกาลที่ ๕ แชมป์ลูกดกอันดับที่ ๒ ก็ยังมีลูกเพียง ๗๖ คน เมื่อกล่าวถึงความมีเมียมากของรัชกาลที่ ๔ แล้ว ก็อดพูดถึงชีวิตของบรรดาเจ้าจอมหม่อมห้ามของกษัตริย์ไม่ได้ว่ามีชีวิตที่น่าเวทนาเพียงใด เพราะนางสนมทั้งหมดเพิ่งจะพ้นจากวัยเด็ก ไม่ทันพบกับความสดชื่นของชีวิตในวัยสาว ก็ต้องตกไปอยู่ในมือของโคแก่กระหายสวาท

ผู้ที่น่าสงสารที่สุดคือ เจ้าจอมทับทิม เด็กสาวที่มีอายุเพียง ๑๕ ปี ถูกพ่อ "กราบ" เป็นนางบำเรอรัชกาลที่ ๔ อายุ ๖๐ ปี ฟันฟางหักหมดปากตั้งแต่ขณะที่เป็นสงฆ์(๒๐) เหมือนโฉมหน้าท้าวสันนุราช(เฒ่าราคะ)ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องคาวีที่ว่า

"...หน้าพระทนต์บนล่างห่างหัก ดวงพระพักตร์เหี่ยวเห็นเส้นสาย..."

เจ้าจอมทับทิมนั้นชอบพอกับพระครูปลัดใบฎีกา ฐานานุกรมของสมเด็จพระสังฆราช(สา)อยู่แล้ว ย่อมไม่ยอมทนอยู่กับตาเฒ่าฟันฟางหักหมดปาก จึงหนีไปกับคู่รัก แต่หนีไม่พ้น ถูกรัชกาลที่ ๔ จับฆ่าทั้งคู่ เหตุการณ์นี้นางแอนนา เลียวโนเวนส์เขียนเอาไว้ มีคนจำนวนมากไม่เชื่อว่าจริง แต่ก็ไม่เห็นมีใครยกหลักฐานมาพิสูจน์ว่าไม่จริงอย่างไร ส. ธรรมยศ นักคิดที่สำคัญคนหนึ่งวิจารณ์ว่า นางแอนนาเขียนหนังสือเกี่ยวกับพระจอมเกล้าไว้ ๘๐,๐๐๐ กว่าคำ แต่ผู้คัดค้านทั้งหลายเขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ถึง ๒,๐๐๐ คำ ทั้งไม่มีสาระเพียงพอที่จะลบล้างถ้อยคำของนางเลียวโนแวนส์เลย

ความจริงแล้วมีนางสนมกำนัลเอาใจออกห่างจากกษัตริย์ตลอดมามากมาย ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๔ เอง ก็มีการฆ่าฟันเจ้าจอมที่เป็นชู้ รวมทั้งชายชู้อีกหลายครั้ง เช่น ในกรณีของพระยากลาโหมราชเสนา(ทองอิน) เป็นชู้กับเจ้าจอมวันทา ของวังหน้ารัชกาลที่ ๑ (๒๑) หรือกรณีของบุตรชายเสนาบดีผู้ใหญ่แห่งตระกูลบุนนาคในรัชกาลที่ ๓ และกรณีของพระอินทรอภัย ฯลฯ เป็นต้น

ส่วนในช่วงหลังรัชกาลที่ ๔ นั้น การฆ่าสตรีในวังก็ยังไม่หมดไป เพียงแต่คราวนี้ผู้ตายมิใช่สนม หากเป็นพระองค์หญิงเยาวลักษณ์ธิดาองค์โตของพระองค์ เพราะไปรักใคร่กับสามเณรรูปหนึ่งของวัดราชประดิษฐ์(๒๒) ชื่อโต ทำให้ฝ่ายชายต้องถูกประหารชีวิต และฝ่ายหญิงถูกเผาทั้งที่ยังไม่ทันตายสนิท ก็ถูกเผาทั้งเป็นเสียแล้ว เหตุที่นางสนมมีชู้กันมากเช่นนี้ ก็เพราะไม่อาจทนมีชีวิตอยู่ในวังหลวงหรือฮาเร็มของกษัตริย์ที่เต็มไปด้วยสิ่งที่กดดัน ไม่มีเสรีภาพ จะไปไหนมาไหนโดยอิสระก็ไม่ได้ แม้กระทั่งนางกำนัลของพระสนม ถ้าหนีออกจากวังจะต้องได้รับโทษอย่างหนัก(๒๓) นอกจากนี้ยังต้องตกอยู่ในภาวะที่เก็บกดในเรื่องเพศ ซึ่งปุถุชนทั่วไปจะต้องมีอีก นางสนมกำนัลจำนวนมากต้อง "เล่นเพื่อน" เพื่อระบายอารมณ์ ดังจะศึกษาได้จากวรรณกรรมเรื่องหม่อมเป็ดสวรรค์ ที่แต่งโดยคุณสุวรรณ์ กวีหญิงผู้โด่งดังในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งได้สะท้อนภาพของราชสำนักแห่งจักรีวงศ์ อันน่าเกลียดออกมาให้ประชาชนเห็นอย่างกะจะแจ้ง

น่าสังเกตว่าการ "เล่นเพื่อน" ในวังมีมากจนรัชกาลที่ ๔ ก็กลัวว่าลูกสาวของตนจะเล่นเพื่อน ทั้งนี้น่าจะเพราะรู้ดีว่า สตรีชั้นสูงในวังมักไม่มีผัว ด้วยสตรีสูงศักดิ์จะแต่งงานกับชายที่ต่ำศักดิ์กว่าไม่ได้ (๒๔) จึงถึงกับอุตส่าห์เขียนจดหมายสั่งลูกสาวทุกคนไม่ให้"เล่นเพื่อน"

เมื่อกล่าวถึงเพียงนี้ ขอย้อนถามผู้ที่ปกป้องรัชกาลที่ ๔ จนเกินขอบเขตว่า ก็ในเมื่อมีการฆ่าเจ้าจอมที่เอาใจออกห่างกษัตริย์แก่ ตลอดมาเช่นนี้แล้ว ทำไมการฆ่าเจ้าจอมทับทิมจะเกิดขึ้นไม่ได้เล่า

เมื่อกล่าวถึงบรรดาสนมนางกำนัลรุ่นเด็กแล้ว ไม่กล่าวถึงบรรดาเจ้าจอมที่มีอายุมากบ้างก็จะมองดูชีวิตแต่งงานของรัชกาลที่ ๔ ไม่ครบทุกด้าน ปกติแล้วเจ้าจอมที่มีอายุมากของพระองค์นั้นจะถูกมองเป็นของเก่าแก่ ที่เขรอะไปด้วยสนิม ต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง จึงมีความรู้สึกเก็บกดไม่ต่างไปจากเจ้าจอมวัยรุ่นทั้งหลาย ชีวิตของเจ้าจอมมารดาน้อยที่อยู่กินกับรัชกาลที่ ๔ ตั้งแต่ขณะที่มิได้บวชเป็นพระ นับเป็นตัวอย่างของเรื่องนี้ การที่เจ้าจอมมารดาน้อยเห็นรัชกาลที่ ๔ หมกมุ่นอยู่เฉพาะกับเจ้าจอมหม่อมห้ามสาวๆ ทำให้เจ้าจอมมารดาน้อยได้รับความขมขื่นและน้อยอกน้อยใจมาก ดังนั้น วันหนึ่งเจ้าจอมมารดาน้อยจึงลงเรือเก๋งสั่งให้นายท้ายเรือ พายเรือไปเทียบกับเรือพระที่นั่งของรัชกาลที่ ๔ หน้าวัดเขมา นนทบุรี จนได้เห็นพระองค์ห้อมล้อมไปด้วยนางสนมเด็กเสนอหน้าราวดอกเห็ด ก็เลยให้ข้าหลวงที่ไปด้วย หัวเราะฮาๆเย้ยหยัน รัชกาลที่ ๔ กลับโกรธ หาว่าเจ้าจอมมารดาน้อย "ตามมาล้อต่อหน้านางสนมใหม่ๆสาวๆ" (๒๖) จึงให้จับเอาตัวไปขังไว้ในวังหลวง เจ้าจอมมารดาน้อยอ้างว่า "จะตามไปกรุงเก่าด้วย" (๒๗) พระองค์ไม่ฟังเสียง กลับนึก อยากจะใคร่ให้เอาไปตัดหัวเสียตามสกุลพ่อมัน..." (๒๘) (เจ้าจอมมารดาน้อยเป็นหลานพระเจ้าตากสิน) จึงไม่ยอมยกโทษให้ เจ้าจอมมารดาน้อยผู้นั้นต้องติดคุกสนมจนตาย แล้วถูกนำศพไปเผาที่วัดตรีทศเทพ ไม่ได้เข้าเมรุกลางกรุงเหมือนเขา (๒๙) ซึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสังเวชใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะขณะที่รัชกาลที่ ๔ บวชอยู่ ไร้อำนาจ เจ้าจอมมารดาน้อย

เป็นผู้อุปัฏฐากส่งสำรับเช้าเพลด้วยความซื่อสัตย์ แม้ว่าทั้งตัวเองและลูกๆถูกกลั่นแกล้งรังแกโดยศักดินาที่เป็นศัตรูของรัชกาลที่ ๔ อย่างไรก็ยอมทน (๓๐) พระองค์กลับไม่ยอมคิดถึงคุณงามความดีเลย

ด้วยเหตุนี้คุณกี ฐานิสสร อดีตสมาชิกสภาจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงแต่งหนังสือวิจารณ์รัชกาลที่ ๔ ว่า "มิใช่ลักษณะบุรุษอาชาไนยหรือนารายณ์อวตารแบ่งภาคมาเกิด... ความจริงเป็นบุคลิกลักษณะของทศกรรฐ์อวตารแบ่งภาคมาเกิด หรือเป็นพระเจ้าเสือทีเดียว อันที่จริงละม้ายคล้ายจมื่นราชามาตย์ เผาวังทั้งเป็นเพื่อปรุงเป็นอาหาร สุนทรภู่ (ความจริงพระมหามนตรี (ทรัพย์)-ผู้แต่ง) แต่งกลอนเยาะเย้ยว่า มีบุญเหมือนเจ้าคุณราชามาตย์ ร้ายกาจเหมือนยักษ์มักกะสัน ฉะนั้น" (๓๑)
บางท่านอาจเห็นว่าคุณกี ฐานิสสร พูดจารุนแรงเกินไป แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่รุนแรงเลย ท่านผู้นี้เคยถูกพนักงานสอบสวนฟ้องในคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เนื่องจากการวิจารณ์ดังกล่าว แต่ศาลก็ยกฟ้อง แสดงว่าทัศนะของคุณกี ฐานิสสรถูกเป้า ตรงประเด็น เป็นความจริงทุกอย่าง แม้แต่ศาลก็ไม่เห็นผิด

ผู้ที่มองเห็นเบื้องหลังของรัชกาลที่ ๔ อย่างทะลุปรุโปร่ง ไม่ได้มีเฉพาะคนอย่างคุณกี ฐานิสสร ซึ่งมีชีวิตในยุคหลังเท่านั้น แม้แต่สมเด็จพระพุฒาจารย์(โต) แห่งวัดระฆังยอดสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ในรัชกาลที่ ๔ ที่มีชื่อเสียงในเรื่องความมักน้อย(สมถะ) ก็ยังเคยเดินถือไต้ดวงใหญ่ เข้าวังหลวงในเวลาเที่ยงวัน ปากก็บ่นว่า "...มืดนัก....ในนี้มืดนัก มืดนัก..." (๓๒)

เมื่อพูดถึงรัชกาลที่ ๔ แล้ว ถ้าไม่พูดถึงความขัดแย้งระหว่างพระองค์กับพระปิ่นเกล้าน้องชายเลย ย่อมไม่อาจจะเห็นภาพของราชสำนักที่เต็มไปด้วยการชิงดีชิงเด่นได้ ปรากฏความตามจดหมายของรัชกาลที่ ๕ ถึงเจ้าฟ้าวชิรุณหิศเล่าว่า รัชกาลที่ ๔ กับพระปิ่นเกล้าไม่ค่อยจะกินเส้นกันเท่าใดนัก เพราะพระองค์ระแวงที่พระปิ่นเกล้ามีผู้นิยมมาก ทั้งพระปิ่นเกล้าเองก็มักจะกระทำการที่มองดูเกินเลยมาก(๓๓)

พระปิ่นเกล้าไม่ค่อยยำเกรงรัชกาลที่ ๔ กรมดำรงฯเล่าว่า พระปิ่นเกล้ามักจะล้อรัชกาลที่ ๔ ว่า "พี่หิตบ้าง พี่เถรบ้างและตรัสค่อนว่า แก่วัด" (๓๔) ส่วนรัชกาลที่ ๔ เองแม้ไม่อยากยกน้องชายขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ ๒ แต่ก็จำเป็นต้องทำ ทั้งนี้เพราะรู้ดีว่า มีผู้ยำเกรงพระปิ่นเกล้ากันมากว่าเป็นผู้มีวิชา มีลิ้นดำเหมือนพระเจ้าหงสาวดีลิ้นดำ มิหนำซ้ำยังเหยียบเรือรบฝรั่งเอียง นอกจากนี้ยังมีทหารในกำมือมาก(๓๕) และพระองค์รู้ดีว่า น้องชายก็อยากเป็นกษัตริย์เพราะว่า ขณะเมื่อรัชกาลที่ ๓ ป่วยหนักนั้น พระปิ่นเกล้าได้เข้าหาพี่ชายถามว่า "พี่เถรจะเอาสมบัติหรือไม่เอา ถ้าเอาก็รีบสึกไปเถอะ ถ้าไม่เอาหม่อมฉันจะเอา..." (๓๖) พระองค์จึงตั้งพระปิ่นเกล้าเป็นกษัตริย์องค์ที่ ๒ เพื่อระงับความทะเยอทะยานของน้องชาย

แต่นานวันความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องทั้งสองคนก็ห่างเหินกันมากขึ้นทุกที รัชกาลที่ ๔ นั้นไม่พอใจเป็นอย่างยิ่งที่มีเสียงเล่าลือไปในหมู่คนไทย ลาว อังกฤษ ว่าตนเองเป็นผู้ที่ "...ชรา คร่ำเคร่ง ผอมโซ เอาราชการไม่ได้ ไม่แข็งแรง โง่เขลา" (๓๗) จนกษัตริย์ทนฟังไม่ได้ ต้องออกกฎหมาย ห้ามประชาชนวิพากษ์วิจารณ์พระกายของกษัตริย์ว่า อ้วน ว่าผอม ว่าดำ ว่าขาว ห้ามว่างามหรือไม่งาม (๓๘) ในขณะที่มีเสียงเล่าลือเกี่ยวกับพระปิ่นเกล้าในทางตรงข้าม เช่น มีผู้เล่าลือกันทั่วไปว่า "...วังหน้าหนุ่มแข็งแรง.....ชอบการทหารมาก มีวิทยาอาคมดี...." (๓๙) ข้อที่สร้างความชอกช้ำระกำใจให้กับพระองค์ที่สุดคือการที่พระปิ่นเกล้าไปไหนก็ "ได้ลูกสาวเจ้าบ้านผ่านเมืองแลกรมการมาทุกที" แต่พระองค์มิเป็นเช่นนั้นเลย จึงริษยาและบ่นเอากับคนที่ไว้ใจว่า "...ข้าพเจ้าไปไหนมันก็ว่า ชรา ไม่มีใครให้ลูกสาวเลย ต้องกลับมาแพลงรัง...." (๔๐)

ต่อมาพระปิ่นเกล้าก็สวรรคต แต่การสวรรคตของพระปิ่นเกล้ามีเบื้องหลังมาก ส.ธรรมยศ เขียนไว้ว่า "ที่พระปิ่นเกล้าทรงสวรรคตด้วยยาพิษโดยพระเจ้ากรุงสยาม (รัชกาลที่ ๔) ทรงจ้างหมอให้ทำ..... ส.ธรรมยศอ้างหนังสือ An English Governor and the Siamese Court ที่เขียนโดยมิสซิสแอนนาเลขานุการของรัชกาลที่ ๔ ว่า เป็นพฤติการณ์ที่รู้เห็นกันทั่วไป และนางใช้คำว่า พระเจ้ากรุงสยามเป็นกษัตริย์ที่โหดร้ายชั่วช้ามาก และที่ร้ายแรงกว่าความชั่วช้าคือ ความผูกอาฆาต พยาบาทอย่างรุนแรง และทรงเป็นกษัตริย์ที่มีพระนิสัยอิจฉาริษยาอย่างมาก โดยยกตัวอย่างไว้มากมาย" (พระเจ้ากรุงสยาม, หน้า ๘๑, ๑๗๘)
และหลังจากที่พระปิ่นเกล้าสวรรคต รัชกาลที่ ๔ ก็ได้แก้แค้นคนทั้งปวงที่นิยมพระปิ่นเกล้า ด้วยการบังคับให้พระนางสุนาถวิสมิตรา ลูกสาวของเจ้าชายแห่งเมืองเชียงใหม่มเหสีของพระปิ่นเกล้า ให้มาเป็นเจ้าจอมของตน แต่พระนางสุนาถวิสมิตราไม่ยอม จึงถูกจับกุมขังไว้ในวังหลวง แต่โชคดีที่หนีไปเมืองพม่าได้ในภายหลัง(๔๑)

๑. ส. ธรรมยศ พระเจ้ากรุงสยาม (โรงพิมพ์ ส.สง่า,๒๔๙๕) หน้า ๙๖-๙๗
๒. สมเด็จพระมหาสมณะเจ้า กรมพระยาปวเรศอริยาลงกรณ์ "พระราชประวัติในรัชกาลที่ ๔" (สิริ เปรมจิตต์ รวบรวม) พระบรมราชจักรีวงศ์ (โรงพิมพ์เสาวภาค,๒๕๑๔) หน้า ๒๙๓-๓๐๒
๓. กี ฐานิสสร ประวัติคณะสงฆ์ไทยกับธรรมยุติกประหาร (มณีกรวิทยาการพิมพ์, ๒๕๑๘) หน้า ๙๖-๙๗
๔. หนังสือโคลงดั้นเฉลิมพระเกียรติ ร.๒ ของพระยาตรัง พรรณนาพิธีโสกันต์เจ้าฟ้ามงกุฎก่อน ร.๒ตายว่า
"ปางองค์อิศรราชเจ้า จอมกษัตริย์

หวังหน่อนฤบดินทร์ ธเรศท้าว
ให้สืบสิริพัฒว์ ทรราช
เรืองพระยศอกร้าว ครอบครอง"
๕. พระมหาสมณเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เรื่องเดิม หน้า ๒๘๔-๒๘๕
๖. เรื่องเดิม หน้า ๒๙๕
๗. เรื่องเดิม หน้า ๒๙๕
๘. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๑๑๐ และ ๑๑๕
๙. เรื่องเดิม หน้า ๑๐๓-๑๐๔
๑๐. ธงไทย หลอมนิกาย (สีหะพันธ์การพิมพ์ ๒๕๑๘) หน้า ๖๖-๖๗
๑๑. สิริ เปรมจิตต์ เรื่องเดิม หน้า ๒๓๖
๑๒. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม เรื่องเดิม หน้า ๓๕๒-๓๕๓
๑๓. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๑๔๙
๑๔. โสมทัต เทเวศร์ เรื่องเดิม หน้า ๑๓๔
๑๕. เรื่องเดิม หน้า ๑๓๔
๑๖. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๑๕๗
๑๗. ประกาศเรื่องพระยาพิพิธฤทธิเดช ผู้สำเร็จราชการเมืองตราดส่งหญิงเข้ามาถวาย ๓ คน ปีมะเมีย จศ.๑๒๒๐ ในประชุมกฎหมายประจำศกเล่ม ๖
๑๘. พระจอมเกล้า "ประกาศพระราชทานอนุญาตให้ข้าราชการฝ่ายในทูลลาออกนอกราชการได้ ประชุมประกาศ ร.๕ พ.ศ.๒๔๐๕-๒๔๐๘ (คุรุสภา ๒๕๐๕) หน้า ๑๒๕
๑๙. เรื่องเดิม หน้า (ท) ท.ทหาร
๒๐. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๓๖๐
๒๑. พระจุลจอมเกล้า "พระบรมราโชวาทประทานเจ้าฟ้าวชิรุณหิศ" พระราชนิพนธ์ มูลนิธิพิพิธภัณฑ์วังวรดิศ พระญาติและนิกรของมจ.พูนพิสมัย ดิศกุล(รวบรวม) (ชวนพิมพ์, ๒๕๒๓) หน้า ๕
๒๒. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๒๘๗
๒๓. "พระราชกำหนดใหม่ เรื่อง โทษลักพาคนในพระราชวัง" กฎหมายตราสามดวง เล่ม ๕ (คุรุสภา, ๒๕๐๖) หน้า ๒๕๑-๒๕๔
๒๔. พระจอมเกล้า "ประกาศพรบ.ลักษณะลักพาปีฉลูศัปตศก" ประชุมประกาศ ร.๔ พ.ศ.๒๔๐๕-๒๔๐๘ (คุรุสภา ๒๕๐๔) หน้า ๓๐๗
๒๕. พระจอมเกล้า "พระบรมราโชวาท" พระราชทานในพระเจ้าลูกเธอพระราชหัตถเลขา(มงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๒๑)หน้า ๖
๒๖. พระจอมเกล้า "พระราชหัตถเลขาถึงเจ้าจอมมารดาผึ้ง ปีเถาะ พ.ศ.๒๓๙๘" พระราชหัตถเลขา (มหามงกุฎฯ ๒๕๒๑) หน้า ๒๙๔-๒๙๖
๒๗. เรื่องเดิม หน้า ๒๙๖
๒๘. เรื่องเดิม หน้า ๒๙๕
๒๙. กี ฐานิสสร เรื่องเดิม หน้า (ท)
๓๐. พระจอมเกล้า "จดหมายถึงกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาศ" (ลูกหม่อมน้อย-ผู้เขียน) พระราชหัตถเลขา เรื่องเดิม หน้า ๒๐๔
๓๑. กี ฐานิสสร เรื่องเดิม หน้า (น)
๓๒. ส. ธรรมยศ เรื่องเดิม หน้า ๑๒๒ ดู ฉันทิชัย สมเด็จพระพุฒาจารย์(โต) เล่ม ๑ (คุรุสภา, ๒๕๐๗) หน้า ๑๓
๓๓. พระจุลจอมเกล้า "พระบรมราโชวาทถึงเจ้าฟ้าวชิรุณหิศ" เรื่องเดิม หน้า ๒๖
๓๔. โสมทัต เทเวศร์ เรื่องเดิม หน้า ๑๘๓
๓๕. เรื่องเดิม หน้า ๑๖๕
๓๖. เรื่องเดิม หน้า ๑๗๐
๓๗. พระจอมเกล้า "จดหมายถึงพระยามนตรีสุริยวงศ์" พระราชหัตถเลขา เรื่องเดิม หน้า ๕๘๒
๓๘. พระจอมเกล้า "ประกาศห้ามมิให้กราบบังคมทูลทัก อ้วน ผอม ดำ ขาว" ประชุมประกาศ ร.๔ (คุรุสภา, ๒๕๒๔) หน้า ๑๔
๓๙. พระจอมเกล้า "จดหมายถึงพระยามนตรีสุริยวงศ์" พระราชหัตถเลขา เรื่องเดิม หน้า ๕๘๒
๔๐. เรื่องเดิม หน้า ๕๘๒
๔๑. กี ฐานิสสร เรื่องเดิม หน้า (ฌ)

รัชกาลที่ ๕

กษัตริย์ผู้พัฒนาประเทศเพียงเพื่อค้ำบัลลังก์

พอถึงปี ๒๔๑๑ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์แชมป์ลูกดกอันดับที่ ๒ ของประเทศ ในรอบ ๒๐๐ ปี ก็สืบราชสมบัติเป็นรัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๕ เองเป็นกษัตริย์ขณะที่เยาว์วัยอยู่ อำนาจทั้งปวงจึงตกอยู่ในมือขุนนางเก่า ภายหลังจึงพยายามรวมศูนย์อำนาจมาไว้ที่ตนเอง ด้วยการดึงเอาอำนาจในการเก็บภาษีอากร มาไว้ที่หอรัษฎากรพิพัฒน์ ซึ่งพระองค์เป็นผู้ควบคุมอยู่ นอกจากนี้ยังพยายามสร้างทางรถไฟ เพื่อให้สามารถส่งกองทัพไปควบคุมขุนนางตามข้างเมืองและรวบอำนาจในการเก็บภาษีอากรตามข้างเมืองมาไว้ในมือของตนเอง ก่อนนั้นขุนนางตามข้างเมืองส่งภาษีให้กษัตริย์ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งกษัตริย์ก็มิรู้จะทำอย่างไร เพราะการคมนาคมไม่สะดวก แต่หลังจากที่จุลจอมเกล้าสร้างทางรถไฟและลิดรอนอำนาจของขุนนางเก่าแล้ว ก็มีภาษีอากรหลั่งไหลเข้าท้องพระคลังมากมายกว่าเดิม

นโยบายดังกล่าวถูกต่อต้านจากขุนนางเก่ามาก โดยเฉพาะพวกที่อยู่ในกรุงเทพฯ รวมทั้งกรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ วังหน้าในสมัยนั้นด้วย เพราะก่อนหน้านั้นอำนาจในการเรียกเก็บภาษีอากร กระจายอยู่ตามกรมกองต่างๆ โดยขุนนางและพวกเจ้าที่คุมกรมกองเหล่านั้น จะส่งภาษีอากรให้กษัตริย์ในภายหลัง จึงมีโอกาสแบ่งปันภาษีอากรบางส่วนเป็นอาณาประโยชน์ส่วนตน ทำให้กษัตริย์สูญเสียผลประโยชน์ไปปีละไม่น้อย การที่รัชกาลที่ ๕ ให้หน่วยงานที่ตนกุมได้ เป็นผู้เก็บภาษี ทำให้พระองค์เป็นผู้เดียวที่ได้ประโยชน์จากภาษี ในขณะที่ผู้อื่นต่างสูญเสียผลประโยชน์
การเลิกทาสในปี ๒๔๑๗ และยกเลิกการเกณฑ์แรงงานไพร่ในปี ๒๔๒๑ ซึ่งพวกศักดินาทรงยกย่องว่าเป็นผลงานชิ้นสำคัญยิ่งในการปลดปล่อยปวงชนชาวไทย ด้วยพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น จนรวมหัวกันถวายพระนามว่า "พระปิยมหาราช" นั้น ความจริงพระองค์มิได้มีเจตนาเช่นนั้นเลย เป้าหมายสำคัญเป็นไปเพื่อลดการซ่องสุมไพร่พลของบรรดาขุนนางใหญ่ในกรุงและหัวเมือง โดยเฉพาะขุนนางตระกูลบุนนาค (สมเด็จเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์) เพราะเกรงว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอยที่พวกขุนนางจะหนุนเจ้าศักดินาอื่นขึ้นเป็นกษัตริย์แทนพระองค์

ในช่วงนั้นทั้งเจ้าศักดินาและขุนนาง พากันไม่พอใจรัชกาลที่ ๕ อย่างมาก ที่ริดรอนอำนาจการปกครองและการเก็บภาษี ในที่สุดความขัดแย้งระหว่างพวกศักดินาก็ถึงจุดสูงสุด เมื่อรัชกาลที่ ๕ ลิดรอนอำนาจในการเก็บภาษีของวังหน้า และตัดทอนผลประโยชน์ที่วังหน้าเคยได้รับ พระองค์ก็ไม่ยอมส่งให้อีกต่อไป จนกระทั่งวังหน้าได้ยินข่าวลือว่าวังหลวงจะทำร้ายตน จึงหนีไปอยู่ใต้ร่มธงอังกฤษ โดยมีกงสุลนอกซ์เป็นผู้คุ้มครอง(๑)
การนิเอ กงสุลฝรั่งเศสขณะนั้น บันทึกว่า รัชกาลที่ ๕ ต้องการรวบอำนาจมาอยู่ในมือตัวเอง จึงวางแผนที่จะจับวังหน้า โดยแสร้งก่อไฟไหม้วังหลวง ซึ่งตามระเบียบแล้ววังหน้าต้องคุมทหารมาช่วยดับไฟจะได้หาว่าวังหน้าเป็นกบฏ และยึดตัวไว้ให้สละตำแหน่ง ถ้าไม่ยอมจะสำเร็จโทษ แผนการที่ ๒ คือ พระองค์เตรียมให้เจ้าฟ้ามหามาลาไปบอกวังหน้าว่า วังหลวงจะไปเยี่ยม ให้วังหน้าขนทหารไปจากวัง แล้วพระองค์ก็จะนำทหารไปจับวังหน้า แต่ในที่สุดใช้วิธีแรก คือทำให้เกิดไฟไหม้ในวังหลวง แต่บังเอิญวังหน้าไม่ยอมไปช่วยดับไฟ เพราะเป็นรูมาติซั่ม รัชกาลที่ ๕ จึงถือโอกาสกล่าวหาว่าวังหน้า มีแผนการจะยึดวังหลวงและเอาปืนใหญ่หันไปทางวังหน้า โดยล้อมวังหน้าไว้ทุกด้าน ทางแม่น้ำก็มีเรือปืนเฝ้าไว้ ถึงกระนั้นวังหน้าก็ลงเรือหนีออกไปได้พร้อมกับครอบครัวในตอนกลางคืน(๒)

เมื่อรัชกาลที่ ๕ เห็นวังหน้าหนีไปอยู่กับอังกฤษ ก็ขอให้ข้าหลวงอังกฤษที่สิงคโปร์ไกล่เกลี่ยนโยบายที่เสี่ยงภัยของพวกศักดินา ในการชักเอาไทยต่างด้าวท้าวต่างแดนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการแย่งผลประโยชน์ประดุจเด็กอมมือ ทำให้อธิปไตยของไทยแขวนอยู่บนเส้นด้าย ฝรั่งเศสและอังกฤษส่งเรือรบของตนเข้ามาที่กรุงเทพ อ้างว่าเพื่อรักษาผลประโยชน์ของพวกตน นอกจากนี้ถึงกับมีการพูดกันระหว่างกงสุลอังกฤษและฝรั่งเศสว่า ควรแก้ปัญหาด้วยการแบ่งไทยเป็นสามส่วน ให้รัชกาลวังหน้าและสมเด็จเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ปกครองกันคนละส่วน (๓) อันจะเป็นผลให้อังกฤษและฝรั่งเศสสามารถแทรกแซงประเทศเราได้สะดวกยิ่งขึ้นในเวลาต่อไป แต่เป็นคราวเคราะห์ดีที่ผู้สำเร็จราชการอังกฤษที่สิงคโปร์ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าถ้าทำเช่นนั้น ฝรั่งเศสจะได้ภาคตะวัน

ออกของไทย ส่วนอังกฤษได้เพียงฝั่งตะวันตก ซึ่งทำเลค้าขายสู้อีกฝั่งหนึ่งไม่ได้ ซ้ำจะทำให้การค้าของอังกฤษซึ่งครอบงำไทยได้อยู่แล้วต้องเสียหายไปอีก(๔) จึงตกลงใจเข้าข้างรัชกาลที่ ๕ บีบบังคับให้วังหน้าต้องออกจากกงสุลอังกฤษ กลับวังด้วยความคับแค้นใจ

นโยบายที่ละโมบของรัชกาลที่ ๕ ทำให้ส่วนพระองค์ได้รับรายได้จากภาษีอากรมากกว่าเดิมมากมาย ภาษีอากรที่ได้เพิ่มขึ้นนี้ถูกพระองค์นำไปใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุลและหม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล เล่าว่า วังหลวงสมัยนั้นมีแต่ความฟุ่มเฟือย พวกเจ้ามีชีวิตที่เหลวไหล อยู่ท่ามกลางงานสังสรรค์ และการแต่งแฟนซี หม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล เล่าว่า "...ในสมัยนั้นโปรดการแต่งแฟนซีมาก มักจะมีเสมอ เมื่อเลี้ยงที่สวนศิวาลัย..."(๕) หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ดิศกุล ก็เล่าว่า "...มักจะมีงานสนุกๆเสมอ..."(๖) "...เจ้านายฝ่ายในทรงมีเวลาว่างมาก ก็เสด็จไปเยี่ยมเยียนกันตามตำหนัก บางทีก็เสวยด้วยกันบ้าง กระนั้นพอเย็นลง ทุกคนก็แต่งตัวสวยๆออกเดินกันเต็มถนนในวัง..."(๗)

โดยเฉพาะรัชกาลที่ ๕ นั้น "....คิดทำอะไรให้แปลกๆและสนุกอยู่เสมอ เช่น งานปีใหม่ งานขึ้นพระที่นั่ง ขึ้นพระตำหนัก แม้ต้นพะยอมที่ทรงปลูกออกดอก ก็จะมีการออกร้าน ของกิน เฉลิมฉลองกันอยู่ใต้ต้นพะยอมนั้น" (๘) ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ไร้สาระมาก ที่จัดงานเลี้ยงพร่ำเพรื่อ ขนาดต้นพะยอมออกดอกก็เฉลิมฉลองกัน

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล เล่าต่อไปว่า "ข้าพเจ้าจำได้ชัดเจนดี การแต่งแฟนซีปีใหม่ มีเจ้านายทรงแต่งเป็นพระยาวอก องค์หนึ่งถึงวันพระยาระกาจะมา มีการเสด็จออกรับรองกันสนุก ทั้งสองฝ่ายตกแต่งเป็นไทยโบราณรับรองกัน สนุกทั้งสองฝ่าย มีบริวารตกแต่งเป็นไทยโบราณด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย เดินกระบวนแห่ มาพบกันที่พระที่นั่งอัมพรสถาน" (๙)

น่าสังเกตว่าในรัชกาลนี้เองที่มีการสร้างปราสาทราชวัง เปลืองเงินทองของประเทศ เพื่อใช้ประดับเกียรติยศของกษัตริย์มากที่สุด พระที่นั่งจักรีแบบวิกตอเรียขนาดใหญ่ ยอดปราสาทไทยก็ดี พระที่นั่งอนันตสมาคมซึ่งเป็นหินอ่อนอิตาลีทั้งหลังก็ดี ล้วนสร้างขึ้นในรัชกาลนี้ทั้งสิ้น

ส่วนบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับรัชกาลที่ ๕ นั้น ก็นำเอาภาษีอากรของประชาชนมาบำรุงบำเรอความสุขของตนเช่นกัน ดูพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ มเหสีของรัชกาลที่ ๕ เอาเถิด ซึ่งมิได้ทำคุณประโยชน์อันใดแก่แผ่นดินเลย กลับมีเงินทองใช้สอยสุรุ่ยสุร่าย บนความทุกข์ยากของประชาชนส่วนใหญ่ คุณอุทุมพร วีระไวทยะ (นางอมร ครุณารักษ์ อ. สุนทรเวช) ข้าราชสำนักของพระศรีพัชรินทราฯ เล่าว่า ราชินีองค์นี้สนใจสะสมเครื่องเพชร และ "ลงโปรดแล้ว ก็ทรงศึกษาหาความรู้ พร้อมทั้งเต็มพระทัย จับจ่ายซื้อหาเท่าที่ทรงเห็นสมควร โดยไม่ลังเล" (๑๐) ฉะนั้นจึงเป็นที่เล่าลือทั่วไปว่า "ไม่เคยมีสมเด็จพระอัครมเหสี-เทวีพระองค์ไหน ในรัชกาลใดๆ แห่งราชวงศ์จักรี ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะได้ทรงเป็นเจ้าของเครื่องราชอาภรณ์ ที่เป็นเพชรนิลจินดาค่าควรเมืองที่งดงามหลากสี หลายตระกูล ขนาดต่างๆ นานาชนิดเหมือนกับของสมเด็จ จนอาจจะกล่าวได้ว่า กระบวนเครื่องอาภรณ์ เพชรพลอย ที่เป็นอัญมณีชั้นยอด เท่าที่จะมีอยู่ในประเทศแถบตะวันออกนี้แล้ว เป็นอันไม่มีของใครจะงดงามเท่า หรือ สะสมไว้มากเท่าเทียม แม้แต่ครึ่งหนึ่งของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถแห่งกรุงสยาม" (๑๑) เครื่องเพชรค่าควรเมืองชุดใหญ่เป็นพิเศษเหล่านี้ ประกอบด้วยชุดเพชรรูปกลมเม็ดใหญ่ ๒ ชุด ชุดเพชรรูปหยดน้ำ ชุดทับทิมล้อมเพชร มรกตล้อมเพชร นิลสีน้ำเงินแก่ล้อมเพชร กล่าวกันว่านิลเม็ดใหญ่เม็ดเดียวก็มีค่านับล้าน(๑๒) นอกจากนี้ยังมีไข่มุกตั้งแต่สั้นจนยาวถึงสะเอวไม่ต่ำกว่าพันเม็ดต่างสีและต่างขนาดกัน เม็ดที่มีค่ามากที่สุดนั้นสีเหลืองน้ำผึ้ง ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ซื้อมาจากยุโรป ด้วยมูลค่าที่จุลจอมเกล้าเองก็ออกปากว่า "ราคาแพงเต็มที" (๑๓)

หลังปี ๒๔๗๕ ได้มีผู้พยายามนำเอาเครื่องเพชรเหล่านี้มาเก็บไว้เป็นของแผ่นดิน หรือทำให้กลายเป็นสมบัติของประชาชนทั้งชาติ แต่ถูกพวกศักดินาคัดค้านอย่างหนัก จนถึงรัชกาลที่ ๙ พวกศักดินาที่เป็นทายาทของสมเด็จพระศรีพัชรินทราฯ จึงได้รับการจัดสรรปันส่วนทรัพย์สมบัติเหล่านี้ไปจนหมดสิ้น(๑๔)

การที่บรรดาเจ้าจอมหม่อมห้ามของรัชกาลที่ ๕ ได้รับผลประโยชน์จากพระองค์แตกต่างกันไปตามความพอใจของพระองค์นั้นทำให้ หลานเจ้าจอมของพระองค์ทะเลาะเบาะแว้ง แบ่งแยกกันเป็นก๊กเป็นเหล่าเพราะต่างก็อิจฉาริษยา และแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันอย่างหนัก เช่น เจ้าจอมหม่อมห้ามที่ขึ้นอยู่กับพระศรีพัชรินทรฯ มีเจ้าจอมมรว.แป้น มาลากุล, เจ้าจอมมรว.แป้ม มาลากุล, เจ้าจอมมรว.แป้ง มาลากุล, เจ้าจอมเลื่อน, เจ้าจอมชุ่ม, เจ้าจอมแส, เจ้าจอมอ้นและเจ้าจอมศรีพรหมา ส่วนเจ้าจอมที่สังกัดกับเจ้าจอมมารดาแพพระสนมเอกมี เจ้าจอมก๊ก อ. ๕ คน พี่น้องตระกูลบุนนาค คือ เจ้าจอมอ่อน, เจ้าจอมเอี่ยม, เจ้าจอมเอิบ, เจ้าจอมอาบและเจ้าจอมเอื้อม สำหรับเจ้าจอมที่ขึ้นกับพระนางเจ้าสว่างวัฒนาบรมราชเทวีนั้นมี เจ้าจอมมรว.เนื่อง สนิทวงศ์, เจ้าจอมมรว.ข้อ สนิทวงศ์, เจ้าจอมพร้อมและเจ้าจอมเรียม เป็นต้น(๑๕)

การที่เจ้าจอมหม่อมห้ามทั้งหลายแตกเป็นก๊กเป็นเหล่าเช่นนี้ ทำให้แต่ละก๊กต่างก็วิวาทบาดหมางกัน ไม่ผิดพวก "ไพร่" ที่พวก "ผู้ดี" ทั้งหลายเหยียดหยามว่าต่ำทราม หมื่นพิทยาลาภเล่าไว้ในงานชื่อคุณท้าววรจันทร์ในหนังสือชุมนุมพระนิพนธ์ของท่านว่า บางครั้งความกินแหนงแคลงใจระหว่างนางในราชสำนักก๊กต่างๆ ทำให้คู่ขัดแย้งแต่ละข้างถึงกับยกพวกเข้าตบตีกันเป็นโกลาหล โดยมิได้เกรงพระราชอาญา

ขณะที่รัชกาลที่ ๕ และเหล่าราชนิกุลเสพย์สุขอยู่ในวัง และทะเลาะเบาะแว้งไร้สาระนั้น ประชาชนส่วนใหญ่

กลับมีสภาพยากจน อดมื้อกินมื้อ ต่างไปจากพวกผู้ดีอย่างฟ้ากับดิน
พระสุริยานุวัติ เล่าในหนังสือทรัพย์ศาสตร์ ให้เห็นถึงชีวิตของชาวไร่ชาวนา คนกว่า ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ของประเทศในเวลานั้นว่า "ราษฎร์ที่ยากจนขัดสนด้วยทุน ต้องออกแรงทำงานแต่ลำพังด้วยความยากลำบากเพียงใด ย่อมจะเห็นปากฎอยู่ทั่วไปแล้ว ในเวลาที่ทำนาอยู่ เสบียงอาหารและผ้านุ่งห่มไม่พอ ก็ต้องซื้อเขาโดยเสียราคาแพง หรือถ้ากู้เขาไปซื้อก็ต้องเสียดอกเบี้ยอย่างแพงเหมือนกัน เมื่อเกี่ยวข้าวได้ผลแล้ว ไม่มีกำลังและพาหนะพอจะขนไปจากลานนวดข้าว หรือไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวไว้ขาย เมื่อเวลาข้าวในตลาดจะขึ้นราคา ก็จำเป็นต้องขายข้าวเสียแต่เมื่ออยู่ในลานนั้นเอา จะให้ราคาต่ำสักเท่าใด ก็จำใจขาย มิฉะนั้นจะไม่มีเงินใช้หนี้เขาทันตามกำหนดสัญญา ต้องเสียเปรียบเพราะมีทุนน้อยเช่นนี้.....แรงที่ได้ออกไปด้วยความเหน็ดเหนื่อยและทรมานกาย อุตส่าห์ตากแดดฝนทนลำบากเป็นหนักหนานั้น ก็ไม่ทำให้เกิดเป็นผลทรัพย์ของตัวเองได้ เท่ากับออกแรงทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นฝ่ายเดียวเป็นแท้ ดูเป็นน่าสมเพชนัก...."
ในขณะที่ประชาชนทุกข์ยากถึงเพียงนี้ รัชกาลที่ ๕ กลับมิได้เหลียวแลเลย จนพระยาสุริยานุวัตรอดีตเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ อดไม่ได้ที่จะวิจารณ์ว่า "พระเจ้าแผ่นดินไม่ต้องทำอะไร เพราะไม่มีความกังวลในศึกสงคราม ก็มีแต่จะแสวงหาความสุข แบ่งปันเอาเงิน ผลประโยชน์แผ่นดินไปใช้เป็นส่วนพระองค์..." (๑๖) ซ้ำยังวิจารณ์อีกว่า "....รายได้ของแผ่นดินต้องเสียไปสำหรับพระมหากษัตริย์มากมายดังกล่าวแล้ว รัฐบาลจะเอาเงินที่ไหนมาใช้บำรุงความเจริญของบ้านเมืองได้ตามความปรารถนาของราษฎร ขาดการศึกษา การอนามัย และขาดความสงเคราะห์ทุกอย่างแก่การกสิกรรม อุตสาหกรรม พานิชยกรรม เป็นต้น ถ้าท่านไม่เอาเงินแผ่นดินไปใช้เสียมากมายเช่นนั้น ฐานะของพลเมืองคงจะดีกว่าทุกวันนี้เป็นอันมาก...." (๑๗)
การที่พระยาสุริยานุวัตรว่ามานี้เป็นความจริงทุกประการ สมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น ราชสำนักซึ่งประกอบด้วยกษัตริย์และเจ้าจอมหม่อมห้ามหยิบมือเดียว ได้รับงบประมาณถึง ๑/๗ ของรายจ่ายของรัฐ ในขณะที่ประชาชนหลายล้านต้องเสียภาษีอากร เป็นรายได้ทั้งหมดของแผ่นดิน แต่กลับได้รับการจัดสรรรายจ่ายของรัฐตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น รถไฟ ถนน เขื่อน และการศึกษาเพียง ๑/๖ ของรายจ่ายแผ่นดิน ซึ่งมีจำนวนพอๆกับรายจ่ายสำหรับกษัตริย์เพียงคนเดียว(๑๘)
ภายใต้ภาวะเช่นนี้ ชาวไร่ ชาวนา คนส่วนใหญ่ของประเทศถูกศักดินาขูดรีดอย่างหนัก ชาวนาภาคกลางต้องเสียภาษีต่างๆ ดอกเบี้ยและค่าเช่า รวมกันถึง ๓/๕ ของผลผลิตทั้งหมด(๑๙) ซึ่งกษัตริย์เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ที่สุด เพราะเป็นผู้ที่ได้ประโยชน์จากภาษีอากรมากที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นเจ้าที่ดินใหญ่ที่สุดในประเทศ ซึ่งขูดรีดเอาค่าเช่าจากชาวนาของเขาถึง ๕๐,๐๐๐ ไร่เป็นอย่างน้อย ส่วนชาวนาในภาคอื่นนั้น แม้ไม่เช่าที่ดินกันมาก แต่ก็ทำกินในที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตพอยังชีพเท่านั้น เพราะไม่มีชลประทาน โดยเฉพาะในปีที่มีภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง ชาวนาจะมีข้าวไม่พอกิน จนต้องขายลูกเมียและตนเองลงเป็นทาส(๒๐) การเก็บเกี่ยวที่ไม่ได้ผลในบางปีทำให้คนถึงกับอดตาย เหตุการณ์ที่น่าเศร้านี้ส่วนมากเกิดขึ้นในภาคเหนือและอีสานซึ่งดินไม่อุดมสมบูรณ์(๒๑) ชาวนาอีสานต้องเร่ร่อนไปยังที่ต่างๆเพื่อหาอาหาร และบ่อยครั้งที่ต้องบริโภคกลอยแทนข้าว(๒๒) โดยไม่ได้รับการนำพาจากกษัตริย์เลย
ในปี ๒๔๓๓ และ ๒๔๕๒ ชาวนาที่ขัดสนถึงกับรวมตัวกันยื่นฎีกา ขอกู้เงินหลวงเพื่อนำไปซื้ออาหารรับประทาน แต่รัชกาลที่ ๕ กลับปฏิเสธ(๒๓) ทั้งที่รัชกาลที่ ๕ มักจะยอมปล่อยเงินกู้ให้แก่พ่อค้าจีน(๒๔) เพราะได้ดอกเบี้ยคุ้มเงินที่เสียไป

นี่แหละคือน้ำใจของผู้ที่เจ้าขุนมูลนายยกย่องว่าเป็น "ปิยมหาราช" แต่เดิมนั้นชาวนาไทยยังพออดทนอยู่ได้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปสภาวะกลับเลวร้ายลงทุกที เพราะราคาข้าวเริ่มตกต่ำลง นอกจากนี้การที่รัชกาลที่ ๕ ใช้เงินจำนวนมาก บำรุงบำเรอความสุขของตนเองและเจ้าจอมหม่อมห้าม อันไม่ก่อประโยชน์ให้แก่ประเทศเลย ได้ทำให้เศรษฐกิจโดยส่วนรวมเสื่อมทรามลงเรื่อยๆ ดังจะเห็นข้อเท็จจริงได้จากการวิจารณ์ของพระยาวิสุทธิ์สุริยศักดิ์ หลังจากที่รัชกาลที่ ๕ สวรรคตไปแล้วว่า "การค้าขายและการเพาะปลูกในเมืองไทยนั้น ตกต่ำ ทรุดโทรมมาแต่ปลายรัชกาลก่อนแล้ว(คือรัชกาลที่ ๕-ผู้เขียน) ราษฎรได้รับความคับแค้น อับจนต่างๆ

๑. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม เรื่องเดิม หน้า ๔๘๖
๒. มล.มานิจ ชุมสาย ประวัติศาสตร์ญวน-ไทย ในเรื่องเขมร-ลาว (รวบรวมจากเอกสารกระทรวงต่างประเทศรัฐบาลฝรั่งเศส) พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางเจิม ชุมสาย ณ อยุธยา วันที่ ๑๘ เม.ย. ๒๕๒๒ หน้า ๖๓-๖๔
๓. ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม เรื่องเดิม หน้า ๖๓๔-๖๓๕
๔. เรื่องเดิม หน้า ๖๓๔-๖๓๕
๕. มจ.จงจิตรถนอม ดิศกุล "คำปรารภ" พระราชนิพนธ์และพระนิพนธ์ (เรื่องเดิม) หน้า ๗๖
๖. มจ.พูนพิสมัย ดิศกุล "ชิงนาง" พระราชนิพนธ์และพระนิพนธ์ (เรื่องเดิม) หน้า ๘๙
๗. มจ.พูนพิสมัย ดิศกุล "ความสนุกในพระบรมมหาราชวัง" พระราชนิพนธ์และพระนิพนธ์ (เรื่องเดิม) หน้า ๙๔
๘. เรื่องเดิม หน้า ๙๕
๙. เรื่องเดิม หน้า ๙๕
๑๐. อุทุมพร พระราชประวัติสมเด็จพระศรีพัชรินทราฯ เล่ม ๖ (คุรุสภา,๒๕๑๔) หน้า ๑๓๓
๑๑. เรื่องเดิม หน้า ๑๓๔
๑๒. เรื่องเดิม หน้า ๑๔๑-๑๔๙
๑๓. เรื่องเดิม หน้า ๑๔๐-๑๔๙
๑๔. เรื่องเดิม หน้า ๑๔๕

๑๕. อุทุมพร เรื่องเดิม หน้า ๔๘-๕๑
๑๖. พระยาสุริยานุวัตร เศรษฐวิทยา เล่ม ๓ (พิมพ์ที่ระลึกงานศพ นางกุณฑลี วรศะวิน ๒๕ พ.ค. ๒๕๑๙) หน้า ๒
๑๗. เรื่องเดิม หน้า ๒
๑๘. คำนวณจาก Statiscal year book of Kingdom of Siam.1916
๑๙. คำนวณโดย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสุธี ประศาสน์เศรฐ "ระบบเศรษฐกิจไทย" ๑๘๕๑-๑๙๑๐ (สร้างสรรค์, ๒๕๒๔) หน้า ๑๕๑
๒๐. เอกสารในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ (ต่อไปเรียกกจช.) เลขที่ กษ๓.๑/๑๒ พระยาวงศานุประพัทธิ์ ทูล ร.๕ วันที่ ๑๘ ส.ค. รศ.๑๒๘
๒๑. กจช.เอกสารสมัย ร.๕ เลขที่ ม๒.๒๕/๓ Mr.Henry M.Jones (of the British Legation) To Prince ๑๘๙๒ กจช.เอกสารรัชกาลที่ ๕ เลขที่ ม๒.๒๕/๓๙ กรมดำรง ทูล กรม สมมติ อมรพันธ์ ๒๕ ก.ย. รศ.๑๒๒
๒๒. กจช.เอกสารสมัย ร.๕ เลขที่ ม๒.๒๕/๓๖ และ ม๒.๒๕/๓๕ การโต้ตอบของกรมดำรง กรม สมมติ อมรพันธ์และกรมหมื่นปราจิณกิติบดี รศ.๑๒๒ และรศ.๑๒๖
๒๓. กจช.เอกสาร ร.๕ ก.ย. ๓.๑/๓ ฎีการาษฎร รศ.๑๐๙ และเอกสาร ร.๕ ก.ย. ๓.๑/๑๒ เจ้าพระยาวงศานุประพัทธิ์ ทูล ร.๕รศ.๑๒๘
๒๔. ดู สิริลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร ต้นกำเนิดชนชั้นนายทุนในประเทศไทย (พ.ศ.๒๓๙๘-๒๔๕๓) (สร้างสรรค์, ๒๕๒๓) หน้า ๕๔
๒๕. กจช.เอกสาร รัชกาลที่ ๖ หมายเลข บ.๑๗/๑๑ พระยาวิสุทธิ์ สุริยศักดิ์ ทูล ร.๖ วันที่ ๔ มี.ค. รศ.๑๓๐

รัชกาลที่ ๖

กษัตริย์ผู้หลงระเริงอยู่กับวรรณกรรมและการละคร

เมื่อรัชกาลที่ ๕ สวรรคตและเจ้าฟ้าวชิราวุธได้ครองราชย์ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจก็มิได้ดีขึ้น ขนาดเจ้าพระยาวงษานุประพัทธิ์เสนาบดีเกษตรเอง ก็ยังวิจารณ์นโยบายของรัฐบาลว่ายัง "...ไม่ได้กระจายความมั่งคั่ง เพื่อความสุขสบายของประชาชาติ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของอารยประชาชาติทั้งปวง...."(๑)
แม้ว่าเจ้าพระยาวงศานุประพัทธิ์จะได้นำเอาสภาพชาวนาที่ประสบกับปัญหาดินฟ้าอากาศวิปริตไปเล่าให้รัชกาลที่ ๖ ฟังเมื่อต้นรัชกาลว่า ในเวลาที่ดินฟ้าวิปริตนั้น พืชพรรณธัญญาหารจะเสียหายเป็นส่วนใหญ่ เพราะรัฐศักดินาแทบจะไม่ได้พัฒนาชลประทานของประเทศเลย สิ่งนั้นทำให้ผู้คนซึ่งอดอยาก "ต่างก็พากันออกไปเที่ยวหาข้าวมาเลี้ยงกัน...." บางคนถึงกับอดข้าวตายเพราะความหิวโหย โดยเฉพาะเด็กตัวดำๆที่มีร่างกายเปราะบาง และคนชราซึ่งทำงานเกณฑ์ และชำระภาษีอากรเพื่อบำรุงบำเรอความสุขของพวกศักดินามาตลอดชีวิต
แต่รัชกาลที่ ๖ ไม่นำพารายงานดังกล่าว กลับใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือยมากขึ้นเรื่อยๆ ในเรื่องโขนละคร โดยไม่ยอมเจียดเงินไปพัฒนาประเทศชาติเลย งบประมาณส่วนที่ประชาชนได้รับประโยชน์ยังคงมีน้อยนิดเดียวไม่ผิดกับในสมัยรัชกาลที่ ๕ (๓) พระองค์ใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่ายจนมีหนี้สินหลายล้านบาท ทั้งที่กษัตริย์เพียงคนเดียวได้รับงบประมาณมากกว่างบสร้างเขื่อนให้ประชาชนไม่รู้กี่เท่าตัว ซึ่งสถานทูตอังกฤษบันทึกว่า หนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการซื้อเพชรพลอย อัญมณีแจกจ่ายข้าราชบริพารคนโปรด(๔) กษัตริย์บีบบังคับให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจ่ายเงินแผ่นดิน อันเป็นภาษีอากรของประชาชนใช้หนี้ให้แก่ตน นอกเหนือจากงบประมาณสำหรับกษัตริย์ถึง ๓ บาท(๕) มหาดเล็กคนโปรดของรัชกาลที่ ๖ คือเจ้าพระยารามราฆพและเจ้าคุณอนิรุทธิ์เทวาน้องชายนั้น เป็นผู้ได้ประโยชน์มากที่สุด คนพี่ได้บ้านไทยคู่ฟ้า คือทำเนียบรัฐบาลเป็นของขวัญ ส่วนเจ้าคุณอนิรุทธิ์เทวาได้บ้านพิษณุโลก และข้าราชบริพารคนโปรดอีกคนหนึ่งได้บ้านมนังคสิลา คฤหาสน์ยักษ์ทั้ง ๓ หลัง ซึ่งมีบ้านไทยคู่ฟ้าใหญ่ที่สุดที่รัชกาลที่ ๖ สร้างขึ้น เพื่อมอบให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่คนโปรดนี้มีราคาแพงมหาศาล ถ้าปัจจุบันนี้ใช้เงินเพียง ๑๐-๒๐ ล้านบาทก็สร้างไม่ได้ เพราะเพียงบ้านพิษณุโลกหลังเดียวที่รัฐบาลจอมพล ป. บังคับซื้อจากเจ้าคุณอนิรุทธิ์เทวาในราคาถูกนั้น รัฐบาลปัจจุบันจะซ่อมแซมสำหรับใช้เป็นที่อาศัยของนายกรัฐมนตรี ก็ตั้งงบประมาณนับสิบล้านบาททีเดียว

ในรัชกาลนี้ความสัมพันธ์ระหว่างพวกเจ้ากับรัชกาลที่ ๖ อยู่ในภาวะมึนชาอย่างยิ่ง เพราะพวกเจ้าเห็นว่าพระองค์ได้ผลประโยชน์เท่าไร ก็ประเคนให้มหาดเล็กคนโปรดหมด ไม่แบ่งปันให้ญาติพี่น้องเลย พระองค์ไม่ยกย่องพวกตนเท่าที่ควร พระองค์เองก็ไม่เคารพพวกพี่น้อง ในขณะที่พระองค์ร่วมโต๊ะกับพระยารามราฆพและพระยาอนิรุทธิ์เทวาเป็นประจำ กลับไม่เคยกินข้าวร่วมกับเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งเป็นน้องชายร่วมสายโลหิต อย่างเป็นกันเองตลอดเวลานานนับ ๑๐ ปี(๖) ส่วนพี่น้องคนอื่นๆก็ยิ่งห่างเหินมาก ขนาดน้องชายอีกคนหนึ่งคือกรมหลวงนครสวรรค์ฯจะได้เฝ้าทีไร ก็ต้องคอยคราวละตั้ง ๓-๔ ชั่วโมง บางคราวถึงกับต้องคอยเก้อก็มี(๗)

ในการฝึกเสือป่านั้น พวกเจ้าถูกลบหลู่อย่างหนัก มหาดเล็กที่ใกล้ชิด เช่น นายจ่ายง(ต่อมาเป็นเจ้าพระยารามราฆพ) ได้รับตำแหน่งนายกองโท และเพียง ๒ เดือนต่อมาก็เลื่อนเป็นถึงนายกองเอก(๘) ทั้งที่พระราชวงศ์ผู้ใหญ่ที่เรียนทหารจากต่างประเทศ เช่น จอมพลเจ้าฟ้ากรมพระภาณุพันธุ์ วงษ์วรเดช(อา รัชกาลที่ ๖) พลเรือเอกกรมขุนนครสวรรค์วรพินิต(น้อง รัชกาลที่ ๖) พลเอกกรมหมื่นนครไชยศรีสุรากช(พี่ รัชกาลที่ ๖) และกรมหลวงพิษณุโลก(น้อง รัชกาลที่ ๖) เป็นแค่นายกองตรีทั้ง ๔ คน(๙)
ความที่ริษยามหาดเล็กคนโปรดของรัชกาลที่ ๖ อย่างรุนแรง และความที่โมโหพี่ชายร่วมสายเลือด จนอดทนต่อไปไม่ได้ ทำให้เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ เสนาธิการทหารบกไม่ยอมให้ทหารไปฝึกเสือป่าในเวลาราชการเลย (๑๐)
ส่วนเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดช น้องชายของรัชกาลที่ ๖ อีกคนหนึ่งก็ไม่พอใจพี่ชาย และเขียนจดหมายถึง ดร. ฟรานซิส บีแซร์ เล่าว่า "พระเจ้าแผ่นดินกลายเป็นผู้ที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของข้าราชบริพารคนโปรด ข้าราชการ

ทุกคนถูกเพ่งเล็งมากบ้าง น้อยบ้าง ในด้านฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือเล่นพรรคเล่นพวก .... พระราชสำนักของพระองค์เป็นที่เกลียดชังอย่างรุนแรง และในตอนปลายรัชกาลก็ถูกล้อเลียนเยาะเย้ย.... (๑๑)
การที่พวกเจ้าไม่พอใจรัชกาลที่ ๖ เพราะเรื่องผลประโยชน์ ทำให้ไม่มีใครรู้สึกเดือดร้อนแทนพระองค์ในเวลาที่เกิดกบฏของพวกทหารใน รศ.๑๓๐ จนกระทั่งพระองค์รู้ซึ้งถึงเรื่องดังกล่าว จนอดคิดไม่ได้ว่า ต่อกรณีนี้ผู้อื่นต่างก็ร้องอยู่ในใจว่า "ไม่ใช่กงการอะไรของข้า..." (๑๒)

เอกสารของสถานทูตอังกฤษเปิดโปงว่า ที่พวกราชวงศ์ไม่พอใจมากก็คือ การที่พวกขุนนางของรัชกาลที่ ๖ กลั่นแกล้งพวกตน เช่น เจ้าพระยายมราชคนโปรดของพระองค์ พยายามบีบพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม ให้พ้นจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ โดยออกคำสั่งลับไม่ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายตนเก็บภาษี เพื่อฟ้องพระองค์ว่า กระทรวงคลังฯ ไม่สามารถเก็บภาษีได้ ทั้งที่มีเงินอยู่ในประเทศมาก(๑๓)
ในบรรดาพวกเจ้าเหล่านี้ต่างก็รวมตัวกันต่อต้านรัชกาลที่ ๖ อย่างจริงจัง โดยมีกรมพระจันทบุรีนฤนาทเป็นผู้นำ ส่วนเจ้านายคนอื่นก็มี พระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระกำแพงเพชร, พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม และเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต (๑๔) ในที่สุดก็มีข่าวลือตลอดรัชกาลนี้ว่าจะมีรัฐประหาร โดยพวกเจ้า เช่น เมื่อต้นปี รศ.๑๓๐ มีข่าวลือว่ากรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์จะรัฐประหาร เชิญเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์เป็นกษัตริย์ (๑๔) ซึ่งสิ่งนี้ที่จริงแล้ว ก็คือปฏิกิริยาที่พวกเจ้ามีต่อรัชกาลที่ ๖ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการปล่อยข่าวออกมาบีบบังคับพระองค์ว่า ถ้าเอ็งยังดื้อรั้น ข้าก็จะจัดการละนะหรืออะไรทำนองนั้น โชคดีที่รัชกาลที่ ๖ ไม่ถูกพวกเจ้าถอดจากราชบัลลังก์ เพราะสวรรคตไปเสียก่อน

๑. กจช. เอกสาร ร.๖ แฟ้มกระทรวงเกษตร เลขที่ กษ๑/๔ เจ้าพระยาวงษานุประพัทธิ์ ๑๗ ธ.ค. พ.ศ. ๒๔๕๓
๒. เรื่องเดิม
๓. ดูรายละเอียดในพรเพ็ญ ฮันตระกูล การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ฯ, ๒๕๑๗
๔. เรื่องเดิม
๕. เรื่องเดิม
๖. พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เจ้าชีวิต หน้า ๕๘๐-๑
๗. มจ.สมประสงค์ บริพัตร บันทึกความทรงจำบางเรื่อง (อ้างแล้ว) หน้า ๑๙
๘. กจช. ร.๖ บ๑๑/๑๐ ทะเบียนธงเสือป่า ๒๒ ก.ค. ๓๐ พ.ค. ๒๔๕๔
๙. แถมสุข นุ่มนนท์ ยังเติร์กรุ่นแรก กบถ รศ.๑๓๐ (เรืองศิลป์ ๒๔๒๓) หน้า ๑๔๙
๑๐. เรื่องเดิม หน้า ๑๔๘
๑๑. กจช. เอกสาร ร.๗ สบ.๒. ๔๗/๓๒ เล่ม ๓ บันทึกเรื่องการปกครอง (๒๓ ก.ค.-๑ ส.ค.๒๔๖๙) พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง ดร.ฟรานซิส บีแซร์
๑๒. กจช. เอกสาร ร.๖ จดหมายร.๖ ถึงเจ้าพระยายมราช วันที่ ๔ มิ.ย. รศ.๑๓๑
๑๓. Greg to Sir Austin Chamberlain, May, 27th1925
๑๔. Greg to Sir Austin Chamberlain, Annual Report,1925 Feb 10th1926 FO.371/117 19F1122/1122/40 และ Greg to Sir Austin Chamberlain May 27th1925 Fo371/10972 F2745/72/40
๑๕. (หน้า ๑๗-๑๘) บันทึกความทรงจำบางเรื่องของหม่อมเจ้าหญิงประสงค์สม บริพัตร (โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์,๒๕๙๙)

รัชกาลที่ ๗

กษัตริย์ผู้ไม่อาจรั้งประชาธิปไตย

ก่อนหน้ารัชกาลที่ ๗ นั้น รัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ทรงต่อต้านประชาธิปไตยมาก รัชกาลที่ ๕ หาว่าพวกที่สนับสนุนระบบรัฐสภานั้น "พูดไปโดยรู้ งูๆ ปลาๆ......." (๑) เพราะฝันเฟื่องไปว่า ตนเองซึ่งเป็นกษัตริย์ "..... จะทรงประพฤติการณ์อันใด ก็ต้องเป็นไปตามทางที่สมควรและยุติธรรม" (๒) และหลงว่าถึงจะมีสส. คนก็คงเชื่อกษัตริย์มากกว่าสส.(๓) ส่วนรัชกาลที่ ๖ ก็แสดงความเห็นไว้ในหนังสือเรื่อง "ฉวยอำนาจ" ว่าการปกครองแบบเก่าสมบูรณ์ที่สุด เพราะว่า "มีราชาเป็นสง่าแห่งแคว้น" และพยายามต่อต้านระบบประชาธิปไตยอย่างรุนแรง ประดุจผู้ที่ปิดหูปิดตาตนเอง โดยดึงเอาระบบประชาธิปไตยไปพัวพันกับความจลาจลวุ่นวาย ดังจะเห็นได้จากบทความเรื่อง "ความกระจัดกระจายแห่งเมืองจีน" และ "การจลาจลในรัสเซีย" ซึ่งพระองค์แปลมาจากภาษาอังกฤษ เพื่อปกป้องสถานภาพที่ได้เปรียบของตนไว้

ความคิดที่ล้าหลังของกษัตริย์ทั้งสอง ขัดขวางความก้าวหน้าของประเทศชาติ จึงถูกผู้ที่รักชาติต่อต้านตลอดมา ซึ่งจากบันทึกของรัชกาลที่ ๗ ได้ชี้ว่าตั้งแต่ปลายรัชกาลของรัชกาลที่ ๕ แล้ว ที่มีผู้วิพากษ์วิจารณ์กษัตริย์ในแง่ลบมากขึ้น(๔) บันทึกนั้นมีสาระตรงกับความคิดของเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถที่ว่า "นับแต่ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเป็นต้นมา ความเชื่อมั่นในพระบรมราโชบาย......ดูเบาบางลง เกิดมีความเห็นว่า ทำอย่างนั้นจะดีกว่า ทำอย่างนี้จะดีกว่า ทำอย่างนั้นเป็นการเดือดร้อนแก่ราษฎร...." (๕) สำหรับรัชกาลที่ ๗ นั้น มีความทันสมัยกว่าพี่ชายและพ่อ คือเห็นว่า "..... ฐานะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นสิ่งที่ตกอยู่ในสภาวะลำบาก ความเคลื่อนไหวทางความคิดในประเทศ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระยะเวลาของระบบเอกาธิปไตยเหลือน้อยเต็มที...." (๖)

แต่ถึงพระองค์จะรู้เช่นนี้และมีโอกาสเป็นกษัตริย์อยู่หลายปี ก็มิได้ผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงใดๆให้เกิดขึ้นในเวลาอันสมควร จนทำให้สถานการณ์ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองเลวร้ายลงทุกที แม้หนังสือพิมพ์ เช่น นครสาร, บางกอกการเมือง, ปากกาไทย, สยามรีวิว, ศรีกรุง และไทยหนุ่ม จะเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยและเศรษฐกิจ นสพ.ไทยหนุ่ม ฉบับเดือน ก.ค. ๒๔๗๐ ถึงกับเสียดสีพวกศักดินาว่า "....อย่าว่าแต่ราษฎรที่ไม่ได้รับการศึกษา จะเป็นพลเมืองที่ถ่วงความเจริญของประเทศเลย ถึงพระเจ้าแผ่นดินที่มีชีวิตไม่เต็มความ ก็เป็นภัยกับประเทศเหมือนกัน....."

แต่พวกเจ้า ก็ยังแสดงทีท่าว่าเป็นพระอิฐพระปูน สิ่งนี้ทำให้เกิดกรณีการเปลี่ยนแปลงในปี ๒๔๗๕ อันเป็นฝันร้ายของพวกศักดินา พวกอนุรักษ์นิยมที่จะต้องจดจำไปตลอดชีวิต และก็เพราะเหตุการณ์นี้เองที่ทำให้รัชกาลที่ ๗ ต้องสละราชสมบัติ

๑. พระจุลจอมเกล้า "พระบรมราชาธิบายว่าด้วยความสามัคคี" หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย (เรื่องเดิม) หน้า ๒๔๐
๒. พระจุลจอมเกล้า "พระราชดำรัสลงในพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครอง" หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายฯ (เรื่องเดิม) หน้า ๒๓๕
๓. เรื่องเดิม หน้า ๒๓๕
๔. กจช. เอกสาร ร.๗ สบ.๒.๔๗/๓๒ เล่ม ๓ บันทึกเรื่องการปกครอง (๒๓ก.ค.-๑ส.ค.๒๔๖๙) พระราชหัตถเลขา ร.๗ ถึง ดร.ฟรานซิส บีแซร์
๕. กจช. เอกสารสมัย ร.๖ หมายเลข ก๑/๒ ลายพระหัตถเลขา เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกฯ ทูล ร.๖ วันที่ ๒๔๕๔
๖. กจช. เอกสาร ร.๗ สบ.๒.๔๗/๓๒ เล่ม ๓ บันทึกเรื่องการปกครอง (๒๓ก.ค.-๑ส.ค.๒๔๖๙) จดหมาย ร.๗ ถึง ดร.ฟรานซิส บีแซร์
ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเกี่ยวกับประวัติงาน ของเทียนวรรณ กх.ร.กุหลาบ เช่น พื้นอดีต ของ แถมสุข นุ่มนนท์

รัชกาลที่ ๘

กษัตริย์หนุ่ม ผู้เป็นเหยื่อของความทะเยอทะยาน

ความขัดแย้งของพวกศักดินาปัจจุบัน เริ่มขึ้นเมื่อรัชกาลที่ ๗ สละราชสมบัติ เนื่องจากรัชกาลที่ ๗ ไม่มีพระอนุชา ไม่มีพระโอรสและธิดาตามกฎมณเฑียรบาลการสืบราชสันตติวงศ์ จะต้องกระทำโดยการสืบเชื้อพระวงศ์จากวงในสุดออกมา ซึ่งท่านแรกคือ ๑.พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ แต่เนื่องจากท่านมีแม่เป็นชาวรัสเซีย มีพระชายาเป็นชาวอังกฤษ เป็นการผิดกฎมณเฑียรบาล จึงไม่สามารถขึ้นมาเป็นกษัตริย์ได้ องค์ถัดมาคือ ๒.พระองค์เจ้าวรนนท์ธวัส แต่เนื่องจากมีพระชายาเป็นชาวตะวันตก จึงไม่ได้รับเลือกอีกเช่นกัน ตำแหน่งจึงตกมาอยู่กับพระองค์เจ้าอานันทมหิดลในที่สุด

อันที่จริงพระองค์เจ้าอานันทมหิดลและพระองค์เจ้าภูมิพล มีพ่อคือกรมหลวงสงขลานครินทร์กับนางสาวสังวาลย์ ตะละภัฏ ซึ่งเป็นหญิงสามัญชน ลูกพ่อค้าจีนขายก๋วยเตี๋ยวอยู่แถวท่าช้าง (ที่เขียนเช่นนี้มิได้มีเจตนาลบหลู่คนจีนหรืออาชีพชาวบ้าน เพียงแต่ชี้ให้เห็นว่า แท้จริงพวกเขาก็เป็นคนสามัญชนทั่วๆไปอย่างเราท่าน-ผู้เขียน) ลูกที่เกิดมาจึงมีศักดิ์เป็นเพียงหม่อมเจ้าเท่านั้น แต่เนื่องจากกรมหลวงสงขลาฯเป็นบิดาทางการแพทย์ สร้างคุณงามความดีไว้มาก รัชกาลที่ ๗ จึงโปรดเกล้าฯให้ลูกของกรมหลวงสงขลาเลื่อนฐานันดรศักดิ์เป็นพระองค์เจ้า เพื่อตอบแทนที่กรมหลวงสงขลาฯต้องสิ้นพระชนม์ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ในการบุกเบิกการแพทย์ไทย เมื่อครั้งที่พระองค์เจ้าอานันทมหิดลเป็นกษัตริย์ พระองค์มีอายุเพียง ๙ พรรษาเท่านั้นและกำลังศึกษาอยู่ที่สวิสเซอร์แลนด์ รัชกาลที่ ๘ เมื่อทรงพระเจริญวัยขึ้น ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมามาก โดยเฉพาะความรู้ทางด้านการปกครอง ถึงแม้พระองค์จะได้ชื่อว่ามีเชื้อสายกษัตริย์ แต่ก็มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีการปกครองตนเอง อีกทั้งได้รับอิทธิพลจากการสละราชบัลลังก์ของรัชกาลที่ ๗ จึงมีพระราชดำริที่จะสละราชสมบัติและเลิกล้มระบบกษัตริย์ เพราะเห็นว่ายุคนี้การเป็นกษัตริย์นั้น เป็นการเอาเปรียบประชาชน และผู้ปกครองประเทศควรมาจากการเลือกตั้ง โดยพระองค์จะลงเล่นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วยตนเอง เรื่องนี้ทำให้พระชนนีไม่พอพระทัยมาก จึงขัดแย้งกันขึ้น

เหตุการณ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ รัชกาลที่ ๘ ทรงเห็นด้วยกับความคิดในการปรับปรุงประเทศของ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเคยเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่ระยะหนึ่ง โดยเฉพาะเค้าโครงเศรษฐกิจของชาติที่มีเนื้อหาการจัดระบบสหกรณ์ และการปฏิรูปที่ดินอย่างขนานใหญ่ทั่วประเทศ และเรื่องนี้กระทบกระเทือนผลประโยชน์ของพวกศักดินาอย่างรุนแรง เพราะพวกศักดินาเป็นเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ของประเทศไทย พวกศักดินาจึงใส่ร้ายหาว่า ดร.ปรีดี เป็นคอมมิวนิสต์

เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์หนุ่มที่เลือดรักชาติแรงกล้าและเห็นใจประชาชนเป็นพื้น จึงทรงออกนั่งตุลาการด้วยตนเอง ทั้งยังออกเยี่ยมประชาชนอยู่เนืองๆ เช่น คนจีนที่สำเพ็ง ซึ่งปรากฏว่าชาวจีนถวายความนับถือและจงรักภักดีมาก การออกเยี่ยมตามที่ต่างๆทำให้พระองค์ได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้ความคิดของพระองค์ยิ่งขัดแย้งกับพวกศักดินามากขึ้นเป็นลำดับ

หม่อมสังวาลย์ อดีตนางพยาบาลที่ปรนนิบัติกรมหลวงสงขลาฯจนได้แต่งงานกัน มีความหลงใหลในเกียรติยศชื่อเสียงของตน นึกไม่ถึงว่าจะได้เป้นพระราชชนนี ซึ่งหมายถึงแม่ของกษัตริย์ ประมุขสูงสุดของประเทศ นางจึงขัดแย้งมากและยอมไม่ได้ที่รัชกาลที่ ๘ จะล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ อันหมายถึงเกียรติยศชื่อเสียงและผลประโยชน์จำนวนมหาศาล ที่จะดลบันดาลความสุขสบายแก่ตนเองและวงศ์ตระกูลไปตลอดชาติต้องอันตรธานในพริบตา นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งอื่นๆระหว่างแม่ลูกคู่นี้อีก กล่าวคือกรมหลวงสงขลาฯได้สิ้นพระชนม์ไปขณะนางสังวาลย์ยังสาวอยู่ นางจึงดำริจะแต่งงานใหม่ แต่ทว่ารัชกาลที่ ๘ ไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามด้วยความต้องการทางเพศอันเป็นปกติของร่างกายในวัยสาว นางจึงได้มีสัมพันธ์สวาทกับฝรั่งชาติกรีกนายหนึ่งอย่างลึกซึ้ง และเมื่อรัชกาลที่ ๘ ทรงทราบเข้าก็เกิดการถกเถียงอย่างหนักในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นที่รู้กันในหมู่คนไทยที่ใกล้ชิดในเมืองโลซาน เรื่องนี้ทำให้นางสังวาลย์ไม่พอใจมาก

โดยธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อลูกคนใดคนหนึ่งเกิดความขัดแย้งกับพ่อหรือแม่ ก็จะมีลูกอีกคนหนึ่งเกิดความไม่พอใจกับลูกที่ขัดแย้งนี้ นี่ก็เช่นเดียวกัน ภูมิพลได้เข้าข้างแม่และไม่พอใจพี่ชาย หาว่ารัชกาลที่ ๘ เป็นลูกอกตัญญูประกอบกับตนเองมีปมด้อยทางร่างกายและอยู่ในวัยรุ่นด้วย จึงมีความคิดละอารมณ์วู่วาม ขาดความยั้งคิด ต้องการเด่นดังมีหน้ามีตาอย่างพี่ชายของตนบ้าง อีกทั้งได้แรงยุจากแม่ในเรื่องที่ขัดแย้งกับรัชกาลที่ ๘ ภูมิพลซึ่งเดิมเป็นเด็กที่อยู่ในโอวาท ขี้ประจบ หัวอ่อน ก็กลับกลายเป็นผู้ที่มีอารมณ์วู่วาม รุนแรงในบางครั้งกับ

คนที่ตนไม่พอใจ
โดยปกติวิสัยของรัชกาลที่ ๘ ชอบสะสมปืนมาก และมีปืนของรัชกาลที่ ๘ อยู่กระบอกหนึ่งซึ่งไกปืนอ่อนมาก ขณะเดียวกับภูมิพลชอบเอาปืนของรัชกาลที่ ๘ มาเล่น เช่น ไปจี้คนนั้นคนนี้ บางครั้งเอาปืนมาจ่อรัชกาลที่ ๘ ทำท่ายิงเล่นๆ จนผู้คนในวังเห็นเป็นเรื่องปกติไปเสียแล้ว แต่แล้วสิ่งที่ไม่มีใครคาดฝันก็ได้เกิดขึ้น

เมื่อเวลา ๘.๓๐ น. ของวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ .... เสียงปืนดังขึ้น ๑ นัด จากห้องบรรทม ชั้นบนของพระที่นั่งบรมพิมาน ต่อจากนั้นอีกไม่กี่นาที นายชิต ยามมหาดเล็ก วิ่งหน้าตื่นไปทูลพระราชชนนีว่า "*ในหลวงทรงยิงพระองค์*"
การสิ้นพระชนม์ของรัชกาลที่ ๘ นั้น ศาลอาญา, ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา สรุปตรงกันว่า เกิดโดยการลอบปลงพระชนม์ มิใช่การปลงพระชนม์เอง เพราะว่าแผลที่ทำให้พระองค์สวรรคตอยู่ที่หน้าผาก กระสุนทะลุออกทางท้ายทอย ซึ่งแสดงว่าไม่ใช่การฆ่าตัวตาย เพราะผู้ที่อัตตวินิบาตกรรม ส่วนมากจะยิงขมับและหัวใจเท่านั้น นอกจากนี้ นายแพทย์ใช้ ยูนิพันธ์ ยังให้ความเห็นว่า แผลของพระองค์เกิดจากการอัตตวินิบาตกรรมไม่ได้ เพราะวิถีกระสุนเฉียงลง รัชกาลที่ ๘ ผู้ที่ยิงตนเอง ต้องยกด้ามปืน หันปากกระบอกปืนลง เป็นของทำได้ยาก นอกจากนี้แผลยังแสดงว่าอุบัติเหตุที่เกิดโดยรัชกาลที่ ๘ เอง ก็ไม่มีทางเป็นไปได้เช่นกัน เพราะวิถีกระสุนมีลักษณะที่เห็นชัดว่าเกิดจากการตั้งใจทำของผู้ที่ยิง
ก่อนบอกว่าใครฆ่ารัชกาลที่ ๘ ต้องดูข้อมูลต่างๆดังนี้

๑. ผู้ที่ฆ่า มิใช่บุคคลอื่นที่อยู่นอกวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระที่นั่งบรมพิมาน เพราะว่าได้มีการจัดทหาร ตำรวจวัง ล้อมรอบพระที่นั่งอย่างเข้มงวด ตั้งแต่ประตูวังถึงองค์พระที่นั่ง คือถ้าเป็นกลางวัน ณ ที่ประตูเหล็กทางเข้าพระที่นั่งจะมีทหารยามรักษาการณ์ ส่วนพระที่นั่งชั้นบนมียามมหาดเล็ก ๓ จุด สำหรับชั้นล่างมียามตำรวจหลวงและยังมีทหารยามเฝ้าอยู่ที่เชิงบันไดส่วนที่จะขึ้นพระที่นั่งอีก(๑) เฉพาะที่บันไดใหญ่ทางขึ้นพระที่นั่งมียามถึง ๔-๕ คน(๒) ส่วนในเวลากลางคืนจะมียามอยู่ที่ชั้นบนตรงตำแหน่งที่สำคัญ ๒ จุดๆละ ๒ คน นอกจากนี้ยังมียามที่ชั้นล่างอีก(๓)
ตัวพระที่นั่งมีทางขึ้นชั้นบนที่ประทับของรัชกาลที่ ๘ อยู่ ๓ บันได ในจำนวนนี้อนุญาตให้คนขึ้น ลงตลอดวันเพียง ๑ บันได ปิดตาย ๑ บันได ส่วนอีก ๑ บันได เปิดเฉพาะเวลากลางวัน สำหรับบันไดที่เปิดตลอดเวลานั้นจะมียามเฝ้าในเวลากลางคืน(๔) ยามเหล่านี้ล้วนเป็นมหาดเล็กที่คัดเลือกกันมาตามตระกูล ที่เชื่อได้ว่าจงรักภักดี สามารถสละชีพเพื่อกษัตริย์ได้ (ขนาดช่างตัดผมของรัชกาลที่ ๙ ทุกวันนี้ ก็ตัดผมกษัตริย์มาตั้งแต่บรรพบุรุษ) ย่อมไม่มีวันยินยอมปล่อยให้ผู้ร้ายภายนอก หลงหูหลงตาขึ้นไปชั้นบนพระที่นั่งเป็นอันขาด
จะเห็นได้ว่าถ้าไม่ใช่คนในพระที่นั่งบรมพิมานแล้วจะฆ่ารัชกาลที่ ๘ ไม่ได้เลย เพราะนอกจากไม่สามารถเล็ดลอดยามจำนวนมากขึ้นไปบนพระที่นั่ง ยังไม่สามารถหนีไปได้พ้นเมื่อยิงแล้ว เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่า รัชกาลที่ ๘ สิ้นพระชนม์ในเวลา ๙ โมงเศษ ซึ่งในเวลานั้นจะมีผู้คนพลุกพล่านบนพระที่นั่งแล้ว เพราะอย่างน้อยที่สุดชาววังจะทำความสะอาดตั้งแต่ ๖-๘ โมงเช้า(๕) ผู้ร้ายภายนอกจะไม่มีทางวิ่งหนีลงไปจากพระที่นั่งได้ เพราะเมื่อเสียงปืนดังสนั่นขึ้นแล้ว ทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกยามย่อมรู้ว่ามีเหตุร้าย จะคอยสังเกตดูความผิดปกติ แต่ปรากฏว่าพยานทุกคนที่เป็นยามให้การกับศาลว่า ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเห็นร่องรอยผู้ร้ายวิ่งลงมาจากพระที่นั่งเลย

นอกจากประเด็นที่กล่าวแล้ว ควรพิจารณาต่อไปอีกว่า ในวันที่ ๘ มิ.ย. ๒๔๙๘ นั้น รัชกาลที่ ๘ เข้านอนเวลา ๓ ทุ่มเศษ และตื่นขึ้นมาในเวลาย่ำรุ่งวันที่ ๙ มิ.ย. ๒๔๙๘ หลังจากนั้นพระชนนีและมหาดเล็ก ๑ คน ได้ถวายน้ำมันละหุ่ง เพราะในวันที่ ๘ มิ.ย. พระองค์ท้องเดิน หลังจากนั้นก็หลับไปจนเวลา ๘ โมงเช้า จึงตื่นขึ้นไปเข้าห้องน้ำ แล้วกลับมานอนอีกราว ๑ ชม. เวลา ๙ โมงเช้าก็ถูกลอบปลงพระชนม์
หลังจากที่ถูกยิงแล้ว คณะแพทย์ส่วนใหญ่ได้ตรวจพระศพ และวินิจฉัยว่าแผลที่เกิดจากการยิงห่างจากหน้าผากไม่เกิน ๕ ซม.(๖) ซึ่งต่อมา นายแพทย์สุด แสงวิเชียร ตรวจสอบบาดแผลเป็นพิเศษพบว่า ที่ตำแหน่งหน้าผากตรงที่ถูกยิงมีรอยกดของกระบอกปืนเป็นวงกลม แสดงว่าผู้ที่ยิงต้องเอาปืนกระชับยิงลงไปที่หน้าผาก ทั้งนี้เมื่อตรวจมุ้งของรัชกาลที่ ๘ แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีรอยทะลุ แสดงว่าผู้ร้ายต้องเลิกมุ้งออก แล้วจึงเอาปืนจ่อยิงในหลวง โดยที่ "ผู้ที่ยิงต้องเป็นคนรูปร่างสูง แขนยาว" จึงจะทำได้สะดวก เพราะจากขอบเตียงถึงบาดแผลมีระยะห่างกันถึง ๖๖ ซม. ถ้ารูปร่างเล็กแขนสั้นจะทำไม่ได้(๗) (ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่าตลก ที่พวกศักดินาพยายามว่าร.ท.สิทธิชัย ชัยสิทธิเวชฆ่ารัชกาลที่ ๘ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะร.ท.สิทธิชัย เป็นคนรูปร่างเล็ก)
จะเห็นว่าถ้าผู้ร้ายเป็นบุคคลอื่น ซึ่งไม่สนิทสนมกับรัชกาลที่ ๘ มากๆแล้ว จะกระทำการดังกล่าวไม่ได้เลย เพราะเป็นการเสี่ยงภัยและไม่มีทางสำเร็จ เพราะพระองค์นอนตั้งแต่เวลา ๓ ทุ่มของวันที่ ๘ มิ.ย. จนตื่นขึ้นมาในเวลาเช้าตรู่ของวันที่ ๙ มิ.ย. และเข้านอนถึง ๒ ระยะย่อมหลับไม่สนิท เพราะปกติในหลวงไม่เคยตื่นสายกว่า ๘.๓๐ น. เลย ดังนั้นถ้ามีคนเลิกมุ้งย่อมมีเสียง เพราะมุ้งมีเหล็กทับอยู่ ทำให้พระองค์รู้ตัวก่อนที่ผู้ร้ายจะทำการได้(๖)
นอกจากนี้ถ้ามีผู้ร้ายภายนอกแอบเข้าไปในห้องบรรทม ก็ต้องเข้าไปในเวลากลางคืนและยิงในเวลานั้นเลย เพราะปลอดคน ทั้งหนีสะดวก มิใช่รอจนเวลาเช้าจึงยิง อันจะทำให้ต้องแอบซ่อนตัวอยู่เป็นเวลานาน ซึ่งเป็น

การเสี่ยงภัยมากกว่า และหากมีผู้ร้ายซ่อนตัวอยู่จริง ย่อมไม่อาจรอดสายตาพระชนนี และมหาดเล็กที่เข้าไปถวายน้ำมันละหุ่งให้รัชกาลที่ ๘ ได้

๒. ตามธรรมดานั้น ปรากฏในประวัติศาสตร์เสมอมาว่า มีพี่ฆ่าน้อง น้องฆ่าพี่ ลูกฆ่าพ่อ อาฆ่าหลาน หลานฆ่าอา และกระทั่งแม่ฆ่าลูกเพื่อชิงราชสมบัติ อาทิเช่น กรณีแม่เจ้าอยู่หัวศรีสุดาจันทร์ สมัยอยุธยาฆ่าพระแก้วฟ้า บุตรของตนเองเพื่อให้พันบุตรศรีเทพหรือขุนวรวงศาธิราชชู้รัก ได้เป็นกษัตริย์ ในเมื่อผู้ร้ายเป็นบุคคลภายนอกมิได้ ส่วนผู้ที่อยู่ในพระที่นั่งก็ล้วนจงรักภักดีและไม่ได้ประโยชน์จากการตายของรัชกาลที่ ๘ ผู้ที่น่าสงสัยที่สุดก็คือ รัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดจากกรณีสวรรคต ทั้งในด้านลาภยศและทรัพย์ศฤงคาร อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะสรุปว่าเป็นคนลงมือฆ่าหรือไม่ ควรดูคำให้การของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สวรรคต ดังสรุปได้ดังนี้

ก. ห้องของรัชกาลที่ ๘ อยู่ทางตะวันออกของพระที่นั่งชั้นบน ส่วนห้องของรัชกาลที่ ๙ อยู่อีกฟากหนึ่งทางทิศตะวันตกมีระเบียงเชื่อมถึงกัน ข้างห้องรัชกาลที่ ๙ เป็นห้องพระชนนีซึ่งมีประตูติดต่อถึงกันได้



ภาพผังพระที่นั่งบรมพิมาน

ข. รัชกาลที่ ๙ ให้การว่าในวันนั้น ตนจะเข้าไปหาพี่ชายในเวลาประมาณ ๙ โมงเช้า ก่อนเกิดเสียงปืนไม่นานนัก พบนายชิต สิงหเสนีและนายบุศย์ มหาดเล็ก ซึ่งนั่งอยู่ที่ประตูห้องรัชกาลที่ ๘ เมื่อรู้ว่าพี่ชายยังไม่ตื่นจึงเดินกลับไปที่ห้องของตน เข้าๆ ออกๆ ระหว่างห้องตนกับห้องเล่นเครื่อง (ดูแผนที่) และในเวลาที่มีการยิงปืนนั้น ตนไม่ได้ยินเสียงปืนเลย จนเมื่อรู้เรื่องการยิงรัชกาลที่ ๘ จาก น.ส.จรูญ ตะละภัฏ แล้วจึงวิ่งไปที่ห้องบรรทม ซึ่งก็มีแม่และพระพี่เลี้ยงเนื่องอยู่ในห้องนั้น ก่อนหน้าที่ตนจะวิ่งเข้าไป
คำให้การนี้ ซึ่งก็สอดคล้องกับคำให้การของ น.ส.จรูญ ตะละภัฏ ข้าหลวงพระชนนี (เป็นญาติพระชนนีด้วยเพราะนามสกุลเดียวกัน) ที่อ้างว่า พอตนได้ทราบจากนายสาธิตว่า รัชกาลที่ ๘ ถูกยิงก็วิ่งไปที่ห้องบรรทม พบรัชกาลที่ ๙ อยู่ที่ประตูห้องบันไดเล็ก(ซึ่งมีประตูติดต่อกับห้องเล่นเครื่อง) จึงแจ้งให้รู้ว่าในหลวงสวรรคต แล้วพากันวิ่งไปที่ห้องบรรทมด้วยกัน โดยมีรัชกาลที่ ๙ วิ่งนำหน้าไป

ค. คำให้การของรัชกาลที่ ๙ มีพิรุธมากเพราะ
ค.๑ ทุกคนที่อยู่ในพระที่นั่งได้ยินเสียงปืนดังสนั่น ทั้งชั้นล่างและชั้นบน มีแต่รัชกาลที่ ๙ และพระชนนีเท่านั้นที่ไม่ได้ยินเสียงปืน
ค.๒ จากคำให้การของนายฉลาด เทียมงามสัจ ซึ่งยืนอยู่ในบริเวณห้องเสวยพระกระยาหาร อันเป็นจุดที่สามารถและเห็นการเคลื่อนไหวหน้าห้องบรรทมได้หมดนั้น นายฉลาดให้การว่ารัชกาลที่ ๙ วิ่งเข้าไปในห้องบรรทมก่อนพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตะดุลย์ ไม่ตรงกับคำให้การของรัชกาลที่ ๙ ที่ว่าเข้าไปในห้องหลังพระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตะดุลย์
ค.๓ พระพี่เลี้ยงเนื่อง จินตะดุลย์ นักเรียนพยาบาลรุ่นเดียวกับพระชนนี ให้การว่า ตนอยู่ในห้องรัชกาลที่ ๙ ๒๐ นาที ก่อนมีเสียงปืน และไม่พบรัชกาลที่ ๙ ในห้องนั้นเลย แสดงว่ารัชกาลที่ ๙ อ้างว่าตนเองเข้าๆ ออกๆ ระหว่างห้องนอนของตนกับห้องเล่นเครื่อง ย่อมเป็นการโกหก นอกจากนี้พระพี่เลี้ยงเนื่องยังให้การต่อไปอีกว่า เมื่อได้ยินเสียงปืนแล้ว ก็รีบวิ่งไปยังห้องบรรทม ผ่านห้องเครื่องเล่นแต่ไม่พบรัชกาลที่ ๙ ในห้องนั้น แสดงว่าข้ออ้างของรัชกาลที่ ๙ ที่ว่าอยู่ในห้องเล่นเครื่องก่อนหน้าเหตุการณ์สวรรคต ก็ไม่เป็นจริง เพราะถ้าเป็นอย่างนี้

จริง ขณะที่พี่เลี้ยงเนื่องวิ่งผ่านห้องเล่นเครื่องนั้น จะต้องแลเห็นรัชกาลที่ ๙ เพราะรัชกาลที่ ๙ เองก็ยังอ้างว่าตนวิ่งไปยังห้องบรรทมหลังพี่เลี้ยงเนื่อง
ค.๔ รัชกาลที่ ๙ และน.ส.จรูญ ตะละภัฏญาติพระชนนี อ้างว่า ตนวิ่งไปที่ห้องบรรทมด้วยกัน แต่นายฉลาด เทียมงามสัจ ซึ่งอยู่นอกห้องบรรทมและเห็นเหตุการณ์ใกล้ชิดให้การว่า ไม่เห็นน.ส.จรูญเข้าไปในห้องบรรทมเลย (น่าสังเกตว่าคำให้การของน.ส.จรูญนี้ เชื่อถือไม่ได้ทั้งสิ้น เพราะน.ส.จรูญอ้างว่า ตนอยู่ในห้องพระชนนีก่อนเสียงปืนดัง แต่พยานอื่นที่อยู่ในห้องขณะนั้นให้การเป็นอย่างอื่น)
ค.๕ รัชกาลที่ ๙ บอกให้กรมขุนชัยนาทฯ ฟังว่า ขณะที่ผู้ร้ายยิงปืนนั้น ตนเองอยู่ในห้องของตน(๙) ซึ่งเป็นเรื่องเท็จอย่างเห็นได้ชัด เพราะขัดแย้งกับคำให้การของพี่เลี้ยงเนื่อง จินตะดุลย์ ซึ่งอยู่ในห้องของพระองค์ในขณะนั้น
ค.๖ นายเวศน์ สุนทรวัฒน์ มหาดเล็กหน้าห้องรัชกาลที่ ๙ ให้การว่า แม้ห้องนอนของรัชกาลที่ ๙ มีประตูติดกับห้องเครื่องเล่น แต่ประตูนี้ปิดตายตลอดเวลา ถ้ารัชกาลที่ ๙ ต้องการจะเข้าห้องเครื่อง จะต้องเข้าทางประตูด้านหน้าของห้องเครื่อง มิใช่เข้าทางประตูด้านหลังซึ่งติดต่อกับห้องของรัชกาลที่ ๙

จึงเห็นได้ว่า ข้ออ้างที่รัชกาลที่ ๙ โกหกว่าตนเข้าๆ ออกๆระหว่างห้องเครื่องกับห้องนอนตนเองนั้นเป็นเท็จ

ง. เราสามารถสรุปได้ว่า รัชกาลที่ ๙ ให้การเท็จ พยายามอ้างว่าตนอยู่ไกลสถานที่เกิดเหตุที่สุด และไปถึงห้องบรรทมคนสุดท้าย โดยร่วมมือกับบุคคลอื่น เช่น น.ส.จรูญ ตะละภัฏ เป็นต้น
โดยข้อมูลนี้ เราจะเห็นได้ว่า เมื่อรัชกาลที่ ๙ กินข้าวเช้าอิ่ม ก็ได้เดินไปถึงหน้าห้องบรรทมของรัชกาลที่ ๘ ก่อนเสียงปืนไม่นานนักและเข้าไปในห้องนั้น โดยที่นายชิตและบุศย์มิได้ห้ามปราม เพราะตามคำให้การของพระพี่เลี้ยงเนื่องนั้น ปรากฏว่าพี่น้องคู่นี้นั้น ถ้าผู้ใดตื่นก่อน มักจะเข้าไปยั่วเย้าอีกคนหนึ่งให้ตื่น ฉะนั้นนายชิตและบุศย์ ย่อมไม่สงสัยว่าเหตุใดรัชกาลที่ ๙ จึงเข้าไปในห้องรัชกาลที่ ๘
เมื่อเข้าไปในห้องรัชกาลที่ ๘ แล้วก็เอาปืนของรัชกาลที่ ๘ นั้นเอง ถือเดินไปที่พระแท่น เลิกมุ้งขึ้นแล้ว "บุรุษร่างสูง แขนยาว" ผู้นี้ก็เอาปืนจ่อยิงรัชกาลที่ ๘ ขณะที่รัชกาลที่ ๘ ยังไม่ทันรู้ตัวว่าจะถูกฆ่า
ถ้าจะถามว่ารัชกาลที่ ๘ ไม่รู้ตัวในเวลาที่น้องชายเลิกมุ้งหรือ
ตอบได้ว่า จะรู้หรือไม่ ก็ไม่สำคัญ เพราะพี่ชายย่อมไม่ระแวงน้องชาย นอกจากนี้ ทั้งคู่ก็มักจะใช้ปืนล้อผู้อื่นอยู่แล้ว พระพี่เลี้ยงเนื่องให้การว่า บางครั้งทั้งคู่จะใช้ปืนจี้ล้อพวกฝ่ายใน เช่น ท้าวสัตยา นางสาวจรูญ นางสาวทัศนียาและพระพี่เลี้ยงเนื่อง บางครั้งถึงกับเอาปืนเข้าไปใกล้ๆ ยกขึ้นเล็งไปยังคนเหล่านั้น ฉะนั้นแม้รัชกาลที่ ๘ จะเห็นรัชกาลที่ ๙ ถือปืน ก็ไม่มีวันระแวง
ปัญหาสุดท้ายก็คือ จะเป็นเรื่องอุบัติเหตุได้หรือไม่
ไม่น่าจะเป็นอุบัติเหตุ เพราะถ้ารัชกาลที่ ๙ เอาปืนล้อรัชกาลที่ ๘ แม้จะเล็งปืนเข้าไปใกล้เพียงใด ก็ไม่น่าจะถึงกับเอาปืนจ่อกระชับเข้าไปที่หน้าผากเป็นอันขาด (ตามการตรวจแผลของนายแพทย์สุด แสงวิเชียร) เพราะทรงย่อมรู้เหมือนกับคนอื่นทั่วไปว่า ปืนกระบอกนั้นไกอ่อน ถ้ากระชับปืนเข้าที่หน้าผากขนาดนั้น ย่อมเป็นการเสี่ยงภัยจนเกินไป
สำหรับปัญหาเกี่ยวกับพยานหลายคน เช่น นายชิต นายบุศย์ และนายฉลาด เทียมงามสัจ ที่ให้การตรงกันว่ารัชกาลที่ ๙ ไม่ได้เข้าไปในห้องบรรทม เชื่อไม่ได้เลยหรือ
ตอบได้ว่า เชื่อไม่ได้ คนเหล่านี้ล้วนให้การเท็จ เพราะสำหรับนายฉลาดนั้น เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการโกหกของตนเอง นายฉลาดยอมรับในศาลว่า ตั้งแต่ถูกเรียกตัวไปสอบสวนก็ได้เบี้ยเลี้ยงจากสันติบาลวันละ ๓ บาท นอกจากนี้หลังจากที่ถูกปลดจากสำนักราชวัง ฐานหย่อนความสามารถ เมื่อเดือน ม.ค.๒๔๙๑ ก็ยังได้รับการบรรจุเข้าทำงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยความสนับสนุนของพนักงานสอบสวน ข้อที่ชี้ชัดได้ว่านายฉลาดโกหกก็คือ การที่นายฉลาด บอกว่าไม่เห็นผู้ร้ายวิ่งออกจากห้องบรรทมเลย นี่เป็นการโกหกชัดๆ เพราะเมื่อมีการปลงพระชนม์เกิดขึ้นแล้ว ผู้ร้ายที่ไหนจะยอมอยู่เป็นเหยื่อในห้องบรรทม จะต้องวิ่งหนีออกจากห้องนั้น
ส่วนนายชิตกับนายบุศย์นั้น ตกอยู่ในฐานะน้ำท่วมปาก พูดมากไม่ได้ เพราะการฟ้องร้องคดีสวรรคตนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พวกทหารก่อรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลเลือกตั้ง ผลจากรัฐประหารทำให้พระพินิจชนคดี พวกศักดินาได้เป็นอธิบดีกรมตำรวจ และดำเนินการสอบสวน นายชิตเองถูกฉีดยาให้เคลิบเคลิ้ม ถูกขู่เข็ญสารพัด(๑๐) ทั้งคู่รู้ดีว่า พวกศักดินาและพระพินิจฯ จะต้องเล่นงานพวกนายปรีดี พนมยงค์ให้ได้ โดยใช้กรณีสวรรคตเป็นเครื่องมือ ฉะนั้นถึงตนพูดความจริง ก็ไม่มีประโยชน์ ซ้ำจะเป็นอันตรายถึงครอบครัว เพราะทั้งคู่รู้ดีว่า สมัยนั้นมีการใช้อำนาจเผด็จการรัฐประหารอย่างป่าเถื่อน เช่น ยิงทิ้ง จับกุมคุมขังและทรมานผู้บริสุทธิ์อย่างไรบ้าง จึงยอมสงบปาก หวังที่จะได้รับความเมตตาของศาล และอย่างน้อยที่สุด ทั้งคู่น่าจะได้รับคำรับรองจากศักดินาว่า ถ้าศาลตัดสินประหารชีวิต รัชกาลที่ ๙ จะให้อภัยโทษ ไม่ต้องถูกประหารชีวิตและทางครอบครัวจะได้รับการเลี้ยงดู
เป็นที่น่าเสียใจที่ นายชิตและนายบุศย์ไม่ได้รับความปรานีจากศักดินา หลังจากที่เขาถูกตัดสินประหารชีวิต แม้จะถวายฎีกา แต่รัชกาลที่ ๙ ยกฎีกาเสีย จอมพล ป. เล่าให้ลูกชาย (พล.ต.อนันต์ พิบูลย์สงคราม) ฟังว่าตนเอง "....ได้ขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นไปถึง ๓ ครั้ง..." (๑๐) แต่รัชกาลที่ ๙ ไม่ยอมให้ผู้ที่รู้ความลับของตนมีชีวิตต่อไป จึงยกฎีกาเสีย
อย่างไรก็ดี ศักดินาใหญ่ก็ฉลาดพอที่จะส่งเงินอุดหนุนจุนเจือ ครอบครัวผู้ถูกประหารชีวิตเสมอมา เพื่อป้องกันมิ

ให้ครอบครัวผู้สิ้นชีวิตโวยวาย ซึ่งเรื่องนี้ นายปรีดี พนมยงค์ได้เปิดโปงไว้ในคำฟ้องคดีที่นายชาลี เอี่ยมกระสิทธ์ หมิ่นประมาทนายปรีดีว่า ครอบครัวผู้ตายได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากพระราชวงศ์องค์หนึ่ง ซึ่งพวกศักดินาก็ไม่กล้าโต้ตอบแต่อย่างใด

จ. ในเมื่อหลักฐานพยานแวดล้อมต่างผูกมัดว่า รัชกาลที่ ๙ ฆ่ารัชกาลที่ ๘ เช่นนี้ทำไมศาลไม่พิพากษาเอาตัวไปลงโทษ
ที่เป็นเช่นนี้ ขณะนั้น อำนาจมืดอันเกิดจากการรัฐประหารด้วยปืนแผ่ซ่านไปทั่ว มีความพยายามที่จะปกป้องรัชกาลที่ ๙ และโยนบาปไปให้พวก ดร.ปรีดี โดยการใช้วิธีการทุกอย่าง เช่น
จ.๑ สร้างพยานเท็จ นอกจากที่กล่าวแล้ว ยังมีการสร้างพยานเท็จว่า ดร.ปรีดีและพวก ปรึกษากันว่าจะฆ่ารัชกาลที่ ๘ ที่บ้านพระยาศรยุทธเสนี โดยมีนายตี๋ ศรีสุวรรณ เป็นผู้ล่วงรู้ความลับนี้ เรื่องโกหกพรรค์นี้ แม้ศาลก็ไม่กล้าเชื่อ ในภายหลัง นายตี๋ ศรีสุวรรณ ยอมรับกับท่านปัญญานันทะ ภิกขุว่าตนให้การเท็จ
นอกจากนี้ยังมีนายวงศ์ เชาวนะกวี ให้การว่าได้ยินนายปรีดีพูดกับตนว่า ต่อไปนี้นายปรีดีจะไม่ป้องกันราชบัลลังก์ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าหัวเราะ เพราะนายวงศ์มิใช่ผู้ที่สนิทชิดเชื้อกับนายปรีดี พอที่นายปรีดีจะพูดความลับอันเป็นความเป็นความตายด้วย
จ.๒ มีการทำลายหลักฐานต่างๆที่จะผูกมัดรัชกาลที่ ๙ ในภายหลัง เช่น พระชนนีสั่งให้พระพี่เลี้ยงเนื่อง ทำความสะอาดพระศพ แล้วยังให้หมอนิตย์ เย็บบาดแผล ทั้งที่พระชนนีเป็นพยาบาลมาก่อน ย่อมรู้ดีว่า ควรจัดการอย่างไรกับศพที่มีเค้าว่าจะถูกฆาตกรรม
นอกจากนี้ยังมีการผลัดเสื้อผ้าพระศพ โดยเฉพาะหมอนนั้นถูกนำไปฝัง หลังรัชกาลที่ ๘ สวรรคตไปแล้ว ๑๐ วัน ซึ่งพระยาชาติเดชอุดม เลขาธิการพระราชวังให้การว่าจะทำเช่นนี้ได้ต้องมี "ผู้ใหญ่สั่ง" แน่นอนผู้ที่ใหญ่กว่าเลขาธิการพระราชวัง ในวังหลวงนั้นเห็นจะมีแต่พระชนนี หาไม่ก็รัชกาลที่ ๙ เท่านั้น
ที่ร้ายกว่านี้คือ มีการเคลื่อนย้ายพระศพรัชกาลที่ ๘ ออกไปและมีผู้ยกเอาพระศพไปไว้บนเก้าอี้โซฟาแทน(๑๑) การแตะต้องพระบรมศพนั้น มิใช่ว่าจะกระทำได้ง่ายๆ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้านายผู้ใหญ่ก่อนเท่านั้น
จ.๓ เมื่อรัฐบาลพลเรือนชุดก่อนที่จะถูกรัฐประหาร จะชันสูตรพระศพรัชกาลที่ ๘ กลับถูกคัดค้านจากกรมขุนชัยนาทและพระชนนีจนกระทำไม่ได้(๑๒)
จ.๔ แม้แต่ศาลฎีกา ก็พยายามช่วยเหลือรัชกาลที่ ๙ และโยนความผิดให้ผู้อื่น ดังจะเห็นได้ว่า
จ.๔.๑ มีเพียงสองคนเท่านั้นในคดีนี้ ที่ไม่ได้รับการตรวจพิสูจน์เขม่าปืนที่มือ คือพระชนนีกับร.๙ เมื่อปรากฏว่ามีนายตำรวจคนหนึ่งเสนอให้ทำการพิสูจน์ด้วย ผลต่อมาปรากฏว่านายตำรวจผู้นั้นถูกสั่งปลดออกจากราชการ
จ.๔.๒ ศาลหลีกเลี่ยงไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรา ๑๗๒ และ ๑๗๒ ทวิ แห่งประมวลวิธีความอาญาซึ่งกำหนดว่า การซักค้านพยาน อันจะเกิดความเสียหายต่อจำเลย ต้องกระทำต่อหน้าจำเลย ศาลกลับเดินเผชิญสืบพระชนนีและรัชกาลที่ ๙ ที่สวิสเซอร์แลนด์ ในวันที่ ๑๒ และ ๑๕ พ.ศ. ๒๔๙๓ โดยไม่ยอมให้จำเลยและทนายไปซักค้านด้วย แม้พระชนนีและรัชกาลที่ ๙ ให้การสับสน ทนายจำเลยก็ซักค้านไม่ได้
การซักค้านรัชกาลที่ ๙ และพระราชชนนีโดยอัยการ คราวนี้ได้กระทำอย่างขอไปที อย่างน่าเกลียด ทั้งที่รัชกาลที่ ๙ เป็นผู้ที่น่าสงสัยที่สุด ในฐานะที่ได้รับประโยชน์จากการตายของรัชกาลที่ ๘ แต่ผู้เดียว อัยการกลับซักถามรัชกาลที่ ๙ เพียงไม่กี่คำ และเลี่ยงที่จะไต่ถามในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ นอกจากนี้ศาลฎีกายังหลีกเลี่ยงไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรา ๒๐๘ และ ๒๐๘ ทวิ และ ๒๒๕ แห่งประมวลวิธีความอาญา เพราะว่าตามปกตินั้น คดีสำคัญๆจะต้องนำไปให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาวินิจฉัย แต่คดีสวรรคตเป็นคดีที่สำคัญกว่าคดีทั้งปวงในประวัติศาสตร์ ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกากลับไม่ได้วินิจฉัย มีเพียงผู้พิพากษา ๕ คนเท่านั้น ที่เป็นผู้ตัดสินคดี ที่คณะศาลฎีกาไม่ยอมเอาคดีนำขึ้นสู่ที่ประชุมใหญ่ ก็เพราะไม่อยากให้ผู้ที่จับได้ไล่ทัน คัดค้านนั่นเอง
จ.๔.๓ เพื่อให้ความผิดพ้นจากตัวรัชกาลที่ ๙ ศาลฎีกาถึงกับประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์อย่าง นายเฉลียว ปทุมรส ซึ่งคนผู้นี้ ศาลฎีกาไม่สามารถกล่าวออกมาได้ว่า เกี่ยวข้องกับคดีสวรรคตอย่างไร นอกจากอ้างซ้ำแล้วซ้ำอีกว่ามีความใกล้ชิดกับนายปรีดี เช่น ยืนตามคำให้การของ "นายรวิ ผลเนืองมา" ว่านายเฉลียว จัดรถพระที่นั่งของรัชกาลที่ ๘ ให้นายปรีดีใช้ ขณะที่รัชกาลที่ ๘ อยู่ที่หัวหิน อันเป็นการแสดงความไม่จงรักภักดี (ซึ่งเป็นคำให้การเท็จเพราะขณะนั้นนายปรีดีก็อยู่ที่หัวหินด้วย) ไม่ว่านายเฉลียวจะใกล้ชิดกับนายปรีดี หรือมีความจงรักภักดีกับรัชกาลที่ ๘ มากน้อยเพียงใด การประหารชีวิตนายเฉลียว ก็เป็นบาปอันมหันต์ของศาลฎีกาชุดนั้น เพราะกระทั่งฆาตกร ศาลก็วินิจฉัยไม่ได้ว่าใครเป็นผู้กระทำ ศาลกลับให้ฆ่านายเฉลียว เพียงเพราะนายเฉลียวใกล้ชิดกับนายปรีดี
เมื่อการสะสางคดีนี้จบลง โดยการมีแพะรับบาป ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ๓ คนคือ นายชิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปัทมศริน นายเฉลียว ปทุมรส ส่วนรัชกาลที่ ๙ ก็ได้ทรงหนีไปอยู่ต่างประเทศชั่วคราวระยะหนึ่งจึงเสด็จกลับ เพื่อเป็นการหนีเสียงครหานินทาของประชาชน โดยวางหมากให้แม่เป็นผู้ออกรับแทน
ก่อนที่คนทั้ง ๓ จะถูกประหารชีวิต คนหนึ่งได้ขอพบเผ่า ศรียานนท์เป็นการส่วนตัว และได้พูดคุยกับเผ่าเป็นการลำพังประมาณ ๑๐ นาที เมื่อหนังสือพิมพ์ได้ถามหลังการประหาร ๓ คนนั้นแล้ว ว่าได้คุยเรื่องอะไรกันบ้าง เผ่าไม่ยอมตอบ แน่นอนเผ่าจะต้องรู้ว่า ใครเป็นฆาตกรโหดในกรณีดังกล่าวและไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า เผ่าจะไม่ได้บอกเพื่อนสนิทให้รู้ความลับนี้ ในจำนวนเหล่านั้นมี แปลก สฤษดิ์และประภาสรวมอยู่ด้วย
การกำจัดรัชกาลที่ ๘ นั้น นับว่าเป็นการยิงทีเดียวได้นก ๒ ตัว เพราะนอกจากรัชกาลที่ ๙ จะจัดการกับรัชกาลที่

๘ ได้แล้ว ยังได้กำจัด ดร.ปรีดี ซึ่งเป็นต้นตอทำลายผลประโยชน์ของพวกกลุ่มศักดินาอีกด้วย อีกทั้ง ดร.ปรีดีจะรู้อะไรมากไปสักหน่อย สมควรที่จะถูกทำลายลงเสียที ฉะนั้นเมื่อสิ้นเสียงปืนไม่นาน ปรีดีต้องลี้ภัยทางการเมืองไป ตั้งแต่ปี ๒๔๙๑ จนถึงปัจจุบัน

ข้อน่าสังเกตประการหนึ่ง ซึ่งเพิ่งถูกค้นพบในระยะหลังๆคือ เมียของ ร.ท.สิทธิชัย ชัยสิทธิเวชผู้ถูกระบุว่าเป็นมือปืน แล้วหนีตาม ดร.ปรีดีไปอยู่เมืองนอก ชื่อชะอุ่ม กลับได้รับตำแหน่งหัวหน้าแม่ครัวในวังสวนจิตรลดาตราบเท่าทุกวันนี้ ลูกทุกคนได้รับการส่งเสียให้เงินทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ และตัว ร.ท.สิทธิชัยเองก็กลับมาอยู่อาศัยที่ลาดพร้าว ซอย ๑๐๑ อย่างสุขสบาย โดยที่เจ้าตัวไม่ต้องทำมาหากินแต่อย่างใด หากเขาเป็นฆาตกรจริง ทำไมรัชกาลที่ ๙ จึงยังทรงไว้วางพระทัยในตัวแม่ครัวปัจจุบัน และเหตุใดจึงไม่ให้มีการลงโทษตามตัวบทกฎหมาย เช่นเดียวกับที่เคยเล่นงานนายชิตและนายบุศย์

หลักฐานจากผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สวรรคตที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ได้ชี้อย่างเด่นชัดว่า ฆาตกรผู้ฆ่ารัชกาลที่ ๘ อย่างเลือดเย็นนั้น จะเป็นผู้อื่นมิได้เลย นอกจากรัชกาลที่ ๙ มหาราชองค์ปัจจุบัน

๑. คำให้การพระยาชาติเดชอุดม (พยานโจทก์) คดีสวรรคต
๒. คำให้การของนายเวช สุนทรรัตน์ (มหาดเล็กหน้าวัง)
๓. คำให้การของนายมังกร ภมรบุตร (มหาดเล็กในฐานะพยานโจทก์)
๔. คำให้การของพระพี่เลี้ยงเนื่อง
๕. คำให้การของพระพี่เลี้ยง (พยานโจทก์)
๖. คำวินิจฉัยของศาลกลางเมือง
๗. คำให้การของนายแพทย์นิตย์ เวชวิศิษฐ์ ผู้ตรวจศพ
๘. คำวินิจฉัยของศาลกลางเมือง
๙. คำให้การของกรมขุนชัยนาทฯ
๑๐. พล.ท.อนันต์ พิบูลย์สงคราม จอมพล ป.พิบูลสงคราม เล่ม ๕ หน้า ๖๘๗
๑๑. คำให้การ พระยาอนุรักษ์ราชมณเฑียร
๑๒. คำให้การหมอนิตย์และคำให้สัมภาษณ์ของ มจ.สกลวรรณกร วรวรรณ ต่อ นสพ.เสียงไทย วันที่ ๒๘ มิ.ย. ๒๔๘๘

รัชกาลที่ ๙

คนบาปในคราบนักบุญ

แม่รัชกาลที่ ๙ ได้เป็นกษัตริย์แล้วแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจมากที่สุดในช่วงก่อนหน้าปี ๒๕๐๐ ทั้งนี้เพราะจอมพล ป. รู้เช่นเห็นชาติพระองค์เป็นอย่างดี จึงมิได้มีความเคารพนับถือแม้แต่น้อย ยิ่งเป็นเผ่า ศรียานนท์ด้วยแล้ว ถึงกับขู่ว่าจะเปิดโปง "กรณีสวรรคต" โดยการจ้างนายสง่า เนื่องนิยม นักไฮปาร์ก สมญา "ช้างงาแดง" ป่าวประกาศกึกก้องกลางสนามหลวงหน้าพระบรมมหาราชวังที่ประดิษฐานของพระเศวตฉัตรว่า จะเปิดเผยตัวผู้ฆ่ารัชกาลที่ ๘ เมื่อมีประชาชนมารอฟังนายสง่าเนื่องนิยมจำนวนมาก นายสง่าก็ปีนขึ้นไปยืนบนที่สูงกลางท้องสนามหลวง ในวันที่ ๒๔ มิ.ย. ๒๕๐๐ และร้องก้องว่า"ผู้ฆ่ารัชกาลที่ ๘ คือ."..." แล้วเอาแว่นตาขึ้นมาสวมทำท่าประหลาด เพื่อบอกใบ้ให้คนดูรู้ว่าฆาตกรคือรัชกาลที่ ๙ โดยไม่พูดอะไรอีก แม้นายสง่าแสดงกิริยาเช่นนี้ ตำรวจของเผ่าก็มิได้จับตัวนายสง่าไปลงโทษแต่อย่างใด (นายสง่าถูกจับตัวไปลงโทษภายหลังในสมัยสฤษดิ์ ธนะรัชต์)

ส่วนจอมพล ป. มีมาดที่สุขุมกว่านี้ ต่อหน้าประชาชนแล้ว จอมพล ป. จะย้ำว่าตนจงรักภักดีกษัตริย์ แต่ในที่ลับนั้นจอมพล ป. ได้เตรียมการที่เปิดโปง รื้อฟื้นการพิจารณาคดีสวรรคตขึ้นมาใหม่(๑) ซึ่งสิ่งนี้รัชกาลที่ ๙ ทนไม่ได้ จึงเปิดตัวออกมาเล่นการเมืองอย่างเปิดเผย ในวันที่ ๒๕ ม.ค. ๒๕๔๘ ทรงเริ่มปราศรัยในวันกองทัพบกว่าทหารไม่ควรเล่นการเมือง รัฐบาลจึงได้นำเอาบทความของ ดร.หยุด แสงอุทัย ออกอากาศทางวิทยุ แสดงความเห็นว่า "องค์พระมหากษัตริย์ไม่พึงตรัสสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจการเมือง หรือทางสังคมของประเทศโดยไม่มีรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลเป็นผู้สนองพระบรมราชโองการ..." เพื่อเป็นการโต้ตอบพวกศักดินาเคียดแค้นบทความนี้มาก พากันโจมตีเป็นการใหญ่ รัชกาลที่ ๙ ฉวยโอกาสที่มีประชาชนไม่พอใจนโยบายเผด็จการของจอมพล ป. กันมากเป็นเครื่องมือรุกทางการเมือง โดยไม่ยอมลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้ง ส.ส. ประเภท ๒ ตามที่รัฐบาลจอมพล ป. เสนอไป ในขณะเดียวกันก็พยายามทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสฤษดิ์ธนะรัชต์กับตนเองกระชับมากขึ้น และแล้วสฤษดิ์ก็ร่วมมือกับรัชกาลที่ ๙ ด้วยการพาเอาพรรคพวกลาออกจากการเป็น ส.ส.ประเภท ๒ เป็นจำนวนมาก และไม่ยอมสนับสนุนจอมพล ป. อีกต่อไป จนกระทั่งทำการรัฐประหารในปี ๒๕๐๐ สฤษดิ์ ยกย่องรัชกาลที่ ๙ ให้ได้รับเกียรติยศมากขึ้นและฟื้นฟูพระราชพิธีที่ล้าหลัง เช่น แรกนาขวัญอันถูกยกเลิกไปในระยะหลังปี ๒๔๗๕ ในอดีตนั้นประเพณีนี้ล้าหลังถึงขั้นที่ว่า ถ้ากษัตริย์ยังไม่ได้ประกาศให้มีการแรกนาขวัญในแต่ละปีแล้ว ประชาชนจะทำไร่ทำนาไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว(๒) มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษอย่างหนัก ในฐานะที่บังอาจทำอะไรข้ามหน้าข้ามตากษัตริย์

รัชกาลที่ ๙ เองได้พยายามสนับสนุนการปกครองที่บีบคั้นเสรีภาพของประชาชน เขาได้กล่าวสุนทรพจน์สนับสนุนสฤษดิ์อยู่เนืองๆ โดยไม่คำนึงถึงความผิดชอบชั่วดีเลยว่า ผู้ที่ตนสนับสนุนนั้นเป็นจอมเผด็จการที่คอรัปชั่นทรัพย์ของแผ่นดินไปนับพันล้านบาท ส่วนราชินีก็เช่นเดียวกัน คราวหนึ่งราชินีกับรัชกาลที่ ๙ได้รับการสนับสนุนจากสฤษดิ์ให้ไปเยือนออสเตรเลีย ในฐานะตัวแทนแห่งประเทศไทย ขณะที่ทรงประทับอยู่หน้าศาลาเทศบาลเมืองซิดนีย์นั้น มีประชาชนจำนวนหนึ่ง โปรยใบปลิวลงจากหน้าต่างตึกหน้าศาลาเทศบาลนั้น กระจายในหมู่ฝูงชน มีข้อความโจมตีสฤษดิ์ว่าเป็นฆาตกรประหารชีวิตผู้บริสุทธิ์ ราชินีทนอ่านข้อความนี้ไม่ได้เลย เพราะโดยพื้นๆนั้นทรงโปรดอ่านแต่เรื่องภูตผีวิญญาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านโหราศาสตร์ของไคโรโหรจากอังกฤษ (๓) (ก่อนที่จะสวดมนต์ภาวนาก่อนนอนวันละ ๒ ชม.) (๔) จึงแต่งหนังสือโต้ตอบกับประชาชนที่เกลียดชังเผด็จการดังกล่าวว่า ตนเองได้รู้จากนักเรียนไทยในออสเตรเลียว่าผู้ที่ต่อต้านสฤษดิ์ที่ซิดนีย์นั้นเป็น "...องค์การลับของพวกแดงที่มีทุนรอนมาก..." ทรงแสดงความเห็นว่า "ข้าพเจ้าอดที่จะนึกไม่ได้ว่าคงจะต้องเป็นองค์การใหญ่ที่มีเงินมากอย่างแน่นอน จึงมีทุนทรัพย์และหนทางที่จะสืบเรื่องเมืองไทยได้อย่างละเอียดลออและยังลงทุนพิมพ์ใบปลิวมากมายไว้โปรยเล่นตอนเราได้รับเชิญมาเมืองนี้..." ทรงโต้แทนสฤษดิ์ว่า "...เหตุผลของเขาในการตำหนิรัฐบาลเรา ฟังไม่ค่อยขึ้น คนที่เขาเรียกว่าผู้บริสุทธิ์ในใบปลิว ก็คือพวกที่โดนประหารชีวิตเพราะวางเพลิงกับพวกที่กระทำจารกรรมและอาชญากรรมต่างๆในเมืองเรานั่นเอง..."(๕) ตกลงราชินีก็เช่นเดียวกับผู้ที่นิยมลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จคนอื่น คือพอเห็นใครต่อต้านโจมตีการใช้อำนาจเผด็จการป่าเถื่อนกดหัวประชาชน โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมเข้า ก็หาว่าผู้นั้นเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นแดง เป็นซ้ายและอะไรต่อมิอะไร ที่จะเสกสรรปั้นเรื่องขึ้นเป็นเหตุผลในการปิดปากประชาชนต่อไป โดยพอใจที่จะยกย่องรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นคนขี้โกงเช่นสฤษดิ์ ว่าเป็น"รัฐบาลของเรา" มากกว่าที่จะเห็นอกเห็นใจประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่

ถูกคอรัปชั่นจนยากจน สูญเสียโชควาสนาและความหวังในชีวิตไปแทบจะหมดสิ้น

ขณะที่รัชกาลที่ ๙ และราชินีกำลังร่วมมือกับสฤษดิ์ เพื่อรื้อฟื้นฐานะของสถาบันกษัตริย์ให้สูงขึ้นนั้น ในกลุ่มศักดินาด้วยกันเองก็ไม่ละเว้นที่จะแก่งแย่ง ชิงความเป็นใหญ่ในแผ่นดินทุกขณะ ...... ตราบเท่าที่ตำแหน่งกษัตริย์ยังคงมีอยู่ในประเทศไทย จึงขอย้อนกล่าวถึงการแก่งแย่งราชสมบัติระหว่างพวกศักดินา จนกระทั่งฝ่ายมหิดลได้เป็นกษัตริย์

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วนั้น เรื่องนี้ได้สร้างความเคียดแค้นให้ฝ่ายจักรพงษ์มาก จึงมีการวางแผนอย่างลึกซึ้ง โดยให้เครือญาติของตนเข้าไปมีส่วนร่วมในสถาบันกษัตริย์ เพื่อให้ราชสมบัติกลับมายังพวกตนบ้าง ถ้าเอาคนในตระกูลจักรพงษ์เข้าไปสัมพันธ์ทางสายโลหิตกับตระกูลมหิดลโดยตรง ก็เกรงว่าอีกฝ่ายจะรู้ตัว ดังนั้นจึงวางแผนเอาตระกูลที่ใกล้ชิดกับตน คือตระกูลกิติยากรเข้าไปสัมพันธ์กับพระองค์เจ้าภูมิพล (รัชกาลที่ ๙)

รัชกาลที่ ๙ ทรงพระราชสมภพที่รัฐนิวยอร์ค สหรัฐอเมริกา ทรงได้รับการศึกษาที่สวิสเซอร์แลนด์ โดยเริ่มจากวิชาการแพทย์แล้วทรงเปลี่ยนเป็นรัฐศาสตร์ เมื่อพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์องค์ใหม่ของราชวงศ์จักรี การดำเนินชีวิตของพระองค์ในต่างประเทศเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ทรงโปรดทั้งดนตรี งานสังคม และทรงโปรดการขับรถเร็วเป็นพิเศษ ด้วยพระองค์ทรงอยู่ในวัยหนุ่มและชอบสนุก จึงเปิดช่องให้ฝ่ายจักรพงษ์ใช้แผนลับดังกล่าวผ่านรัชกาลที่ ๙ ซึ่งจะดูแนบเนียนมาก ฝ่ายจักรพงษ์ได้ร่วมมือกับฝ่ายกิติยากรส่งมรว.สิริกิต กิติยากรธิดาของกรมหมื่นจันทบุรี ซึ่งเป็นทูตไทยในอังกฤษขณะนั้น ให้ไปช่วยรักษาพยาบาลรัชกาลที่ ๙ อย่างใกล้ชิดที่สวิสเซอร์แลนด์ ภายหลังที่พระองค์ทรงเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ จนกระจกทิ่มเอาพระเนตรบอดสนิทไปข้างหนึ่ง จากเสน่ห์ของสาวแรกรุ่นและความใกล้ชิดทำให้รัชกาลที่ ๙ ทรงติดเนื้อต้องใจมรว.สิริกิต ด้วยความประทับพระทัย พระองค์จึงมอบแหวนธรรมดาวงหนึ่งให้เพื่อเป็นการตอบแทนน้ำใจของมรว.สิริกิต ฝ่ายจุลจักรพงษ์และกิติยากรเห็นเป็นนิมิตรหมายที่ดี จึงฉวยโอกาสประโคมข่าวออกมาว่า รัชกาลที่ ๙ ทรงหมั้นมรว.สิริกิต จนทำให้พระองค์ตกกระไดพลอยโจน ต้องทรงประกาศการหมั้นอย่างเป็นทางการในเวลาต่อมา และได้เข้าพิธีอภิเษกสมรสในปี ๒๔๙๓ ขณะนั้นรัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระชนมายุได้ ๒๒ พรรษา, มรว.สิริกิตมีอายุได้ ๑๗ ปี อย่างไรก็ตาม อีกไม่นานต่อมารัชกาลที่ ๙ กับพระชนนีก็ได้เริ่มเข้าพระทัยว่าการแต่งงานครั้งนี้คงจะต้องมีเบื้องหลัง ทรงไม่พอพระทัยมากที่ไปตกหลุมพราง จึงทรงผูกใจเจ็บและพยายามหาทางตอบโต้อีกฝ่ายหนึ่ง

ครั้นแล้วพระวโรกาสก็มาถึง เช้าวันหนึ่งขณะที่กรมหมื่นจันทบุรี พระบิดาของราชินีกำลังวิ่งออกกำลังกายในกิจวัตรปกติ เพื่อเป็นการกระตุ้นเลือดลมให้เดินสะดวกยิ่งขึ้นหลังจากออกกำลังกายเสร็จ รัชกาลที่ ๙ ทรงยกสุราให้ดื่มแก้วหนึ่ง หลังจากที่กรมหมื่นจันทบุรีดื่มแล้วก็ได้เสียชีวิตลงในวันนั้นเอง
แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานอย่างเด่นชัดว่าการตายของกรมหมื่นจันทบุรีมีสาเหตุจากรัชกาลที่ ๙ ตาฝ่ายกิติยากรและญาติวงศ์ต่างไม่พอใจ จึงเก็บความคับแค้นนี้ไว้ในส่วนลึกของหัวใจ เบื้องหลังเหตุการณ์ที่แท้จริงเป็นเช่นไร รัชกาลที่ ๙ และพระชนนีจะทรงเล่าได้ดีที่สุด ความรักใคร่ปรองดองของทั้งสองพระองค์ เริ่มห่างเหินและทรงกินแหนงแคลงใจมากขึ้นเป็นลำดับ หลายๆครั้งที่แสดงออกถึงการพยายามจะชิงความเป็นใหญ่ดังจะได้กล่าวในโอกาสต่อไป

แม้ว่ารัชกาลที่ ๙ และราชินีจะทรงบาดหมางใจกันจนเข้ากันไม่ได้ แต่ในสภาพที่ต่างก็มีผลประโยชน์มหาศาลร่วมกันในสถาบันกษัตริย์ การขัดแย้งจึงเป็นเรื่องภายใน แต่หลังฉากแล้วความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นภาพพจน์ที่สำคัญซึ่งจะดำรงความศรัทธาของปวงชนที่มีต่อสองพระองค์ ยิ่งในภาวการณ์ที่ถูกอิทธิพลทหารบีบ เช่น รัฐบาลถนอม ประภาส การกลมเกลียวเพียงหน้าฉากยังไม่เพียงพอ ทั้งสองพระองค์บ่อยครั้งที่ต้องปรึกษาความกันจนสว่าง มีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อแสดงบทขอความเห็นใจจากประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อต่อต้านกับพลังใดๆที่บังอาจมาทำลายสถาบันผลประโยชน์อันล้ำหลังของตน

ในช่วงที่รัฐบาลถนอม ประภาสเรืองอำนาจอยู่นั้น ประภาสไม่ลงรอยกับศักดินาใหญ่มาตลอด เป็นเพราะต่างก็ต้องการเป็นใหญ่เหนือผู้อื่นในแผ่นดิน อีกทั้งประภาสสามารถกำความลับเรื่องสังหารรัชกาลที่ ๘ อยู่ด้วย จึงเห็นได้ว่าการกระทำของกลุ่มถนอม ประภาสมีลักษณะแข่งขันและไม่ไว้หน้าศักดินาใหญ่มากขึ้นเป็นลำดับ เช่น นางไสว จารุเสถียรชอบแต่งตัวแข่งขันกับราชินีสิริกิตตลอดเวลา ไม่ว่าราชินีสิริกิตจะทรงแต่งกายอย่างฟุ่มเฟือยเพียงใด นางไสวจะต้องแต่งให้ได้เทียมนั้น นับเป็นการพยายามแข่งขันที่น่าสังเวชมาก ณรงค์เองถึงกับประกาศก้องในหมู่เพื่อนทหารขณะมึนสุราอย่างน้อย ๒ ครั้งว่า "กูนี่แหละ จะเป็นประธานาธิบดีคนแรกของเมืองไทย" ครั้งหนึ่งที่เพชรบุรี อีกครั้งหนึ่งที่เพชรบูรณ์

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของกษัตริย์ภูมิพลหรือราชินีสิริกิต จะมีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งนายทหารและพลเรือนเข้าถวายพระพรเป็นประจำทุกปี แต่ในช่วงก่อนเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ จะพบว่าไม่มีชื่อของประภาส-ไสว ณรงค์ กิติขจรและภรรยา เข้าไปถวายพระพรเลย ในช่วงนั้นฝ่ายศักดินาใหญ่พยายามปล่อยข่าว

ว่า ประภาสส่งคนไปยิงฟ้าชายวชิราลงกรณ์ที่ออสเตรเลีย เพื่อเป็นการปลูกความจงรักภักดีในสถาบันกษัตริย์ และเป็นการทำลายประภาสไปในตัว ซึ่งวิธีการอันแนบเนียนนี้เป็นวิธีการที่ทั้งสองพระองค์ทรงโปรดปรานมาก นิยมนำมากลั่นแกล้งและทำลายผู้ที่ล่วงรู้ความลับอันเลวร้ายและไม่ยอมอ่อนข้อให้พระองค์เป็นประจำ ขณะที่กลุ่มถนอม ประภาสมีอำนาจและมีกำลังทหารในมือพร้อมที่จะโค่นศักดินาใหญ่ได้ ฝ่ายศักดินาใหญ่ก็มีประชาชนจำนวนมากที่ให้การสนับสนุนด้วยความงมงายตามประเพณีนิยม ในภาวะขณะนั้นฝ่ายศักดินาใหญ่แม้จะเสียเปรียบอยู่บ้าง แต่ก็ไม่อาจสร้างกำลังใดๆได้เลย นอกจากตำรวจชายแดนจำนวนไม่มากที่ทรงให้ความสนิทสนมโดยส่วนพระองค์ของพระชนนีและกษัตริย์ภูมิพล ปัญหาฐานอำนาจของศักดินาคือกำลังติดอาวุธ นี่เป็นสิ่งที่กลุ่มทหารที่กุมอำนาจตระหนักและกีดกันสถาบันกษัตริย์หลัง ๒๔๗๕ มาตลอด และเป็นความเจ็บปวดของฝ่ายศักดินาที่จดจำได้แม่นยำจนเป็นบทเรียนสำคัญ ดังจะเห็นได้ในระยะหลัง ๑๔ ตุลา ที่ศักดินาใหญ่พยายามแทรกอิทธิพลของตนเข้าไปในหมู่ทหารและข้าราชการสำคัญๆ รวมทั้งการเล่นเล่ห์เพทุบายเพื่อหาคนหัวอ่อนและงมงายในตนขึ้นมาคุมอำนาจต่างพระกรรณอันจะเป็นฐานอำนาจที่แท้จริงในการค้ำจุนสถาบันกษัตริย์ ซึ่งนับวันจะเสื่อมด้วยความเหลวแหลกของคนในสถาบันเอง
อย่างไรก็ตาม กำลังของทั้งสองฝ่ายก็ไม่อาจทำลายล้างกันได้ในทันทีเช่นกัน ปัญหาของทั้งสองฝ่ายคือ การคอยจ้องหาโอกาสเหมาะๆที่อีกฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ เพื่อทำลายอีกฝ่ายลงไปให้ได้

ครั้นแล้วโอกาสก็มาถึง ในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ในช่วงนั้นอดีตผู้นำนักศึกษาและอาจารย์กลุ่มหนึ่งทำการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐบาลถนอมร่างมา ๑๐ ปียังไม่เสร็จ ประภาสสั่งจับคนเหล่านี้ โดยตั้งข้อหาฉกรรจ์ว่าเป็นกบฏและคอมมิวนิสต์ ทำให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนลุกขึ้นต่อสู้ทั่วประเทศนับล้านคน เพื่อเรียกร้องให้ปล่อยคนทั้ง ๑๓ และให้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว ในขณะที่สถานการณ์ตึงเครียดติดต่อกันหลายวันกำลังเปลี่ยนไปในทางที่ดีแก่ถนอม ประภาสในตอนใกล้รุ่งของวันที่ ๑๔ ตุลาคม ได้มีวิทยุลับจากพระราชวังสั่งให้มนต์ชัย พันธ์คงชื่น ซึ่งเผชิญหน้าฝูงชนอยู่ที่สวนจิตรลดาให้ตะลุมบอนตีนักศึกษา เพื่อหวังก่อคลื่นต่อสู้ในหมู่ประชาชนที่มีต่อ ๓ ทรราชย์ขึ้นมาใหม่ มีการจลาจลกันทั่วไปในกรุงเทพฯ ผู้คนเสียชีวิตเกือบ ๑๐๐ คน ขณะเดียวกันตำรวจชายแดนนอกเครื่องแบบก็ถูกศักดินาใหญ่ส่งตัวออกไปปลุกความเกลียดชัง และรวมทั้งก่อวินาศกรรมเผาตึกหลายแห่ง พร้อมกับเปิดประตูวังต้อนรับนักศึกษา ประชาชนเพื่อคุ้มภัยให้ อันเป็นการฉวยโอกาสสร้างความนิยมในพระองค์ ท่ามกลางความชิงชัง ๓ ทรราชย์ในหมู่นักศึกษา ประชาชน พระองค์โดดเด่นขึ้นมาเป็นเทพบุรุษในดวงใจของประชาชน แต่อีกมือหนึ่งก็ร่วมมือกับกฤษณ์ สีวะรา ใช้อำนาจทางทหารบีบให้ ๓ ทรราชย์บินออกนอกประเทศ โดยหน้าฉากกษัตริย์ให้คำมั่นสัญญาต่อหน้า ๓ ทรราชย์ว่าจะไม่ยึดสมบัติอันมหาศาลของพวกเขา และจะให้กลับเข้าประเทศอย่างแน่นอนเมื่อเรื่องสงบลง แต่หลังเหตุการณ์ไม่นาน กษัตริย์กลับสนับสนุนให้ยึดสมบัติของพวกเขา และแสดงท่าทีเฉยเมยต่อการขอกลับประเทศในระยะ ๒ ปีแรก
การแย่งผลประโยชน์กับการหักหลังเป็นของคู่กัน กษัตริย์ซึ่งถือกันว่าเป็นผู้สูงส่ง ก็หาได้พ้นจากวิถีการแก่งแย่งด้วยการหักหลังผู้อื่นก็หาไม่ โอกาสใคร โอกาสมัน ผู้กำชัยชนะที่แท้จริงในวันมหาวิปโยคหาใช่ประชาชนเราท่านตามที่เข้าใจกัน แท้ที่จริงคือ สถาบันพระมหากษัตริย์หรือกษัตริย์ภูมิพลจอมวางแผน

หลัง ๑๔ ตุลา อำนาจการปกครองจึงหวนกลับมาสู่อ้อมอกของกลุ่มศักดินาอีกครั้งหนึ่ง หลังจากการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่เมื่อ ๒๔๗๕ และต้องอยู่เบื้องล่างกลุ่มทหารมาตลอด นายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรีเป็นคนที่กษัตริย์ทรงไว้วางพระทัยมากที่สุดคนหนึ่ง ได้รับการแต่งตั้งจากพระองค์ให้เป็นนายกรัฐมนตรีหลังเหตุการณ์นองเลือด สัญญา ธรรมศักดิ์ใช้ความเกลียดชังต่อ ๓ ทรราชย์ของปวงชน สร้างความนิยมให้สถาบันกษัตริย์ด้วยการเหยียบ ๓ ทรราชย์ให้จมดิน ซ้ำยังโยกย้ายนายทหาร ตำรวจที่เป็นเส้นสาย ๓ ทรราชย์ออกจากตำแหน่งสำคัญๆทางราชการ ในช่วงนี้อิทธิพลศักดินาใหญ่ค่อยๆเข้าแทนที่อิทธิพลของกลุ่มทหาร โดยสรรหาบุคคลที่จงรักภักดี ไม่ว่าจะจริงใจหรือด้วยความทะเยอทะยาน เข้ามามีบทบาททางราชการเมือง เช่น สมัคร สุนทรเวช(ครั้งสมัยยังอยู่ประชาธิปัตย์) พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์(นายทหารภูธรขณะนั้น) พล.ต.อ.มนต์ชัย พันธ์คงชื่น อธิบดีกรมตำรวจในช่วงนั้น พร้อมกับการปรับปรุงตำรวจชายแดน ฐานกำลังสำคัญของตนให้มีอาวุธทันสมัยขึ้น แต่ก็ไม่อาจเข้าครอบงำทหาร ตำรวจทุกส่วน เพราะทหาร ตำรวจบางคนที่มีอำนาจอยู่แล้ว ไม่คิดที่จะไปเกาะขาหรือชายกระโปรงใครทั้งสิ้น เช่น พวกทหารยังเติร์กและนายตำรวจที่เข้าร่วมกบฏใน ๑ เมษา ๒๕๒๔ ซึ่งพวกเขาเชื่อมั่นในความสามารถของตนมากกว่าการเดินเส้นสายกษัตริย์ เพราะต้องเอาใจและปฏิบัติตามความมักใหญ่ใฝ่สูง รวมทั้งความคิดพิเรนๆของศักดินาใหญ่

นอกจากกำลังทหาร ตำรวจแล้ว ศักดินาใหญ่ยังพยายามหาฐานกำลังสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยการตั้งกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน นวพล กระทิงแดง ด้วยความบันเทิง ความเชื่องมงาย เพื่อดำรงความภักดีของพวกเขาต่อไปด้วยการพระราชทานผ้าพันคอ ให้เข้าเฝ้าอย่างใกล้ชิด ให้สายสะพายเหรียญตรา รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทอง นับวันกำลังของศักดินาใหญ่จะเข้มแข็งขึ้น แต่ความขัดแย้งภายในระหว่างกษัตริย์และราชินีไม่มีทีท่าจะลดลงเลย

ในช่วงที่คึกฤทธิ์ได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานสภาสนามม้า ซึ่งเป็นสภาชุดพระราชทาน แต่งตั้งโดยกษัตริย์ภูมิพล พระองค์ทรงมอบให้คึกฤทธิ์แก้กฎมณเฑียรบาลเสียใหม่ โดยให้สตรีมีสิทธิ์ที่จะเป็นกษัตริย์ได้เช่นกัน ทั้งนี้

เพื่อพระองค์จะได้หนุนฟ้าหญิงสิรินธร พระธิดาองค์โปรดของพระองค์ให้มีโอกาสเป็นกษัตริย์ได้และจะได้เป็นตัวแทนของราชวงศ์สายสามี ขณะที่ราชินีสิริกิตติ์พยายามจะทรงดันลูกชายปัญญาอ่อนสุดที่รักขึ้นเป็นกษัตริย์เพื่อตนจะได้เข้ากุมบังเหียนตามแผนที่ฝ่ายกิติยากรและจักรพงษ์ได้ร่วมวางไว้
การพยายามสร้างชื่อเสียงและปลูกฝังความจงรักภักดีในหมู่นักศึกษาของศักดินาใหญ่ กลับไม่เป็นไปตามที่กษัตริย์ภูมิพลคาดการณ์ พระองค์ทรงเอาใจศูนย์นิสิตด้วยการทรงเสด็จไปพระราชทานเพลิงศพวีรชน พระราชทานโอวาทและให้การสนับสนุนนักศึกษาหลายๆประการ แต่ด้วยความตื่นตัวของภาวะการเมืองในระยะนั้น นักศึกษาหาได้ติดกับสถาบันกษัตริย์ซึ่งสวยหรูแต่ภายนอก พวกเขากลับลุกขึ้นเพื่อต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม เพื่อสิทธิเสรีภาพ เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นของผู้คนโดยเฉพาะชาวนา กรรมกรอย่างขนานใหญ่ และส่งผลกระทบกระเทือนผลประโยชน์กลุ่มศักดินาอย่างใหญ่หลวง สุดกำลังของทั้งสองพระองค์จะเหนี่ยวรั้งไว้ได้ ศักดินาใหญ่จึงหันมาวางแผนเพื่อกำจัดคนรุ่นหนุ่มสาวมิให้เป็นเสี้ยนหนามพระองค์ต่อไป
โดยก่อนหน้านี้ไม่นาน ครอบครัวกษัตริย์ได้ไปให้พระหมอดูทำนายอนาคต พระองค์นั้นบอกว่าราชวงศ์จักรีถึงฆาต ชะตาขาดเสียแล้วในรัชกาลนี้ หากจะให้มีรัชกาลที่ ๑๐ ต่อไปแล้ว กษัตริย์ต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งทางการเมือง ตั้งแต่เดือนสิงหาคมเป็นต้นไป จากนั้นต้องฆ่าประชาชนสัก ๓๐,๐๐๐ คน ช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดคือ กันยายน-ตุลาคม โดยให้พวกทหารจัดการให้ นอกจากนั้นพระหมอดูยังได้เสนอให้แก้เคล็ดลางร้ายด้วยการให้พระองค์และฟ้าชายนอนลงในโลงศพ และนำเลือดหญิงสาวพรหมจรรย์ของผู้ที่ไม่หวังดีต่อสถาบันกษัตริย์มาชำระพระบาททั้งสองข้าง ด้วยความงมงายอย่างยิ่งยวดและความหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อคนยากไร้ในยุคนั้น กษัตริย์และราชินีกับราชนิกุลกลับคิดถึงความอยู่รอดของบัลลังก์ เฉกเช่นบรรพบุรุษของตนในทุกยุคที่ผ่านมา เมื่อมีเหตุการณ์แหลมคมใดๆเกิดขึ้นในบ้านเมือง ก็ยินดีที่จะให้ความฉิบหายบังเกิดแก่ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์และบ้านเมือง ยิ่งกว่าการเสียผลประโยชน์ ลาภยศ ความสุขและการเสียสละส่วนพระองค์ของสถาบันกษัตริย์เลย เหล่าราชนิกุลของราชวงศ์จักรีสายมหิดลได้ตัดสินพระทัยที่จะปฏิบัติตามคำทำนาย

หลังวันที่ ๑๒ สิงหาคม อันเป็นวันครบรอบวันเกิดของราชินีสิริกิตติ์ไม่นาน ตามแผนการลับขั้นที่ ๑ ให้จัดส่งประภาสให้บินกลับเมืองไทย เพื่อทดสอบการต่อต้านของปวงชน ทั้งสองพระองค์ได้แสดงออกอย่างเด่นชัดในการคัดค้าน การต่อต้านของนักศึกษาและประชาชนด้วยการอนุญาตให้ประภาสเข้าเฝ้า มอบช่อดอกไม้และออกค่าใช้จ่ายจำนวน ๕ แสนบาทเพื่อเป็นค่าเที่ยวบินพิเศษในการนำประภาสกลับไทเป ก่อนจากไปมีการอนุญาตให้ประภาสปรากฏตัวทางโทรทัศน์ เพื่อแสดงบทขอความเห็นใจจากประชาชนโดยอ้างว่าตนเอง ตากำลังใกล้บอดต้องการมารักษาในเมืองไทย เดิมทีถนอมเคยขอสัญญาให้ตนเองกลับประเทศ แต่ศักดินาใหญ่กับทหารบางคนเป็นตัวการอ้างความไม่พอใจของประชาชน โกหกถนอมว่ายังไม่ถึงเวลานั้น แต่เมื่อศักดินาใหญ่ต้องการสร้างสถานการณ์ปราบนักศึกษา กลับแต่งคนไปเชื้อเชิญ ๓ ทรราชย์และให้การต้อนรับอย่างดี โดยได้รับการคุ้มครองอย่างเข้มแข็งจากนายพลทหารบกคนหนึ่งชื่อ ยศ เทพหัสดินทร์ หลานประภาสนั่นเอง
ในช่วงก่อนที่ประภาสจะเข้ามาเมืองไทย ในวงการทหารมีการเปลี่ยนแปลงดุลยอำนาจอย่างมาก เมื่อกฤษณ์ สีวะรา ผู้บัญชาการทหารบก ด่วนตายไปก่อนด้วยการถูกวางยาพิษขณะเข้าโรงพยาบาลมงกุฎด้วยโรคสามัญ แท้จริงกฤษณ์ต้องการใช้โรงพยาบาลเพื่อการประชุมนายทหารคนสนิท วางแผนเตรียมยึดอำนาจมาสู่กลุ่มตน แต่ถูกยศ เทพหัสดินทร์ ลูกน้องที่ไว้ใจได้ของกฤษณ์หักหลัง เพราะกฤษณ์คัดค้านการพยายามกลับเข้ามาของ ๓ ทรราชย์ตั้งแต่หลัง ๑๔ ตุลา กฤษณ์เป็นผู้คุมกำลังทหารมากที่สุดในขณะนั้น ไม่เห็นด้วยกับแผนการขยายอำนาจของกษัตริย์ภูมิพลในกลุ่มทหารและพยายามขัดขวางพระองค์ นี่เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญ
เมื่อมามองประวัติศาสตร์ในยุคหลังจากนี้ไม่กี่ปี ได้มีนายทหารหลายคนที่จะได้เป็นผู้บัญชาการทหารระดับสูงแต่ต้องเสียชีวิตในลักษณะที่คล้ายๆกัน ไม่ทราบสาเหตุเด่นชัด เช่น พล.อ.อำนาจ ดำริกาญจน์,พล.อ.อ.คำรณ ลีละศิริ ซึ่งแต่ละคนล้วนแต่ขัดแย้งกับศักดินาใหญ่ทั้งสิ้น และก็มีข่าวลือว่าเป็นเพราะ "คำบัญชาจากเบื้องบน" ทุกครั้งไป เรื่องทำนองนี้เป็นที่กล่าวขวัญกันทั่ว ในบรรดานายทหารชั้นผู้ใหญ่ เช่น ครั้งหนึ่งขณะที่มีการแข่งขันเลือกตั้งที่ร้อยเอ็ด พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์เป็นนายทหารที่มีจิตใจประชาธิปไตย หากได้รับเลือกตั้งจะเป็นกำลังสำคัญของฝ่ายประชาธิปไตย ในการต้านทานอิทธิพลอันแสนจะล้าหลังของกษัตริย์ ในขณะรณรงค์เลือกตั้ง พล.อ.เกรียงศักดิ์เกิดเป็นไข้หวัดและต้องการไปพักผ่อน แต่ผู้ใกล้ชิดทุกคนต่างเตือนไม่ให้ พล.อ.เกรียงศักดิ์เข้าโรงพยาบาล เพราะเกรงว่าจะเสียชีวิตอย่างกะทันหันเช่นนายพลคนที่ตายอย่างมีเลศนัย เพราะบังอาจไปบดบังรัศมีของสถาบันพระมหากษัตริย์ กฤษณ์ก็เช่นกัน การขึ้นเป็นรัฐมนตรีกลาโหมตามที่พรรคประชาธิปัตย์เสนอ จะทำให้กฤษณ์สามารถผนึกกำลังได้เข้มแข็งยิ่งขึ้นและอำนาจอันควรตกแก่กษัตริย์จะยิ่งริบหรี่ลงทุกวัน แน่นอนกษัตริย์และราชินีย่อมทนในสิ่งนี้ไม่ได้ ใครผู้บังอาจขวางทางพระองค์ ก็จะต้องมีอันเป็นไปตามพระบัญชา

แผนร้ายได้เริ่มขึ้นด้วยการปลุกปั่นลูกเสือชาวบ้าน นวพล กระทิงแดงให้จงเกลียดจลชังนักศึกษาเป็นพิเศษ ใช้กลไกราชการขัดขวาง ประณามและใส่ร้าย หาว่านักศึกษาไม่หวังดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นพวกคอมมิวนิสต์ รวมทั้งใช้ศาสนามาสร้างความขลัง ให้พระเทศน์ ตลอดจนการเข้าทรง ใช้เครื่องรางต่างๆ เช่น ผ่านสำนักปู่สวรรค์ ซึ่งพวกเขาตั้งขึ้นเพื่อทำลายอีกฝ่ายโดยเฉพาะ, พระกิตติวุฒิโฑแห่งจิตภาวัน ฯลฯ รวมทั้ง

การแต่งเพลงปลุกใจ มอมเมาให้ชาวบ้านรังเกียจพวกนักศึกษาและศูนย์นิสิตอย่างยิ่ง ทั้งที่เด็กรุ่นหนุ่มรุ่นสาวเหล่านี้อยากเห็นสังคมที่มีความยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ปัญหาความยากจน ความเน่าเฟะของประเทศได้รับการแก้ไขเท่านั้น ถ้าผู้มีอำนาจในประเทศเข้าใจ และเปิดโอกาสให้พวกเขามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมบ้างอย่างค่อยเป็นค่อยไป ความรุนแรงและนองเลือดจะต้องลดน้อยลงกว่าภาวะปัจจุบันอย่างแน่นอน และยังให้โอกาสสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างสันติได้มากขึ้นด้วย
แผนลับขั้นที่ ๒ ได้เริ่มขึ้นเมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๑๙ มีการส่งพระถนอมเข้ามาเมืองไทยในรูปของสามเณร เพื่อมาบวชเป็นพระที่วัดบวรนิเวศอันเป็นวัดหลวงที่กษัตริย์เคยบวช สามเณรถนอมเข้ามาทั้งๆที่คณะรัฐมนตรีมีมติห้ามเข้ามา พระถนอมได้รับความคุ้มครองจากตำรวจรอบวัด รวมทั้งการอารักขาจากพล.ท.ยศ เทพหัสดินทร์แม่ทัพภาค ๑ ในช่วงนี้เองที่ฝ่ายสนับสนุนศักดินาใหญ่ได้เผยโฉมออกมาอย่างชัดเจน พระนวพล กิตติวุฒโฑ พูดออกอากาศทางโทรทัศน์ว่า "การกลับเข้ามาและการบวชของพระถนอม ได้รับพระบรมราชานุญาตและพระราชดำริเห็นชอบจากพระเจ้าอยู่หัว ฉะนั้นพระถนอมจึงเป็นผู้บริสุทธิ์" นายสมัคร สุนทรเวชรัฐมนตรีช่วยมหาดไทยในขณะนั้น ได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องนี้ว่า "ผมได้รับพระราชกระแสรับสั่งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เป็นผู้ยุติเรื่องนี้" วันต่อมาสมัครก็เดินทางไปนราธิวาสเพื่อเข้าเฝ้ากษัตริย์และราชินี
ทั้งสองพระองค์ซึ่งทำทีว่าไม่รู้เรื่องมาตั้งแต่ต้น โดยได้หลบดูเหตุการณ์อยู่ภาคใต้ ได้รีบเสด็จขึ้นกรุงเทพฯในวันที่ ๒๓ กันยายน และเข้าเยี่ยมพระถนอมทันทีที่ลงจากเครื่องบินที่ท่าอากาศยานดอนเมือง เช่นเดียวกับฟ้าชายวชิราลงกรณ์ ซึ่งกลับจากออสเตรเลียก็ตรงเสด็จเข้าเยี่ยมพระถนอมทันทีในวันที่ ๓ ตุลาคม แทนที่จะเข้านมัสการพระแก้วมรกตตามปกติ การแสดงท่าทีเช่นนี้เป็นการประกาศสนับสนุนพระถนอม และคัดค้านการต่อสู้ของนักศึกษา ประชาชนที่ให้จับฆาตกรมาลงโทษอย่างตรงไปตรงมา

โอกาสอันเหมาะสมที่สุดได้เกิดขึ้น เมื่อนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้จัดแสดงละครเลียนแบบการแขวนคอช่างไฟฟ้า ๒ คนที่ออกติดโปสเตอร์ต่อต้านพระถนอม แต่พวกศักดินาได้ฉวยโอกาสตกแต่งฟิล์มที่ถ่ายรูปตัวละครนั้นเสียใหม่ให้เหมือนเจ้าฟ้าชาย จากนั้นก็ใช้วิธีการที่พวกตนถนัดนักหนา โหมปลุกระดมความจงรักภักดีทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์และวิทยุอย่างขนานใหญ่ โดยกล่าวหานักศึกษาว่าหมิ่นพระบรมเดชานุภาพด้วยการแสดงละครแขวนคอฟ้าชาย เรื่องนี้สร้างความประหลาดใจแก่ชาวบ้านที่ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุในต่างจังหวัดมาก พวกเขาหลงเชื่อคำโฆษณา โดยเฉพาะลูกเสือชาวบ้านถึงกับถูกหลอกให้มาเที่ยวกรุงเทพฯ แต่กลับตาลปัตรได้มาชุมนุมที่พระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ เพื่อให้ดูเหมือนว่าชาวไทยโกรธแค้นแทนสถาบันกษัตริย์ ขณะเดียวกันพวกศักดินาได้ร่วมกับทหารบางกลุ่ม ตระเตรียมพวกอันธพาล กระทิงแดง ตำรวจชายแดน รวมทั้งทหารพลร่มป่าหวายติดอาวุธร้ายแรงครบครับ ล้อมทางเข้าออกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกด้าน

วันแห่งการนองเลือดได้มาถึงเมื่อเช้าตรู่วันที่ ๖ ตุลาคม หนุ่มสาวผู้มีแต่สองมือเปล่าถูกระเบิด กระสุนซัดดังห่าฝน ตายและบาดเจ็บอย่างอเนจอนาถ บางคนถูกจับแขวนคอ เผาทั้งเป็นอย่างสยดสยอง ผู้หญิงบางคนถูกข่มขืนแล้วฆ่าอย่างไร้ความปรานี บางคนถูกทรมานเอาไม้ตอกทั้งเป็น เอาไม้แทงเข้าช่องคลอดของเด็กสาวผู้ไร้เดียงสา และแล้วเลือดบริสุทธิ์จากหญิงสาวพรหมจรรย์ก็ได้ถูกนำไปล้างพระบาททั้งสองข้างของพระมหากษัตริย์ไทยผู้สูงส่งตามพิธีกรรมทางไสยศาสตร์อันพิสดาร ชีวิตผู้คนจำนวนนับร้อยนับพัน ผู้ไร้ความผิด ต้องตกเป็นเหยื่อของความโง่เขลาเบาปัญญาและความมัวเมาในอำนาจของกษัตริย์และราชินี ทุกครั้งที่มีการเอ่ยถึงเหตุการณ์มหาวิปโยคในวันที่ ๖ ตุลาคม ยากยิ่งที่ชาวไทยจะไม่หวนระลึกถึงกษัตริย์ภูมิพลและราชินีสิริกิตติ์คนบาปในคราบนักบุญ ผู้บงการและอยู่เบื้องหลังการตายอันน่าขนพองสยองเกล้าของเหล่านักศึกษาผู้บริสุทธิ์

ในตอนเย็นวันที่ ๖ ตุลาคม กลุ่มทหารก็ประกาศยึดอำนาจโดยมีพลเรือเอกสงัด ชลออยู่(รัฐมนตรีกลาโหมในขณะนั้น)เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ก่อนหน้ามีการประกาศยึดอำนาจในเย็นวันนั้น มีการพบปะระหว่างกษัตริย์ภูมิพลและพล.อ.อรุณ ทวาทสิน เพื่อไปทาบทามพลเรือเอกสงัด ชะลออยู่ให้เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ เมื่อพลเรือเอกสงัดทราบว่ากษัตริย์ทรงสนับสนุนการปฏิวัติครั้งนี้อย่างยิ่งจึงได้ยอมรับ หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งรัฐบาลโดยนายธานินทร์ กรัยวิเชียรผู้มีความคิดคับแคบและใช้อำนาจเผด็จการในการบริหารประเทศตามอำเภอใจร่วมกับนายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีมหาดไทยทั้งสองต่างก็เป็นผู้ใกล้ชิด และวางพระทัยของสถาบันกษัตริย์โดยเฉพาะราชินีสิริกิตติ์ เห็นได้ชัดว่าการได้ดิบได้ดีของนายสมัคร มาจากลักษณะมักใหญ่ใฝ่สูง ถีบตัวขึ้นมาจากการเกาะชายกระโปรงของฝ่ายหญิง พร้อมกับการถีบส่งเพื่อนร่วมงานและผู้มีบุญคุณทุกคน แม้แต่นายธรรมนูญ เทียนเงินและพรรคประชาธิปัตย์ผู้โอบอุ้มทางการเมืองตั้งแต่สมัครยังไม่มีชื่อเสียงใดๆ

ในช่วงหลัง ๖ ตุลา ไม่นาน ราชินีสิริกิตติ์ผู้กำบังเหียนรัฐบาลชุดใหม่ ได้มีบทบาทมากและพยายามสร้างฐานอำนาจของตนให้มั่นคงยิ่งขึ้นในกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน โดยเฉพาะในเขตภูธรที่เป็นของกษัตริย์ภูมิพล และในวันที่ ๕ พฤศจิกายน๒๕๑๙ ราชินีและฟ้าชายได้พาประธานลูกเสือชาวบ้านจำนวนหนึ่งไปสาบานตนกลางดึกในวัดพระแก้ว ว่าจะรับใช้และจงรักภักดีต่อราชินีเสมอไป การใช้เล่ห์กลสารพัด เพื่อหลอกล่อ ผูกมัดทางจิตใจชาวบ้านและข้าราชการระดับต่างๆอย่างเช่นตัวอย่างข้างต้นมักจะมีเป็นประจำ บางครั้งถึงกับจัดงานฉลองเลี้ยงอาหารในพระราชวังเป็นการส่วนพระองค์เอง มีการแจกของที่ระลึกเหรียญตราเป็นกรณีพิเศษ พวกทหารเสือ

ราชินีและทหารที่ค่ายนวมินทรชลบุรี เป็นตัวอย่างของขุมกำลังที่ราชินีผู้มักใหญ่ใฝ่สูงได้พยายามสร้างขึ้นมาจากศรัทธา และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเหล่าทหาร พวกเขายังหลงคิดว่า การเสียสละให้กับราชินีเป็นคุณอันใหญ่หลวงต่อประเทศชาติ แท้จริงการเสียสละของเขาไม่เพียงแต่ไร้ค่า แต่ยังสร้างความฉิบหายกับประเทศโดยส่วนรวม โดยที่เขาไม่เข้าใจเลย

สมเด็จพระราชินีสิริกิตติ์ เติบโตมาจากพระราชวงศ์ชั้นปลายแถว เป็นเด็กหญิงหม่อมราชวงศ์ตัวเล็กๆ ที่เคยศึกษาในโรงเรียนสามัญเช่นเดียวกับลูกชาวบ้านทั่วไปที่โรงเรียนสายปัญญา ครั้นต่อมาได้เป็นราชินี ด้วยอุบายอันแนบเนียนของพระบิดาและญาติวงศ์ที่ใกล้ชิด เช่น จักรพงษ์และสนิทวงศ์ สมเด็จทรงมีลักษณะทะเยอทะยานใฝ่สูงเป็นพิเศษ ยิ่งมีอำนาจสูงก็ยิ่งหลงระเริง ทรงเป็นสตรีที่เจ้าเล่ห์เพทุบาย มักเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์สำคัญๆของบ้านเมือง บางครั้งถึงกับออกหน้าอย่างทระนง เช่น การแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารหลังเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ๒๕๑๖ เกือบทุกครั้ง แต่ที่โด่งดังคือ การตั้งเปรม ติณสูลานนท์จากผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก เป็นผู้บัญชาการทหารบก พร้อมกับเตะโด่ง เสริม ณ นคร ผู้บัญชาการทหารบกขณะนั้น ไปเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด การต่ออายุเปรมในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีอิทธิพลยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศ โดยสมเด็จสั่งให้อาทิตย์เล่นเกมส์นี้ร่วมกับพระองค์ แม้คณะรัฐมนตรีหลายท่านจะคัดค้านเพราะไม่ชอบด้วยตัวบทกฎหมาย แต่ในที่สุดคณะรัฐมนตรีต้องอนุมัติอย่างเฝื่อนๆด้วยจำยอมต่อ "ข้อมูลใหม่" ซึ่งก็คือพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จ อีกครั้งหนึ่งที่เด่นมากและมีผลต่อการเปลี่ยนดุลยอำนาจในหมู่ทหารอย่างพลิกหน้ามือเป็นหลังมือคือ กรณีหักหลังกลุ่มยังเติร์กในกบฏวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๔ สมเด็จเป็นผู้ดึงดันให้กษัตริย์ภูมิพลและเปรมทรยศต่อยังเติร์ก และพากันหนีไปตั้งกองบัญชาปราบกบฏที่โคราช ทั้งๆที่เปรมและกษัตริย์ภูมิพลเป็นผู้เปิดไฟเขียวให้พวกยังเติร์กและสัณห์ปฏิวัติเอง ช่วงจังหวะอาทิตย์ได้โดดเด่นขึ้นมาเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่แท้จริงคุมทั้งแม่ทัพภาค ๑ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก, ผู้อำนวยการรักษาพระนคร ฐานอำนาจทางทหารจึงตกอยู่ในมือของสมเด็จโดยผ่านอาทิตย์ กำลังเอก, ทหารเสือราชินีที่สมเด็จทรงโปรดปรานเป็นพิเศษ บางครั้งการใช้อำนาจของสมเด็จเป็นไปอย่างมัวเมา โดยไม่เคยคำนึงถึงผลกระทบต่อประเทศชาติเลย เช่น กรณีกลุ่มยังเติร์กอยากขอเข้ารับราชการทหารใหม่ ซึ่งน่าที่จะอนุญาตเพราะจะเป็นการสมานความแตกร้าวในกองทัพมิให้สลายเป็นเสี่ยงๆมากไปกว่านี้ อีกทั้งจะยังเป็นการรักษาสมรรถภาพของกองทัพในการตั้งรับกองทัพเวียดนามที่กำลังจ่อคอหอยประเทศไทยอยู่ขณะนี้ เพราะกลุ่มยังเติร์กเป็นนายทหารที่มีฝีมือ ผ่านการรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับพลทหารมาอย่างโชกโชน ขณะที่ผู้บัญชาการระดับกรมและกองพันส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มักร่วมรบกับลูกน้องในห้องแอร์ พวกเขา ๒๐ คนเศษจึงเป็นกำลังที่สำคัญของกองทัพไทย แต่สมเด็จไม่ได้มองเห็นคุณค่าของพวกเขาเลย สมเด็จห่วงอำนาจของตนในกองทัพบกมากกว่าห่วงสถานการณ์ทางชายแดน พระองค์จึงใช้สิทธิพิเศษในการวีโต้ทุกครั้ง ไม่ว่าใครจะมาเพียรพยายามขอร้องอย่างใด คำตอบก็คือ "ไม่"

บทบาททางการเมืองทั้งลับและเปิดเผยด้วยลูกไม้อันแพรวพราวของสมเด็จ เป็นที่ลือเลื่องกันไปทั่วในหมู่ข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือนชั้นผู้ใหญ่ วงการนักการเมืองและนักธุรกิจชั้นสูงต่างยกย่องสมเด็จในนามสมญาต่างๆ และใช้กันอย่างกว้างขวาง บ่อยครั้งที่หนังสือพิมพ์มีการเขียนค่อนแคะด้วยพระสมญานามอย่างครื้นเครง เช่น "พระนางอสรพิษ" "ซูสีไทเฮา" "ผู้บัญชาการผบ.ทบ." "คำสั่งเบื้องบน" เป็นต้น จนรู้กันทั่ว เดี๋ยวนี้ข้าราชการคนใดอยากเป็นใหญ่เป็นโตในพริบตาก็ต้องผ่านเส้น "สมเด็จ" เพียงแค่กราบใต้เบื้องพระบาทงามๆ และปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์จนมีผลงานให้ดูเสมือนหนึ่งจงรักภักดี และจะพยายามถวายชีวิตนี้ให้พระองค์เท่านั้น ความยิ่งใหญ่นั้นก็จะมาได้อย่างง่ายดาย จนถึงกับมีนายทหารพูดว่า "อยากเป็นผู้การ ก็ให้ไปกราบท่าน" นี่จึงเปิดช่องให้พวกมักใหญ่ใฝ่สูงแต่ด้อยฝีมือต้องเข้ามาซบอกเกาะขอบชายกระโปรงตามๆกัน เช่น พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก, นายสมัคร สุนทรเวช, นายพลตำรวจเจริญฤทธิ์ จำรัสโรมรัน, นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร, นางทมยันตี, อุทาร สนิทวงศ์ เป็นต้น

นอกจากสมเด็จจะเป็นผู้มัวเมาในอำนาจแล้ว ยังทรงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อในเรื่องฉลองพระองค์(๖) และการรักษาพระสิริโฉมอันเหี่ยวย่น ซึ่งร่วงโรยไปตามสังขารให้กลับเต่งตึงหวานซึ้งราวสาวแรกรุ่น พระองค์ทรงยินดีที่จะเสียพระราชทรัพย์ไม่ว่าสักเพียงใด เพื่อให้ประเทศไทยมีราชินีที่ยังสาวและสวยสง่าเป็นศรีแห่งแว่นแคว้นตลอดไป จนถึงกับมีข่าวเกรียวกราวว่าพระองค์ทรงเสด็จไปอเมริกาเพื่อยกเครื่องใหม่ในปี ๒๕๒๓ (๗) แม้จะอ้างว่าไปเพื่อรักษาโรคภูมิแพ้ก็ตามทีแท้จริงพระองค์ก็มีพระชนมายุอีกเพียงปีเดียวก็ครบ ๕๐ พรรษา การมีพระวรกายตามพรรษาจริงก็มิได้ทำให้ประเทศชาติต้องเสื่อมเสียหรือพินาศลงไปเลยแม้แต่น้อย กลับจะทรงเป็นแบบอย่างที่ดีงามของประชาชน แต่การใช้จ่ายเงินภาษีของชาติในภาวะที่เศรษฐกิจฝืดเคือง ประชาชนอดอยากไปทั่ว อย่างฟุ้งเฟ้อไร้สติเช่นนี้ รังแต่จะทำผู้คนนินทา ด่ากันไปทั่วทั้งแผ่นดิน
การวางพระองค์และพระท่วงท่าที่แสดงออกก็เป็นสิ่งที่ผู้คนวิพากษ์วิจารณ์กันมาก เช่น การประพาสอเมริกาปลายปี ๒๕๒๔ พระองค์ทรงโอบกอดเต้นรำกับหนุ่มชาวนาอเมริกาอย่างสนิทแน่น และภาพนี้สื่อมวลชนทั่วโลก รวมทั้งภายในประเทศ มีการนำมาตีแผ่กันทั่ว เป็นภาพที่น่าสลดสังเวชมากที่พระราชินีไทย ไม่มีการไว้พระองค์ในฐานะสตรีผู้สูงศักดิ์ที่พึงมีสมบัติกุลสตรีไทยบ้างตามสมควร, อีกครั้งหนึ่งราวปี ๒๕๒๐ พระองค์ทรงนั่งป้อนพระขนมแก่ชายหนุ่มลูกเสือชาวบ้านคนหนึ่ง ด้วยท่วงท่าที่น่าชมเชย ดั่งหญิงสาวแรกแย้มป้อนขนมให้

คู่รักของตน ภาพนี้ได้รับการตีพิมพ์ในข่าวสังคมหน้าในของหนังสือพิมพ์ เป็นภาพที่บัดสี ขนาดชาวบ้านนินทาอย่างรุนแรง จนไม่อาจจะเขียนเป็นตัวหนังสือ ปัจจุบันพระเกียรติคุณของสมเด็จในสายตาของปวงชนลดลงจนกลายเป็นเรื่องตลก เรื่องสนุกที่ชาวบ้านจะเล่าสู่กันฟังหลังอาหารอย่างครึกครื้นเสียแล้ว

เนื่องจากสมเด็จไม่ได้ทรงศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือการศึกษาขั้นสูง ประกอบกับไม่ค่อยเข้าใจกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ สมเด็จจึงเป็นผู้ที่เชื่อคนง่าย ชอบการยกยอปอปั้น คำหวานหอม ตลอดจนเชื่อผีสางโชคลางเป็นอย่างยิ่ง หลายครั้งทีเดียวที่พระองค์เล่าให้นางสนองพระโอษฐ์ฟังว่า พระนเรศวรมาเข้าฝัน บางครั้งถึงกับปรากฏต่อหน้าพระพักตร์ และเมื่อพระองค์ทรงตื่นก็ปลุกกษัตริย์ภูมิพลขึ้นทอดพระเนตร ก็ยังคงทอดพระเนตรเห็นวิญญาณนั้นปรากฏอยู่ (ความเป็นจริงราชินีและกษัตริย์ทรงขัดเคืองจนมิได้บรรทมด้วยกันมานานแล้ว) และหลายครั้งที่ให้คุณหญิงแดง (คุณหญิงสวรี เทพาคำ) เข้าทรง เพื่อพระองค์จะได้ติดต่อกับวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ รวมทั้งการล่วงรู้เหตุการณ์สำคัญๆในอนาคตได้แม่นยำ ดังนั้นสมเด็จจึงนับถือและสนิทสนมกับคุณหญิงแดงมาก ทั้งสองอยู่ด้วยกันดึกๆจนสว่างเพื่อประกอบพิธีกรรมและปรึกษาความเมืองกัน คุณหญิงแดงจึงเป็นเป้าด่านแรกในการเข้าหาสมเด็จ
อาทิตย์ กำลังเอกผู้ต้องการเป็นใหญ่ ได้ใกล้ชิดกับสมเด็จเป็นพิเศษสุดในระยะหลังโดยผ่านคุณหญิงแดงนี่เอง การเข้าทรงและประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ยิ่งทำให้พระองค์ทรงเชื่ออย่างฝังใจในเรื่องลางสังหรณ์ คำทำนายของโหรใหญ่ การดูโชคชะตาราศีของพระ เรื่องนี้สมเด็จเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยันเรื่องเหล่านี้ด้วยตนเอง เช่น "เรื่องโหราศาสตร์ เชื่อเป็นบางคน เฉพาะที่คิดเลขเก่งจริงๆ พ่อฉันก็ชอบเกี่ยวกับเรื่องโหราศาสตร์ ส่วนเรื่องวิญญาณก็เชื่อ เราเชื่อเรื่องวิญญาณ เพราะว่าตัวเองเคยประสบหลายหน" "เรื่องพระนเรศวรมาเข้าทรงสุบินนั้นเป็นความจริง แต่ฉันอาจแต่งเอาเองในส่วนลึกของหัวใจก็ได้" พระองค์ทรงคลั่งไคล้เรื่องทำนองนี้ มีอยู่ครั้งหนึ่งถึงกับออกประกาศชักชวนให้ปฏิบัติตาม จนเป็นข่าวเกรียวกราวในหน้าหนังสือพิมพ์ เพราะพระองค์ทรงสุบินไปว่า คนที่เกิดปีมะ จะมีอันเป็นไป มีอาเพศแก่ตน ให้ชวนกันไปทำบุญที่โบสถ์พราหมณ์ มีผู้คนมากมายตื่น แล้วบอกต่อๆกันจนโบสถ์พราหมณ์ที่เสาชิงช้าเกือบพัง, อีกเรื่องหนึ่งเกิดขึ้นภายในราชวัง คือ หลังเหตุการณ์ ๖ ตุลาไม่นานนัก สมเด็จทรงรับสั่งให้มีการประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์แก่ฟ้าชายวชิราลงกรณ์ ด้วยการปั้นหุ่นขนาดเท่าฟ้าชายและมีลักษณะเหมือนจริงทุกประการ และเอาหุ่นนั้นลงนอนในโลงศพ อันเป็นพิธีสะเดาะเคราะห์ต่ออายุให้ฟ้าชาย เรื่องนี้ความแตกเพราะ ฟ้าชายบังเกิดความเมามันจึงจ้างคน ๔ คน แบกโลงศพซึ่งมีหุ่นของพระองค์อยู่ข้างใน ห่อโลงศพอย่างสวยงาม ส่งไปให้น้าของโสมสวลี บ้านอยู่แถวคลองประปาสามเสน หม่อมน้าทรงแปลกพระทัย และเมื่อแกะกล่องออกมาเห็นในโลงศพมีศพฟ้าชายก็ตกพระทัย ร้องกรี๊ดดังลั่น จึงโทรเรียกตำรวจท้องที่มาจัดการกับชาย ๔ คนนั้น มีชาวบ้านละแวกนั้น แห่กันมามุงดูมืดฟ้ามัวดิน ขณะที่หม่อมน้ายังไม่หายตกพระทัย ก็พอดีมีเสียงโทรศัพท์จากฟ้าชายและโสมสวลี หัวเราะครึกครื้นมาตามสาย ทรงทูลหม่อมน้าว่า "ทรงตกพระทัยมากไหม" น้าของโสมสวลีจึงมาถึงบางอ้อ ด้วยความโกรธจัดจึงพูดไปว่า "อยากถวายผางพะย่ะค่ะ"(อยากเตะ) ทางตำรวจท้องที่หัวปั่นไม่รู้จะทำอย่างไร จึงต้องปล่อยชายผู้ต้องหาไป เรื่องนี้สามารถสอบถามได้จากชาวบ้านละแวกนั้น ซึ่งต่างก็รู้สึกทึ่งในการไม่สมประกอบทางปัญญาของพวกราชนิกุล

ความใฝ่ฝันที่จะให้ราชบัลลังก์ตกอยู่กับตระกูลของตนและญาติวงศ์ที่ใกล้ชิด เป็นความฝันที่ใกล้จริง เมื่อพระองค์ทรงกะเกณฑ์ให้ฟ้าชายวชิราลงกรณ์แต่งงานกับโสมสวลี กิติยากรหลานแท้ๆของพระองค์ เมื่อวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๒๐ วชิราลงกรณ์เป็นโอรสที่สนิทสนมและรักทูลกระหม่อมแม่มากกว่าพ่อ ทรงรักและเชื่อฟังแม่มากถึงกับเขียนกลอนสดุดีสมเด็จขณะที่ยังเรียนอยู่ที่ออสเตรเลีย วชิราลงกรณ์นั้นเรียนไม่เก่ง เมื่อครั้งไปเรียนที่อังกฤษ ปรากฏว่าทรงสอบได้วิชาภาษาไทยเพียงวิชาเดียว ต้องย้ายโรงเรียนถึง ๓ ครั้ง ในที่สุดย้ายมาเรียนวิทยาลัยดันทรูนในออสเตรเลีย นักเรียนไทยในออสเตรเลีย มักเล่าสู่กันฟังถึงเรื่องของฟ้าชายเสมอว่า ที่วิทยาลัยนี้มีการศึกษาสองระดับด้วยกัน ผู้ที่มีเกรดดีจึงจะได้เรียนในระดับนายร้อย ส่วนผู้ทำเกรดไม่ได้จะได้เรียนแค่ระดับนายสิบเท่านั้น ฟ้าชายของเราทำคะแนนไม่ได้ จึงได้เรียนแค่นายสิบเท่านั้น เห็นได้จากภาพที่แพร่ในช่วงที่มีการรับปริญญา จะเห็นฟ้าชายแต่งชุดทหารยศแค่สิบโทเท่านั้น แต่มีการอ้างว่าที่วิทยาลัยนี้ เขาก็แต่งกันอย่างนี้ทั้งนั้น มันน่าตลกสิ้นดี ที่เมื่อฟ้าชายกลับถึงเมืองไทย สามเหล่าทัพจำต้องกุลีกุจอถวายพระยศเป็นร้อยเอก, เรือเอกและเรืออากาศอย่างเสียไม่ได้
ฟ้าชายชอบใส่ชุดทหารและติดอาวุธตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ทั้งๆที่พระองค์รับราชการฝ่ายข่าวของกองทัพ นอกจากพระองค์จะทรงพยายามแสดงออกถึงความสามารถสูงส่งอย่างเบาปัญญาแล้ว บรรดาที่อยู่ใกล้ชิดก็จะช่วยกันโหมข่าว สร้างชื่อเสียงให้ฟ้าชายเพื่อจะได้มีพระเกียรติสมกับสยามมกุฎราชกุมาร เช่น วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ สื่อมวลชนทุกประเภทพากันประโคมข่าวว่า รถเกราะพาหนะของฟ้าชายถูกผกค.ซุ่มโจมตีที่บริเวณเขาค้อ (เพชรบูรณ์) พระองค์ได้แสดงวีรกรรมอย่างอาจหาญ สั่งสละรถตนเอง ได้หลบและเคลื่อนที่เข้าจุดที่มั่น ทรงบัญชาให้หน่วยปืนใหญ่ที่บ้านทุ่งสมอ ระดมยิงไปที่ผกค. จนพวกนั้นล่าถอยกลับไป แต่สำหรับทหารที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างทราบดีว่า เฮลิคอปเตอร์ของฟ้าชายถูกยิงตก และก็ไม่มีวีรกรรมใดๆปรากฏขึ้นเลย จะมีก็เพียงข่าวลือและเขาเล่าว่า แต่เมื่อได้พบเห็นฟ้าชายที่ทรงกระทำอะไรแผลงๆแบบไม่ค่อยเต็ม ความที่เคยสงสัยก็กลับกระจ่างอย่างไม่น่าเชื่อ

สำหรับโสมสวลีทรงเรียนหนังสือครั้งแรกที่โรงเรียนจิตรลดา การเรียนอยู่ในระดับต่ำ จนต้องสอบประถม ๓ ตก ๑ ครั้ง เมื่อย้ายมาเรียนที่โรงเรียนราชินีล่าง(ปากคลองตลาด) การเรียนก็ไม่ดีขึ้น ครูถึงกับเอ่ยปากหนักใจแทน เพราะโสมสวลีของเราสอบ ม.ศ. ๒ ตกซ้ำ ๒ ปีติดต่อกันจึงลาออก สมเด็จทรงรับมาชุบเลี้ยงในราชวัง ฝึกทำของคาวหวานจนเก่งงานครัว ทั้งฟ้าชายและโสมสวลีต่างมีสายโลหิตที่ใกล้ชิดกันมาก มีคนเกรงว่าหากแต่งงานกันเช่นนี้ จะทำให้โอรสและธิดาที่ทรงประสูติมาจะมีโอกาสปัญญาอ่อนมาก เพราะเพียงแค่ลำพังสองพระองค์ก็ทรงมีลักษณะอับเฉาทางปัญญามากพออยู่แล้ว เรื่องนี้มีผู้ทัวงติงมาก แม้แต่กษัตริย์ภูมิพลเอง แต่เพราะเป็นความต้องการของฟ้าชายที่ถูกแม่ขอร้องให้แต่งงาน เรื่องจึงต้องว่ากันไปตามเพลง ผลมาปรากฏตอนท้ายมีผู้ที่เสียพระทัยมากที่สุดสองคนคือ โสมสวลีและสมเด็จ เพราะฟ้าชายทรงหนีไปมีนางสนมมากมายและไม่คิดจะใยดีโสมสวลีต่อไป เพราะโสมสวลีคือลูกสะใภ้ที่แม่ต้องการ ส่วนเมียสุดที่รักของฉันคือ ยุวธิดา

การที่สมเด็จทรงเชิดฟ้าชายผู้อยู่ในโอวาทให้มีบทบาทที่จะรับตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป ด้วยการกุมบังเหียนได้ทั้งหลานและลูก นับเป็นความสำเร็จทางการเมืองชิ้นสำคัญ แต่สมเด็จก็ทรงพร่ำเพ้อว่าพระองค์ทรงไม่รู้จักการเมืองและไม่ปรารถนาที่จะยุ่งเกี่ยว นอกจากการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้อย่างฉาบฉวย และหากสิ่งนี้คือการเมือง พระองค์ก็อดไม่ได้ที่อุทิศตัว เพื่อช่วยเหลือพวกเขาอย่างสุกเอาเผากินกันต่อไป พระองค์ถึงกับปรารภว่า "คนที่จนที่สุดบวกจนที่สุดคือชาวเขาและชาวไทยอิสลาม จนอย่างชนิดที่เราไม่เคยเห็น อิสานก็ไม่เคยเห็นอย่างนั้น เสื้อผ้ากะรุ่งกะริ่ง ร่างกายซูบซีดขาดเลือด ฉันให้แม่ทัพใต้ ตอนนั้นคุณปิ่น ธรรมศรี คุณเปรมเป็นผู้ช่วยหรือรองผบ.ทบ. ฉันไม่เข้าใจว่ารองหรือผู้ช่วยต่างกันอย่างไร คุณเปรมไปเฝ้าที่นั่น คุณเปรมก็บอก "ปิ่นทำไมไม่ช่วยราษฎรล่ะ" คุณปิ่นบอก "แหม ก็ไปก้าวก่าย" อันนี้ก็การเมืองอีกใช่ไหม ฉันไม่ทราบจะทำอย่างไร การเมืองนี่เป็นอย่างไร ฉันไม่ทราบจะทำอย่างไร เพราะราษฎรเอามาให้ช่วย ขนาดจุฬาภรณ์และสิรินธรถึงกับเคยแย่งฎีกาชาวบ้านจากมือของตำรวจพระราชวัง โธ่ คุณ ถ้าเผื่อปิดนี่ บ้านเมืองเราจะไปไม่ไหวนะ ราษฎรไม่รู้จะออกทางไหน เราก็มีหน้าที่เอามา แล้วเอาไปให้แก่รัฐบาลเท่านั้น" (๙)
สมเด็จแม้จะรู้ว่าชาวบ้านอดอยากแร้นแค้นมาก แต่พระองค์ไม่เคยทรงทราบเลยว่า เลือดของประชาชนที่ขาดหายไปจนซูบซีดนั้น ใครเป็นผู้สูบไป พระองค์ก็ไม่ต่างจากจอมเผด็จการทั้งหลายในโลกรวมทั้งพระนางซูสีไทเฮา ซึ่งไม่เคยทราบต้นสายปลายเหตุความทุกข์ยากของแผ่นดิน พวกเขาได้แต่สงสาร เห็นใจและสงเคราะห์ช่วยเหลือไปตามความสบายใจของตน พระองค์หารู้ไม่ว่า ก็เพราะอำนาจของสถาบันพระองค์ที่ครอบงำความก้าวหน้าของสังคม และคอยค้ำจุนระบบคนกินคนอันเลวร้ายของสังคม ขณะเดียวกันธุรกิจสมัยใหม่ของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ก็มีส่วนร่วมสูบเลือดชาวไทยให้หนักหน่วงยิ่งขึ้น อิทธิพลของสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ ต้นตอความยากจนทุกข์เข็ญของประชาชนทั่วทั้งประเทศ
ขณะที่สมเด็จทรงใช้กลเม็ดเด็ดพรายแย่งราชบัลลังก์จากกษัตริย์ผู้ฆ่าพี่ชายอย่างเลือดเย็น มาสู่ตระกูลของตนพร้อมกับซ่องสุมกำลังทหารเสือราชินี, ผลักดันอาทิตย์ กำลังเอกขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหาร เพื่อหวังกุมอำนาจทั่วทั้งแผ่นดินมาสู่กำมือของตนเช่นนี้แล้ว พระองค์ยังจะกล้าเอ่ยปากว่า พระองค์ไม่รู้จักคำว่าการเมืองอีกหรือ เพราะทุกย่างก้าวของความมักใหญ่ใฝ่สูง ล้วนกระทบกระเทือนต่อชีวิตตัวดำๆของชาวไทยทั่วทั้งประเทศ หากพระองค์มีเจตนาหวังดีต่อประชาชนอย่างแท้จริง ก็จงมาช่วยกันล้มระบบอภิสิทธิ์ของซากเดนศักดินาใหญ่ มาช่วยกันพัฒนาและปลุกความตื่นตัวของประชาชนให้สามารถคุ้มครองและช่วยเหลือตนเอง ในการต่อสู้เพื่อปากท้องในสังคมอย่างยุติธรรมต่อไป เปิดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทำการปฏิรูปที่ดินและสร้างการชลประทานอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศ ก่อตั้งระบบสหกรณ์ที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาใหม่ ให้ก่อตั้งสหภาพแรงงานเพื่อต่อรองกับนายจ้างอย่างยุติธรรมตามกฎหมายแรงงาน ให้ช่วยกันสร้างเศรษฐกิจของชาติให้พ้นจากอิทธิพลของต่างชาติที่คอยสูบเลือดเรา หากสมเด็จและกษัตริย์ภูมิพลทรงรักประชาชนและประเทศไทย และต้องการให้ประเทศไทยก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศทั้งหลาย ขอให้พระองค์สละราชสมบัติ ยกเลิกระบบกษัตริย์ซึ่งค้ำจุนความคิดและระบบอันล้าหลัง งมงายลงเสีย เปลี่ยนการปกครองเป็นประเทศสาธารณรัฐมีประธานาธิบดี ควรเป็นประมุขของชาติที่อยู่ใต้กฎหมาย และไม่มีอำนาจบริหารประเทศใดๆทั้งสิ้น และหากพระองค์คิดว่าประชาชนยังคงรักและเห็นความดีงามของพระองค์ พระองค์ก็จะได้เป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ประชาชนยกย่องนับถือ และหากองค์รัชทายาทเป็นผู้ที่ดีพอ ตำแหน่งประธานาธิบดีคงไม่แคล้วคลาดจากฟ้าชาย ยุคสมัยแห่งการสืบสันตติวงศ์ เอาเพียงสายโลหิตของกษัตริย์เป็นเครื่องวัดความดีงาม และสืบทอดตำแหน่งประมุขของชาติอย่างงมงายควรจะเลิกกันเสียที ประชาชนผู้ทุกข์ยากจำนวนล้านๆไม่อาจทนหิวโหย ผอมโซอีกต่อไปแล้ว ขอพระองค์จงเร่งตัดสินใจ ก่อนที่จะสายเกินกาล เมื่อวันนั้นมาถึง ชาติตระกูลของพระองค์คงต้องสูญสิ้น ขณะที่ประเทศและประชาชนจะช่วยกันสร้างชาติไทยให้รุ่งโรจน์สืบไป

๑. สุพจน์ ด่านตระกูล แถลงการณ์เรื่องความบริสุทธิ์ของนายปรีดี พนมยงค์ ในกรณีสวรรคตของ ร.๘ (ไทยแลนด์การพิมพ์,๒๕๒๒) หน้า ๖๒
๒. ๒. ดูประชุมประกาศในสมัยรัชกาลที่ ๔ ที่คุรุสภาพิมพ์
๓. พระราชเสาวนีย์ต่อสมาคมนักข่าวหญิงแห่งประเทศไทย ดู...มาตุภูมิ วันที่ ๒๗ กค. ๒๔
๔. เรื่องเดิม
๕. สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ "ความทรงจำในการตามเสด็จต่างประเทศ" อนุสรณ์ พล.ต.อ.หลวง วรยุทธวิชัย (วรยุทธ จารุมาศ) (โรง

พิมพ์อักษรประเสริฐ,๒๕๑๔ หน้า ๔๓)
๖. พระราชกระแส สัมภาษณ์โดย นางอนงค์ เมษประสาท หนังสือสยามใหม่ ฉบับที่ ๗๑, ๒๒ ส.ค. ๒๕๒๔ หน้า ๑๒ พระองค์ให้สัมภาษณ์ว่า "ทรงโปรดการแต่งพระองค์งาม อันนี้จริง ฉันเป็นคนที่แก้ไม่หาย เพราะชอบสวยงาม อีกประการหนึ่ง ชาวบ้าน นานๆเขาจะเห็นเราสักทีหนึ่ง โดยมากชั่วชีวิตเขาก็เห็นไม่กี่ครั้งเลย คิดว่าพยายามแต่งตัวให้ดี ให้เขาเห็น ให้เขาจำเราได้
๗. หนังสือเสด็จประพาสอเมริกา
๘. พระราชกระแส สัมภาษณ์โดย นางอนงค์ ดมษประสาท หนังสือสยามใหม่ ฉบับที่ ๗๑ หน้า ๔...
๙. เรื่องเดิม หน้า ๑๙